

הישיבה המאה-ושבעים וחמש של הכנסת התשיעית

יום רביעי, ד' טבת תשל"ט (3 ינואר 1979)
ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ח. גרוסמן: אני פותחת את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
מזכיר הכנסת נ. לורר: ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 31), תשל"ט-1978; 2. בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 34), תשל"ט-1978; 3. בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 36), תשל"ט-1978; 4. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין) (ח"י-טים, קמח וסובין), תשל"ט-1978; 5. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין) (חלב ומוצרים), תשל"ט-1978.
כן הונחה החלטת ועדת הכנסת בדבר שירותי-עזר לחברי הכנסת.

ב. שאלות ותשובות

4. האם הקבוצות מנהלות ספרי חשבונות מבוררים ובהם רשומים כל התשלומים שניתנו לשחקנים כשכר חודשי, פרמיות, תשלום בעד אבדן שעות עבודה ותרומות אוהדים?

תשובת מנן שר האוצר י. פלומצן:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כללית אינני יכול, עליפי חוק, למסור מידע על נישום בודד, ולכן אתייחס לכלל הנישומים.

הקבוצות המפורטות בשאלתה שילמו את הסכומים הבאים למס הכנסה: ב-1976 — 1,450,092 לירות; ב-1977 — 1,296,661 לירות; ב-1978 — 178,725 לירות.

2. חוב קבוצות אלה למס הכנסה מסתכם בסך-הכול — 5,483,097 לירות.

3. לגבי כל הקבוצות ננקטו אמצעים לזירוז תשלום החובות למס הכנסה.

4. כל הקבוצות המוזכרות בשאלתה מנהלות ספרי חשבונות כנדרש.

2413. גרענות נזילות בבנקים

הבר-הכנסת י. זכאי שאל את שר האוצר ביום י"ט בחשון תשל"ט (19 בנובמבר 1978):

מערכת הבנקאות ובמיוחד הבנקים הגדולים יצרו לאחרונה גרענות נזילות בגודל של יותר מ-2.5 מיליארד לירות.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

א. האם אין כאן עבירה פלילית?

ב. האם פעולות אלה של הבנקים אין בהן פגיעה במדיניות הכלכלית של הממשלה ושל בנק ישראל?

ג. מה בדעת השר לעשות בנדון?

היו"ר ח. גרוסמן: אנחנו עוברים לתשובות לשאלות.

2368. דרכי נבייתו של מס הכנסה
מקבוצות כדורגל

הבר-הכנסת ש. ארבלייאלמזלינו שאל את שר האוצר ביום ט"ז בחשון תשל"ט (16 בנובמבר 1978):

בעתון "מעריב" מיום 31 באוקטובר 1978 פורסם שם הכנסה תובע 2.5 מיליון לירות מקבוצת "הפור" באר"ש. החוב נובע מהשכר ששולם לשחקנים ולמאמנים. לפני חודשים מספר איימו שלטונות מס הכנסה לעקל כספי "הפועל" חיפה בגלל חובה של קבוצת הכדורגל למס הכנסה.

אין לערער על זכותם וחובתם של שלטונות מס הכנסה לגבות את מלוא המס המגיע מקבוצת הכדורגל על תשלומים שניתנו לשחקנים ולמאמנים כפי שמחייב החוק, אבל קיימת תרעומת קשה בקרב מרכז "הפועל" על כך שבו בזמן שקבוצות "הפועל" נתבעות לשלם את מלוא מס ההכנסה שהם חייבים ונגזרים אמצעים משפטיים נגדם, משוחררות בצורה זו או זו מחובה זו קבוצות המשתייכות למרכזים אחרים.

כדי למנוע רינונים וחשדות רצוני לשאול:

1. כמה שילמה למס הכנסה בשנים 1976, 1977, 1978 כל אחת מהקבוצות המשתייכות לליגה הלאומית: "מכבי" תל-אביב, "הפועל" תל-אביב, "בית"ר" תל-אביב, "הפועל" ירושלים, "בית"ר" ירושלים, "מכבי" יפו, "הפועל" כפר-סבא, "מכבי" פתח-תקווה, "הפועל" ראשון-לציון?

2. בכמה מסתכמים החובות של קבוצות אלה למס הכנסה עד 30 בספטמבר 1978?

3. לגבי אילו קבוצות ננקטו אמצעים כדי להבטיח תשלום החוב?

תערכת סגן שר האוצר י. פלומין:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ד. האם הנך נכון לבדוק את שיעורי העמלה המשתלמת עתה לסוכני הביטוח לגבי ביטוחי החובה, בהתחשב בכך שהיקף העבודה המוטלת עליהם בנושא זה מועט ביותר?

סגן שר האוצר י. פלומין:

א. ועדת השרים שמונתה לבדיקת חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה—1975, התכנסה לשישי בות מספר, ואחת מפעולותיה הראשונות היתה להטיל על צוות מומחים לבדוק את ההכנסות וההוצאות של חברות הביטוח.

צוות המומחים הגיש לוועדה דו"ח שמסקנתו העיקרית היא כי עדיין אי אפשר לקבוע אם הפרמיות גבוהות או נמוכות מדי.

אעיר כי המספרים שהוזכרו בשאלתה של חבר הכנסת עמאר אינם מדויקים. עד 30 בספטמבר 1978 גבו חברות הביטוח פרמיות ב-1.4 מיליארד לירות, ושילמו 168 מיליון לירות. יתר התביעות מצד הנפגעים עדיין תלויות ועומדות.

ב. עם תום 3 שנים להפעלת החוק, בעוד כשנה, ייבדקו סעיפים שונים ובכלל זה גם הסעיף הדן בהפרת חתת מס הכנסה מהפיצויים.

ג. טענות בעלי המשאיות כי הפרמיות הנגבות מהן גבוהות מדי נבדקות עתה עליידי ועדה שמונתה במיוחד לעניין זה, ואשר נציג בעלי המשאיות שותף בה. עם סיום עבודת הוועדה ניתן יהיה להסיק על גובה הפרמיות שיש לדרוש מבעלי המשאיות.

ד. עמלות הסוכנים הוקטנו עם הפעלת החוק מ-10%—12% ל-5%—6%, ובכך בא לידי ביטוי הצימצום בהיקף עבודת הסוכן.

היו"ר ה. גרופמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):

לתשובה על שאלה א: עד איזה תאריך נכונים הסכומים שנקבת?

סגן שר האוצר י. פלומין:

הם נכונים ל-30 בספטמבר 1978.

2432. הצורך בפירסום חזרת על דיני העיסקות במטבע-חיוץ

חבר הכנסת מ. עמאר שאל את שר האוצר ביום כ"ו בחשוון תשל"ט (26 בנובמבר 1978):

בתאריך 30 באוקטובר 1977, הוא מועד הנהגת "המהפך הכלכלי" — מושג שהשתמש בו — פירסמת את צו ההגנה (כספים) (היתר כללי לעיסקות במטבע-חיוץ), תשל"ח—1977.

מאז מתעוררות שאלות רבות לגבי המותר והאסור בעיסקות במטבע-חיוץ, והיה רצוי כי משרד האוצר או בנק ישראל יוצאו חוברת שתכלול את הפעולות המותרות עליפי הדין הקיים, למען תנחה את כלל הציבור ואלה הנזקקים לביצוע עיסקות במטבע-חיוץ.

א. מערכת הבנקאות אכן נכנסה לגרעונות נזילות עמוקים בחודשים אוקטובר—נובמבר 1978, אולם אין בכך עבירה פלילית.

ג. גרעונות הנזילות עלולים היו לפגוע במידה מסוימת, במאמצי הממשלה ובנק ישראל לבלום את האינפלציה, אולם התברר כי חלק לא-מבוטל של האשראי שנחננו הבנקים נוצל להשקעה בתכניות חס-כון מאושרות, ומידת השפעתם השלילית היתה מוגבלת.

ג. עם זאת נקנסו הבנקים על החריגות מהוראות הנזילות עליידי הטלת ריבית אשר אינה מוכרת להם כהוצאה לצורך מס הכנסה. נגיד בנק ישראל החליט גם להגדיל באופן משמעותי את גובה הקנס המוטל בגין חריגות מהוראות הנזילות.

לאחרונה צימצמו הבנקים את גרעונות הנזילות בצורה משמעותית.

2431. השינויים הדרושים בחוק פיצויים

לנפגעי תאונות דרכים

חבר הכנסת מ. עמאר שאל את שר האוצר ביום כ"ו בחשוון תשל"ט (26 בנובמבר 1978):

מלא שנהיים ימים להפעלת הסדר הביטוח על-פי החוק לפיצויי נפגעי תאונות דרכים, ובתקופה זו נגבו עליידי חברת "אבנר", ביחד עם חברות הביטוח, כ-2 מיליארד לירות כדמי (פרמיות) ביטוח מבי-עלי הרכב.

מתברר כי תשלומי חברת "אבנר" לנפגעי תאונות דרכים עד כה הגיעו לסך של 70 מיליון לירות. ההיכר של התביעות התלויות ועומדות, לעומת ההכר נסות מתשלומי הפרמיות והרווחים מהשקעות כספים אלה שבידי חברת "אבנר" וחברות הביטוח האחרות, מגלה כי ניתן עתה לקבוע שהסכומים המצטברים מגביית פרמיות הביטוח מכסים את התביעות, ונותר עודף ניכר שנועד לחלוקה, כרווחים, לתברות הביטוח.

בישיבת הכנסת מתאריך 27 בדצמבר 1977 נמסר כי הממשלה החליטה למנות ועדה בראשותו של שר המשפטים לבדוק נושא זה.

אבקש להשיב לי:

א. האם מונתה הוועדה האמורה בראשותו של שר המשפטים? אם כן, מה הן תוצאות בירוריה ובדיק-קוניה?

ב. האם הנך נכון לבדוק אפשרות ביטול התי-קון בסעיף 4(א)(1) לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ח—1977, אשר נתקבל בכנסת ביום 27 בדצמבר 1977 (ספר החוקים תשל"ח, עמ' 49) בדבר הפחתת ניכוי מס הכנסה בחישוב הפסדי הוצאי לפי-צויים?

ג. האם הנך נכון לבדוק אפשרות של הקטנת תעריפי הפרמיות, ובייחוד אלה הנגבות עתה מהמ-שאות, שהם גבוהים מדי, כפי שנטען עליידי "מועצת מובילי המשאיות בישראל"?

אבקש להשיב לי:

האם הנך נכון לדאוג כי חברת כנ"ל תוצא ותפורסם ברבים?

פנן שר האוצר י. פלומין:

בנק ישראל קיבל את נושא הפיקוח על מטבע-חוץ בחודש ספטמבר שנה זו בצוות מוקטן של כ-12 איש. למרות זאת הוא ער מאוד לבעיה שהעלה השו"א, והתארגן בהתאם לכך. פניות הציבור בקשר למי-דע ובידורים שונים נענות, בדרך-כלל, בו במקום, ללא צורך בהתכתבות.

יש לציין שאך טבעי הוא ששינוי דראסטי כמו הליברליזציה בתחום הפיקוח על מטבע-חוץ יעורר, תקופה מסוימת, צורך בביאורים ובידורים שונים. אנו עושים הכול כדי שהשואל יענה מהר.

אנו מסכימים עם השואל שרצוי להוציא חוברת הסברה לציבור בנושא זה. זה בתכנית העבודה של בנק ישראל, ואנו מקווים לעמוד במשימה זו תוך חודשים מספר.

2480. השבתות מה בלא רישום

שם הקונה

חברת הכנסת מ. אלגרבלי שאל את שר האוצר ביום ד' בכסלו תשל"ט (4 בדצמבר 1978):

התברר לי מבדיקות שעשיתי בשטח וכן נודע לי שחברת "תנובה" מספקת בשוקי הסיטונאים ירקות ופירות לירקנים ללא כל רישום המאפשר לזהות את הקונה. דבר זה מקטין את האפשרויות של מערכת המס לגבות מס-אמת. תופעה זו של הספקת חשבוניות מס ללא שם הקונה קיימת בכל מערכת המסחר.

אבקש להשיב לי:

1. האם מידע זה נכון?

2. אם המידע נכון, מה בדעת שר האוצר לעשות על-מנת למנוע תופעה זו, המגדילה את היקף ההון השחור במשק?

3. האם בדעת השר להוציא תקנה המחייבת כל עוסק מורשה לרשום על החשבוניות את כתובתו וזהותו של הקונה?

פנן שר האוצר י. פלומין:

עד היום לא היתה חובה הוקית לרשום בקבלה את שם הקונה. חובת רישום שם הקונה חלה רק אם נעשתה קנייה ביותר מ-6,000 לירות. זאת היתה הסיבה לתופעה, שנתגלתה בשוק הסיטונאי, של מכירת ללא רישום של הקונה.

על-מנת לשנות מצב זה, שלכל הדעות לא היה מניח את הדעת, שונו התקנות בנדון, והחל מ-1 באפריל 1979 תהיה חובה הוקית לרשום את שם הקונה ואת מספר הזהות שלו.

שינוי בתקנה זו בא לספק בעיקר את צרכי מס הכנסה, מאחר שירקות ופירות אינן חייבות במס ערך מוסף ולצורך זה אינה דרושה הוצאת חשבונית מס.

הי"ר ח. גרופמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אלגרבלי.

מדרכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית):

מה על התשובה על שאלה 1?

פנן שר האוצר י. פלומין:

אני מנוע מלמסור אינפורמציה על נישום ספ-ציפי. חשבתי שהשואל מתייחס לבעיה, לא דווקא לנישום ספציפי זה או זה.

2503. העברת כספים על-ידי משרד האוצר

לרשיבות ומוסדות דת

חברת הכנסת ש. אלוני שאלה את שר האוצר ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

משרד האוצר העביר ב-10 בספטמבר 1978 סכום של 16,875 לירות, באמצעות בנק כללי לישראל, לא-גודת בית-המדרש "סוכת עובדיה" בבית-אל.

שאלותי הן:

1. כמה מקבל בית-המדרש זה מהאוצר?

2. לפי איזה סעיף בחוק התקציב מועבר כסף זה?

3. לכמה ישיבות נוספות, בתי-המדרש ומוסדות דת מעביר האוצר כספים, באורה שוטף ובאורה חדר פעמי?

4. מדוע מקבלים מוסדות אלה כספים כאשר קיים תקציב לעניין זה במשרד הדתות ובמשרד החינוך והתרבות?

פנן שר האוצר י. פלומין:

1. בית-המדרש "סוכת עובדיה" בבית-אל יקבל בשנת התקציב 1978 250,000 לירות.

2. מספר הסעיף התקציבי שממנו מועבר סכום זה הוא 22.04.11.

3-4. כל ההעברות הכספיות של בתי-המדרש ומוסדות דת מתוקצבות בסעיפי התקציב של משרד הדתות. ביצוע התשלומים נעשה במסגרת חוק התקציב על-ידי אגף החשב הכללי באוצר.

הי"ר ח. גרופמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אלוני.

שדלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

האם שיטת העברת כספים פלוס הצמדה לישיבות, באמצעות משרד האוצר, נהוגה גם לגבי אוניברסיטאות, בתי-המדרש למורים ומוסדות חינוך אחרים, כמו בית-הספר "כדורי" וכו', או רק לישיבות?

פנן שר האוצר י. פלומין:

עניתי על השאלה הנוספת במסגרת השאלה הבסיסית, כאשר אמרתי שכל ההעברות הכספיות של בתי-המדרש ומוסדות דת מתוקצבות בסעיפי התקציב של משרד הדתות, בין אם זה תקציב בסיסי ואם תקציב נוסף. כל ההעברות הן באישור ועדת הכספים של הכנסת, בגדר ההגבלה של שלושה מיליון לירות.

כי במשרד האוצר נתקבלה החלטה לסייע בסיום בני-ייתה של התחנה המרכזית בתל-אביב.

הנני מבקש להשיב לי:

א. האם הידיעה הנזכרת לעיל היא נכונה וב-דעת האוצר אכן לערוב להלוואות שתינתנה לשם השקעות בפרויקט התחנה המרכזית?

ב. אם היא נכונה, מה היו השיקולים לשנות את החלטת ועדת השרים המיוחדת לנושא זה? כיצד מצאה ועדת השרים לענייני התחנה המרכזית שבנתונים הקיימים, ובייחוד לנוכח העובדה כי התרומה התחבורתית של פרויקט זה היא מזערית ואילו הסכומים הדרושים לסיומו הם סכומי-ענק, אין הצדקה למעורבות ממשלתית.

סגן שר האוצר י. פלומין:

חברי-הכנסת עמית איננו באולם. אבקש להעביר את התשובה לפרוטוקול.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אני מבקש לשמוע את התשובה במקומו.

סגן שר האוצר י. פלומין:

א. טרם נתקבלה באוצר כל החלטה בנושא.
ב. ראה תשובה על שאלה א.

2508. הקמת יחידה מיוחדת למלחמה בעבירות מס המורות

חברי-הכנסת מ. וירשניבסקי שאל את שר האוצר ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

לפני כשמונה חודשים פורסם מסמך של ועדת-פלומין בנושא תגובת האוצר והתארגנותו לנוכח גילוי דו"ח ועדת-שמרון על הפשיעה המאורגנת. אחת ההחלטות שנבעו מהדו"ח של ועדת-פלומין היתה בדבר הקמת יחידה מיוחדת למלחמה בעבירות מס המורות. במיוחד דובר על יחידה מובחרת שתורכב מקציני צה"ל ואחרים.

אבקש להשיב לי:

1. מתי הוקמה והחלה לפעול יחידה מובחרת זו?

2. האם יכול השר להביא דוגמאות קונקרטיות אחדות לממצאיה ומעליליה של יחידה זו?

3. אם טרם הופעלה, מה הסיבות לעיכוב בתחום רגיש וחיוני זה, שעליו מתריע השר השכם והערב?

סגן שר האוצר י. פלומין:

1—3. בתקופה הקרובה צפויים חילופי אישים בצ-מרת מינהל הכנסות המדינה. נושא הקמת היחידה המיוחדת למלחמה בעבירות מס המורות חייב תיאום עם הממונה החדש. אי לכך טרם הוקמה יחידה זו.

2544. תביעתה של המועצה המקומית מנחם

לפיצוי על הנזק שנגרם לכבישה על-ידי צה"ל

חברי-הכנסת ד. שלנסקי שאל את שר האוצר ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
עשרה מיליון לירות.

סגן שר האוצר י. פלומין:
לא, שלושה מיליון לירות.

2505. המרות מזגזגות של מטבע-חזון

חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלני שאלה את שר האוצר ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

לפי הערכות של חוגים בנקאיים מסתכמת בזמן האחרון המרת דולרים ב-20 מיליון דולר ליום, השווים לכ-400 מיליון לירות.

רצוני לשאול:

1. האם הערכה זו תואמת את המציאות?

2. מה הן הסיבות להמרה כה גדולה?

3. האם דולרים אלה התקבלו על חשבון יצוא או כתוצאה מהלוואות שניתנו על-ידי הבנקים?

4. במה מתבטאת השפעת המרה כה גדולה של דולרים על המשק?

5. האם יש בדעת שר האוצר להגביל את סכומי ההמרה על-ידי פיקוח על הלוואות במטבע-חזון הניתנות על-ידי הבנקים?

תשובת סגן שר האוצר י. פלומין:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—4. נכון הדבר שלאחרונה היו המרות מזגזגות של מטבע-חזון, שחלקן נבע מהלוואות במטבע-חזון של הבנקאות. היות שהשואלת אינה מציינת תאריכים מדויקים אין אפשרות להתייחס לאומדן הכלול בדבריה.

אין ספק שלאשראי במטבע-חזון, בייחוד אם ייעודו המרה ללירות, השפעה אינפלציונית שאינה פחורה, בוודאי, מזו של האשראי הבנקאי בלירות.

5. אין בדעת משרד האוצר ובנק ישראל ללכת בדרך של הטלת הגבלות אימיניסטרטיביות על אש-ראי במטבע-חזון. מאיד גיסא כבר ננקטו צעדים מוניטאריים של הטלת חובת גזילות על האשראי ב-מטבע-חזון. הסדר זה דורש להפקיד בבנק ישראל 20% מכל הלוואה שניתנה לחושב ישראל במטבע-חזון, אם היא ניתנה על-ידי בנק ישראלי ואם על-ידי בנק בחוץ-לארץ. על הפקדות אלה לא ישלם בנק ישראל כל ריבית. התוצאה תהיה התייקרותו של סוג אשראי זה.

מודגש שההגבלה הנ"ל אינה חלה על פירמה ישראלית שקיבלה אשראי מאת הספק בחוץ-לארץ שממנו רכשה את הטובין. כמו-כן אין היא חלה על אשראי ישיר להשקעות.

2507. ידיעה בדבר מעורבות ממשלתית בסיום בנייתיה של התחנה המרכזית בתל-אביב

חברי-הכנסת מ. עמית שאל את שר האוצר ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

בעתון "הארץ" מיום 22 בנובמבר 1978 נאמר

סגן שר האוצר י. פלומין:

1-3. מר צבי קסלר, במאמרו בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 24 בדצמבר 1978, תחת הכותרת "תי" אור מצב — לא ביקורת", ענה, למעשה, על השאלתה של חברת הכנסת שילנסקי אשר, כידוע, גם היא מת-בססת על מאמר של צבי קסלר מ-1 בדצמבר 1978.

אנו סבורים שאין מנוס מלהקפיד את תקציבי הרווחה ברמתם הריאלית הנוכחית ולנסות לבלום את האינפלציה על-ידי צמצום הוצאותינו, במידת האפשר.

אנו חייבים למצות כל דרך אפשרית לבלום את קצב עליות המחירים, והדבר מחייב גם ריסון תקציבים. רק אם נשכיל לרסן את הוצאותינו במשך שנתיים, לפחות, נוכל אולי בשנה השלישית להיות "נדיבים" יותר בתחום תקציבי הרווחה.

אני מבקש להזכיר לחבר הכנסת הנכבד כי האינפלציה פוגעת, בראש-ווראשונה, בשכבות החלשות ה-נזקקות לתקציבי הרווחה, ודווקא על-ידי בלימת ממדיה של האינפלציה נוכל לסייע לשכבות אלה יותר מאשר על-ידי תוספת תקציב.

הי"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מבין שכבוד סגן השר מאשר שבמצב הקיים של האינפלציה העשיר נהיה עשיר יותר והעני נהיה עני יותר.

הגן שר האוצר י. פלומין:

זאת לא אמרתי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

את זה הוא לא צריך לומר. זה ידוע מאז ומ-עולם.

הי"ר ח. גרוסמן:

זה, בסך-הכול, תשובות על שאלות ולא וי-כוח.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

האם אפשר לבקש מסגן השר שיקרא את התשובה לשאלתה שלי? אני מצטערת על שלא הייתי באולם. אני מתכוונת לשאלתה מס' 2505.

סגן שר האוצר י. פלומין:

האם אני יכול לסרב לחברת הכנסת ארבל-אלמזלינו?

(סגן שר האוצר י. פלומין קורא את התשובה לשאלתה מס' 2505. ראה לעיל עמ' 797).

הי"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארבל-אלמזלינו. לינו.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

ממתי חלות ההגבלות האלו?

סגן שר האוצר י. פלומין:

הן נכנסו לתקפן בשבוע האחרון.

מר אשר גרינברג, מזכיר המועצה המקומית מטולה, מסר לי כי פניותיו אל שר האוצר, בדבר הפיצוי על הנזקים שגרם צה"ל לכבישי מטולה בדרכו למשי-מותיו בלבנון בעת מיבצע-ליטני, לא נענו עד כה. הנזק נאמד בכ-80,000 לירות.

לפני חצי-שנה נתקבל אישור מלשכת השר כי העניין נמצא בטיפול, ומאז לא הגיב משרד האוצר לארבעה מכתבים נוספים שנשלחו אליו בנדון.

שאלותי הן:

1. האם יורה שר האוצר לשלטונות מס רכוש לפצות בהקדם את מטולה על הנזק שנגרם לכבישיה בעת פעולת צה"ל?

2. האם נהוג במשרד האוצר שלא לענות על פניות של הציבור, או מקרה זה הוא יוצא-דופן?

סגן שר האוצר י. פלומין:

חברת הכנסת שילנסקי מבסס את השאלתה על אינפורמציה לא נכונה שהועברה אליו. אני אישית עניתי למר אשר גרינברג, מזכיר המועצה המקומית מטולה, במכתבי מיום 18 בספטמבר 1978, ובו נאמר בין היתר:

"על-פי חוק מס רכוש פטורות רשויות מקומיות מתשלום מס רכוש בגין נכסים שאין עמם הכנסה. יחד עם זאת, על-ימנת לאפשר תשלום נזק מלחמה לנכסים כאמור, נקבע בחוק כי כל מי שפטור מתשלום המס ומעוניין לבטח את הנכסים נגד נזקי מלחמה ישלם שליש המס שהיה מגיע ממנו אלמלא הפטור.

תשלום זה הינו זכות, ומאחר שהרשויות המקומיות לא היו מעוניינות להפעיל ביטוח זכות, כאמור, אין אפשרות חוקית לפצותן בגין הנזקים הנ"ל."

2554. תחזית המצב הכלכלי לשנת 1979

חברת הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום י"ח בכסלו תשל"ט (18 בדצמבר 1978):

"ידיעות אחרונות" מ-1 בדצמבר 1978 כתוב בין היתר כדלהלן:

1. "התופעה החמורה ביותר, הצפויה לנו בשנת התקציב הבאה, היא העמקת הפער בין העני לעשיר בתוכנו. הרווחה לא תגדל, הרווחים — כן.

2. "ההרגשה כלפי חוץ תהיה של עושר מנצנץ, חלונות-ראווה עמוסים מוצרי חשמל, מדפים מלאים תוצרת יבוא.

3. "מי שיטייל בחודשים הקרובים ברחוב די-זנגוף יראה כלכלה משגשגת. מי שיטריח את עצמו לכפר-שלם יראה את הסבל והמצוקה."

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

1. האם כבוד השר וכלכלני משרדו שותפים לתחזית העגומה?

2. אם כן, ולו חלקית, מה יעשה כבוד השר על-מנת שתחזית עגומה זו לא תתממש?

3. מה יעשה כבוד השר כדי לצמצם את הפער בין השכבות בישראל?

2546. הקרנת הסידרה הטלוויזיונית
"מסע בין כוכבים"

חברת-הכנסת ש. דורון שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

זה שבועות אחדים מוקרנת סידרה אמריקנית "מסע בין כוכבים" בטלוויזיה. הסידרה מוקרנת בימי א' בשעה 17:30.

אבקש להשיב לי:

א. כיצד מוקרנת סידרה זו בשעה שבה צופים אלפי ילדים בתכניות מעל המסך הקטן?

ב. מדוע לא תופסק ההקרנה מייד?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: כפי שנמסר לי גם רשויות שידור אחרות בעולם מקרינות סידרה זו וסדרות אחרות הקרויות "בדין מדעי" דווקא לצופים צעירים. סידרות אלה, לדעת רשות השידור, מפתחות את דמיונם של ילדים ואת התעניינותם בענייני מדע.

נכון שאין הסידרה לפי כוח תפיסתם של ילדים קטנים מאוד. אבל חסות התכניות שילדים בגילים שונים צופים בהן היא עניין להורים. לאור השאלה הזאת ביקשתי לראות כמה מהסרטונים האלה כדי לראות אם אמנם הם מוזיקים עד כדי כך ואינם מתאימים לילדים.

הי"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת דורון.

שרה דורון (הליכוד):

הזמן המועט המוקצב לילדים כצופים בטלוויזיה, האם לא מוטב היה לתת בו תכניות חינוכיות היכרות להעשיר את עולמו של הילד, במקום יבוא של תרבות זרה, ואפילו של תרבות, כפי שהיא מיוצגת בסרטים אלה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

באופן עקרוני אני חושב, כמובן, שצריך לתת סרטים חינוכיים. כפי שהבטיחו לי ברשות השידור מדובר על מה שנקרא "פיקשן מדעי". אישית לא ראיתי את הסרטים. באופן כללי אמרתי שאני רוצה לראות זאת, ושנית, שרצוי, כמובן, שתהיינה תכניות חינוכיות.

2559. הקרנת הסרט "חירבת חזעה"
בטלוויזיה הירדנית

חברת-הכנסת א. לין שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ח בכסלו תשל"ט (18 בדצמבר 1978):

נדהמתי לשמוע כי בטלוויזיה הירדנית שודר הסרט "חירבת חזעה" הישראלית, דבר הגורם נזק רב ליש-ראל.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם משרד החינוך והתרבות יערוך חקירה כיצד הגיע הסרט הישראלי לידי הטלוויזיה הירדנית?

2. מה בדעת שר החינוך והתרבות לעשות כדי למנוע הישנות תופעה כזו בעתיד?

הי"ר ח. גרוסמן:

חברת-הכנסת לין איננו באולם.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מבקש בכל-זאת להשיב על השאלה, אם אפשר.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1. כפי שכבר התפרסם בעתונות ברור שהחומר ששודר בטלוויזיה הירדנית לא הגיע לשם מתוך עוי-תק של הסרט אלא מהקלטה שהקליטו הירדנים מן השידור החי. ראיה לדבר: בשידור בירדן היה קטע קצרצר שלא היה חלק מן הסרט, אבל היה חלק מן השידור החי — הופעתו של הפרופסור יובל.

2. כפי שכבר הודעתי ביום כ' בכסלו, 20 בדצמבר 1978, בחשובתי על שאלה מס' 2518 של חברת-הכנסת עמוס הדר (הורביץ), אני מאמין ומקווה שעצם המקרה יביא לבקרה חריפה יותר ולמחשבה מחודשת בדבר האיוון הנכון בין חופש הביטוי והחשיפה לבין האחריות הממלכתית והחינוכית.

הדבר, כידוע, בסמכות של מליאת רשות השידור והוועד המנהל שלה.

2560. העתונים הממלציים לתלמידים
בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ח בכסלו תשל"ט (18 בדצמבר 1978):

בחזרה המנהל הכללי לט/1 — כ"ט באב תשל"ח (1 בספטמבר 1978) מופיעה רשימת עתונים המומלצים כמתאימים לקריאתם של תלמידי מוסדות החינוך (היסודיים והעל-יסודיים). ואלה הם: אצבעוני, דבון, דבר לילדים, זרקור, חדשון, טבע וארץ, לדעת, מדע, משמר לילדים, מעריב לנוער, סלעית, פשוש, פילון, הארץ שלנו, Junior, English News, Good Times, English News.

לחינוך הממלכתי-דתי, לפי רשימה זו, מתאימים רק העתונים: זרקור, טבע וארץ, לדעת, מדע, סלעית, פשוש.

שאלתי הן:

1. מדוע העתון "אצבעוני" אינו מתאים לחינוך הממלכתי-דתי?

2. מדוע העתון "דבון" אינו מתאים לחינוך הממלכתי-דתי?

3. מדוע העתון "דבר לילדים" אינו מתאים לחינוך הממלכתי-דתי?

4. מדוע העתון "חדשון" אינו מתאים לחינוך הממלכתי-דתי?

5. מדוע העתון "משמר לילדים" אינו מתאים לחינוך הממלכתי-דתי?

6. מדוע העתון "מעריב לנוער" אינו מתאים לחינוך הממלכתי-דתי?

2561. הפעלת שידורים בטלוויזיה מיוחדים לחרשים

חבר-הכנסת מ. דקל שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ח בכסלו תשל"ט (18 בדצמבר 1978):

אגודת החרשים בישראל, אירגון גכי צה"ל ומוסדות המטפלים בחרשים פנו אלי וביקשו את תמיכתם בבקשתם של תכניות השידור בטלוויזיה תיתוספנה כותרות שתסבירה לציבור החרשים את החומר המשודר. במדינות שונות בעולם קיימת שיטה כזאת על-מנת לסייע לאנשים האלו.

האגודות הנ"ל אמנם פנו לרשות השידור ופנייתם זכתה בהבנה, אולם עד היום לא היתה היענות.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

האם קיימת ברשות השידור תכנית להקרנת שידורים כאלה?

2. אם כן, מתי תופעל התכנית?

3. אם לא, האם אתה מוכן להורות לרשות השידור לדאוג להפעלת התכנית?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: כבר עניתי ביום כ' בכסלו, 20 בדצמבר 1978, על שאילתות זהות, מס' 2363 של חבר-הכנסת יצחק יצחקי ומס' 2445 של חבר-הכנסת עקיבא נון, לאמור: לאחרונה נתקבלה ברשות השידור החלטה עקרונית להפעיל כל יום מהדורה כתובה מיוחדת של חדשות, שתספק את הצורך. אני מקווה שהיא תופעל תוך חודשים מספר.

2592. דבריו של נציב שירות המדינה על שביתת המורים

חבר-הכנסת א. לין שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

שמעתי בדאגה רבה כי נציב שירות המדינה, הד"ר א. פרידמן, התבטא כי אין מניעה שהמורים ישבתו אפילו עד פסח, ויק או ייגרם נזק.

שאלותי הן:

1. האם אמר הנציב דברים אלה, והאם דברים אלה מייצגים את עמדת שר החינוך ובא-יכוחו במשא ומתן?

2. מה בדעת השר לעשות ואילו אמצעים בדעתו לנקוט לנוכח הקצנת העמדות במשא ומתן עם המורים, ולנוכח העובדה כי עתיד החינוך התיכוני ועתיד בני-הנוער נמצאים בסכנה על רקע כל הפיתויים והשלילה הקיימים ברחוב?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ידוע לי, ואם אמנם דברים אלה נאמרו הם לא ייצגו את עמדתי ועמדת בא-יכוחי במשא ומתן.

2. משרדנו נקט צעדים ממשניים, אולם לשמחתי שביתת המורים הסתיימה והבעיה איננה קיימת עוד.

7. מדוע העתון "פילון" אינו מתאים לחינוך הממלכתי?

7. מדוע העתון "הארץ שלנו" אינו מתאים לחינוך הממלכתי?

9. מדוע העתון Good Times אינו מתאים לחינוך הממלכתי?

10. מדוע העתון English News אינו מתאים לחינוך הממלכתי?

11. מדוע העתון Junior English News אינו מתאים לחינוך הממלכתי?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: אגף החינוך הדתי במשרדנו אינו אוסר על תלמידיו לקרוא את אשר ברצונם לקרוא. אולם אין הוא ממליץ אלא על עתוני ילדים, שיש בהם כדי לסייע לחינוכם של התלמידים על-פי מטרות החינוך הממלכתי.

ועדה של אגף החינוך הדתי, המופקדת על בדיקת עתוני ילדים שהיא ממליצה עליהם, הגיעה למסקנות שפורסמו בחזור המנכ"ל. הוועדה טרם סיימה את בדיקתה לגבי התאמת העתונים "אצבעוני" ו"פילון". במקרה שהבדיקה תחייב קריאת העתונים תתפרסם על כך המלצה. הוועדה יכולה גם לחזור ולבדוק אם אמנם ראויים העתונים האלה להמלצה.

הו"ר ת. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת אלונה.

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח):

האם סגירות בפני עתונים כמו "מעריב לנוער", "דבר לילדים", או "הארץ שלנו" איננה, למעשה, סגירת בפני המידע ובפני התמודדות עם סביבה שבה הילדים האלה חיים, או שמא יש פה נטייה לגיטו בישראל?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

העולם שלנו כל-כך חפשי ופתוח והתקשורת כל-כך חזקה עד שאין שום סכנה לאיזון שהיא סגירות במדינה. השאלה שהיתה נגעה בשאלה האם אגף החינוך הדתי חושב שהוא רוצה להמליץ על זה, אבל על שום ילד לא נאסר לקרוא עתונים אלה. הבעיה היא על מה אתה ממליץ לקרוא — — —

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח):

הבעיה, מה יש בספריות של בתי-הספר.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

זו שאלה אחרת ואני מוכן לבדוק אותה. את שאלת לגבי המלצה בעניין עתוני ילדים.

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח):

מה שיש בספרייה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אינני יודע מה מחזיק כל בית-ספר במדינה. אינני יודע אילו חוברות הוא מחליט, לפי מטרותיו החינוכיות, לקנות. בתי-הספר חפשיים כולם, דתיים כלא-דתיים, לקנות מה שהם רוצים. השאלה מה ההמלצה של האגף לגבי רכישה.

ביחידה הקדם-אקדמית חייב בשכר לימוד, שכן יחידה זו אינה מקבלת סובסידיה מתקציב האוניברסיטה וח"י יבת לכסות את הוצאותיה עליידי שכר הלימוד של תלמידיה. יש לה "תקציב סגור".

בסוף שנת הלימודים הראשונה נבחנים התלמידים, הן אם למדו במסגרת היחידה הקדם-אקדמית והן אם העדיפו לימודים בכוחות עצמם.

ההשלמות הנדרשות הן 4—6 שעות שבועיות. תלמידים מתקדמים בעברית נדרשים להשלים 4 שעות שבועיות, ולא 8 שעות שבועיות כמוזכר בשאלתה.

בתשל"ט משתתפים בלימודי ההשלמה בעברית בר-מות השונות, 6 שעות ו-4 שעות, 61 סטודנטים יהיו דים, מהם 50 עולים, ו-91 סטודנטים ערבים.

שכר הלימוד הנגבה מן התלמידים "על-תנאי" ללימוד העברית: בעד 6 שעות שבועיות — 2,550 לירות לשנה; בעד 4 שעות שבועיות — 1,850 לירות לשנה.

כפי שאמרתי, זה נתון בידי האוניברסיטאות.

2594. פירוקה של תזמורת הגליל

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

לפני יותר משנה הוקמה תזמורת הגליל, ביזמתו ובתמיכתו של האגף לתרבות של משרד החינוך והתרבות, ותזמורת זו חדלה להתקיים.

בקשר לכך אבקש תשובת השר:

1. מה היתה הסיבה להקמתה של תזמורת הגליל?

2. מה היתה הסיבה לפירוקה?

3. מי היו נגניה (תושבי הארץ, עולים חדשים)?

4. מה עלה בגורלם של הנגנים?

5. כמה מהם נשארו בארץ והיכן הם עובדים היום?

6. כמה מהם עזבו את הארץ?

7. כמה זמן התקיימה תזמורת הגליל?

8. כמה עלו הקמתה וקיומה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1. הוקמה אגודה לקידום מפעלי תרבות ואמנות בגליל, יוזמה עליידי 6 רשויות מקומיות — כרי מיל, מגדל-העמק, נצרת, טבריה, צפת ונהריה — במטרה להקים תזמורת שתשרת את יושבי הגליל בתכנית של תזמורת קאמרית, הרכבים קאמריים והוראת מוסיקה. האגודה פנתה לוועדה הבין-משרדית לקליטת אמנים עולים וזו נענתה לרעיון.

2. לא היתה התשתית המתאימה בגליל לקליטת הנגנים כמורי מוסיקה, בהעדר כלים לתלמידים, ובקליטת התזמורת כגוף מבצע. כמו-כן לא היה לחברי התזמורת סיפוק מקצועי.

3. כולם עולים.

2593. חיוב הסטודנטים הערבים באוניברסיטת חיפה בלימוד משלים של עברית

חברת-הכנסת ח. מזויס שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

באוניברסיטת חיפה לומדים היום כ-600 סטודנטים ערבים. 198 מביניהם מחייבת האוניברסיטה ללמוד שמונה שעות שבועיות עברית, אף שכל הסטודנטים הערבים נבחנים בשפה העברית במסגרת בחינות הבגרות. כתוצאה מכך סובלים סטודנטים אלה מהדברים הבאים:

הורדת מספר השעות במקצוע הראשי שהם לומדים.

תשלום של 4,100 לירות בעד השעות הנוספות, בנוסף על שכר הלימוד הרגיל.

באוניברסיטאות אחרות, כמו באוניברסיטת העברית בירושלים, לא קיים תנאי כזה ללימודיהם של סטודנטים ערבים.

אי לכך הנני שואל את כבוד השר:

מדוע לא יהיו תנאי קבלת סטודנטים באוניברסיטת חיפה כמו בשאר האוניברסיטאות בארץ, שאינן מחייבות את הסטודנטים הערבים בלימוד נוסף של שמונה שעות שבועיות בשפה העברית?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

משרד החינוך והתרבות אינו יכול להתערב בתנאי הקבלה לאוניברסיטאות, גם לא בתנאי הקבלה לאוניברסיטת חיפה, שעליה שאל השואל.

תנאי הקבלה לאוניברסיטת חיפה הם: תעודת בגרות וכן דרישה לעמוד בבחינת כניסה פסיכומטרית בין-אוניברסיטאית.

בנוסף על הנ"ל נערכת בדיקה בעברית לכל המועמדים אשר בוחרים להיבחן בבחינת הכניסה הפסיכומטרית הבין-אוניברסיטאית בשפה זרה ובעברית קלה. מטרת הבדיקה למיין את הנבחנים ולקבוע מי מהם זקוק לקורסי ההשלמה בעברית ואת מי ניתן לשחרר מתובה זו. במקרים שמתברר בבדיקה כי רמת ידיעתם של הנבחנים בשפה העברית איננה מאפשרת לימודים סדירים אין המועמדים מתקבלים לאוניברסיטה לפני שישלמו את החסר.

החלטה בעניין זה נתקבלה עליידי סנאט האוניברסיטה, ובאה על-מנת להבטיח כי בידי הסטודנטים יהיו הכלים הבסיסיים שיבטיחו להם רמה סבירה בלימודיהם באוניברסיטה.

לתלמידים המתקשים בעברית, שהם בעלי נתונים גבוהים, נותנים אפשרות להתחיל בלימודים סדירים באוניברסיטה כתלמידים על-תנאי. תלמידים אלה חייבים להשלים את ידיעותיהם תוך השנה הראשונה. מדובר בעיקר באוכלוסייה של עולים חדשים, חלק מן הסטודנטים הערבים וחלק מן הסטודנטים הלומדים במסגרת היחידה לגישור פערם — תלמידים מעיריות פיתוח.

הסטודנטים יכולים ללמוד ולהשלים את החסר בכל דרך שתיראה להם, הן במסגרת היחידה הקדם-אקדמית והן מחוצה לה. התלמיד המעדיף לימודים

2. בתפקיד היושב-ראש יש רוטאציה. כל שנה נבחר יושב-ראש אחר. כרגע מכהן בתפקיד זה הפרו" פסור שלום אברבנאל, רקטור אוניברסיטת תל-אביב.

3. ועד ראשי האוניברסיטאות הוא גוף וולונטארי, שהוקם על-ידי האוניברסיטאות לתיאום פעולותיהם. הוא מבוסס על הסכמה הדדית ורצון טוב של האוניברסיטאות. למעשה כל ההחלטות שנתקבלו בפורום זה עד כה בוצעו.

4. אחת לחודש.

5. כן.

2596. תקציבי המוסדות להשכלה גבוהה

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):
אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה הוא הגרעון הצפוי לשנת תקציב זו בכל אחד מהמוסדות להשכלה גבוהה?

2. אילו מוסדות חרגו מתקציביהם? באילו סעיפים, ובכמה?

3. מה הם הגרעונות המצטברים של כל אחד מהמוסדות הללו?

4. באילו דרך מתכוונים המוסדות להשכלה גבוהה להתגבר על גרעונותיהם?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1—2. תקציבי המוסדות להשכלה גבוהה מתנהלים לפי השנה האקדמית — מאוקטובר לאוקטובר. המאזנים האחרונים המאושרים לשנת תשל"ז והסיכומים הארעיים לתשל"ח מראים שהתקציבים השנתיים במוסדות להשכלה גבוהה התאזנו. יש לזכור כי לפי "העק" דת להקצבת כספים למוסדות להשכלה גבוהה", של פיהם פועלת הוועדה לתיכנון ולתיקצוב, כל מוסד העושה גרעון, ינוכה הסכום מתקציבו לשנה הבאה. אתמול דנו בזה ושיבחנו את זה בכנסת.

3. הגרעונות המצטברים משנים עברו ל-30 בספטמבר 1977 על-פי מאזני האוניברסיטאות הם:

תקציב פיתוח

72,885,000 (עודף)
28,648,000 (עודף)
85,310,000 (עודף)
28,968,000 (עודף)
86,056,000 (עודף)
84,522,000 (עודף)

תקציב רגיל

22,427,000 (עודף)
3,581,000 (עודף)
85,347,000 (עודף)
13,208,000 (עודף)
3,334,000 (עודף)
6,839,000 (עודף)

האוניברסיטה העברית
הטכניון
אוניברסיטת תל-אביב
אוניברסיטה ברא"ל
אוניברסיטת חיפה
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

2597. היעדר שכרם של המורים לתורה שבועל-פה

חברת-הכנסת ש. אלזני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

בחזור המנהל הכללי לט/1 כ"ט באב תשל"ח (1 בספטמבר 1978) קובע סעיף 12 דרגות שכר

4—6. מתוך 50 נגנים: 15 עובדים בתזמורת חייפה, 10 בתזמורת רשות השידור, 1 בתזמורת הקאמרית, 2 בתזמורת נתניה, 2 בתזמורת הקיבוצית ו-3 נגנים חפשיים. 17 עזבו את הארץ.

7. מאוגוסט 1977 עד מאי 1978.

8. כ-5 מיליון לירות.

היו"ר ח. גרופמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, האם נעשו מאמצים, לפי הערכתך מספיקים, כדי למנוע את ירידתם של 17 הנגנים מהארץ?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אינני יודע. אני מוכן לבדוק, אם כי זה מאוחר, אבל בתור לקח לעתיד. אולי הם יחזרו עם היורדים.

דניאל רוזליו (המערך):

כדאי לבדוק את הנושא הזה.

2595. הרכבו של ועד ראשי האוניברסיטאות ופעולתו

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. מי הם החברים של ועד ראשי האוניברסיטאות?

2. מי עומד בראשו?

3. מה הן סמכויותיו?

4. באילו תכיפות הוא מתכנס?

5. האם מתמידים החברים בו לבוא לישיבותיו?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1. הנשיאים, הרקטורים והמנכ"לים של האוניברסיטאות.

4. הגרעונות המצטברים מכוסים על-ידי הלוואות לזמן קצר וארוך, אשראי קבלנים וספקים, ועל-ידי חובות אחרים. אלו ייפרעו בשנים הבאות מתקציבי האוניברסיטאות.

סיכום עם משרד האוצר לעשות לחיסול ההלוואות הצמודות, המכבידות, הוחל בביצוע חלקי, והתהליך נעצר נוכח קשיי האוצר.

להשכלה גבוהה וזוכים לדרגת שכרם בהוראה על-פי התואר המוענק להם על-ידי האוניברסיטה. מורים הזוכים בדרגת שכר אקוויבאלנטית על סמך השכלתם התורנית מוכיחים את ידיעותיהם בשטח מקצוע זה על-ידי כתיבת ספרים תורניים או ספרים דיאקטיים תורניים.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת אלוני.

עולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

כל מורה מקצועי בבית-ספר תיכון, יהא מקצועו אשר יהא, חייב בהשכלה כללית, הנמדדת בכך שהוא נבחן בבחינות בגרות. סדרי הניקוד שנתתם הם כאלה שיכול מורה המלמד בבית-ספר להיות מנותק מכל ידע ולא לדעת לא את לוח הכפל ולא את מש-מעותו של ליקוי חמה. אין שום הבטחה שמורה כזה אשר ייכנס לכיתה ידע משהו בהשכלה כללית. מה ערך לשיעורים האלה ומה שיעור האינטגרציה המקצועית?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אינני יודע אם בבחינות הבגרות אדם מקבל את ידיעתו בלוח הכפל או ליקוי חמה, אבל באופן כל-לי, לפי הבנתי, המורים האלה שבהם מדובר הם, בפרוש, בעלי ידע כללי. כאמור גם הצלחתם או קלי-טתם בבית-ספר תלויה במנהלים. ברצותם מקבלים, ברצותם — אינם מקבלים. מסיבות שונות יש בבי-תי-הספר מחסור במורים לתורה שבעל-פה, מחסור גדול מרצונם של מנהלי בתי-הספר לקלוט אותם.

לא זו הסיבה שהביאה לשינוי, שהוא שינוי טכני. באופן כללי המורים מקבלים השתלמות והם גם בעלי השכלה כללית. אני מאוד מעוניין שמורים לתורה שבעל-פה יצליחו בתפקידם.

2599. ביטול בואה של קבוצת
כדורגל מאמבורג

חבר-הכנסת א. לין שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

קבוצת האמבורג, מהלגה הראשונה בגרמניה, עמ-דה לקיים משחק ידידותי ביום ג' באיצטדיון "בלומ-פילד" כנגד נבחרת ישראל.

ביום א', יומיים לפני המשחק המיועד, גודע שה-גרמנים לא יבואו לישראל, וזאת כשכבר נמכרו כר-טיסים במכירה מוקדמת לקהל הרחב ודבר קיום המש-חק פורסם באמצעי התקשורת בארץ ובעולם.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מי האחראי לתיאום הביקורים של קבוצות אורחות המגיעות לישראל?

2. מדוע הוזמנה דווקא קבוצת האמבורג שמנ-הלה, גינטר נצר, ידוע בהתנהגותו השחצנית עוד מת-קופת היותו כדורגלן?

3. אילו אמצעים בדעת השר לנקוט כדי למנוע הישנות מקרים כאלה של פגיעה בכבודה של הנבחרת הלאומית של ישראל?

אקוויבאלנטיות למורים לתורה שבעל-פה שהם בוגרי ישיבות: הדירוג של מורים לתורה שבעל-פה שהם בוגרי ישיבות ייקבע לפי שיטת נקודות-זכות מצטב-רות, כאשר מי שלמד בישיבה וצבר 30 נקודות-זכות יהיה זכאי לדרגת שכר של מורה בעל תואר ב.א.; מי שלמד בישיבה וצבר 55 נקודות-זכות, ובתוכן הנקו-דות בעד סמיכה לרבנות, יהיה זכאי לדרגת שכר של מורה בעל תואר מ.א.; ומי שלמד בישיבה וצבר 75 נקודות-זכות, ובתוכן הנקודות בעד סמיכה לר-בנות וכן 10 נקודות בעד מאמר או ספר תורני, יהיה זכאי לדרגת שכר של דוקטור.

מהחזון האמור מסתבר כי אף כי אותם בוגרי ישיבות ומורים לתורה שבעל-פה מקבלים מעמד של בע-לי השכלה גבוהה כמסומכים ודוקטורים, אין הם חייבים בשום ידיעה בסיסית במסגרת ההשכלה הכללית. לא זו בל-בד שאין חובה שיעמדו בבחינות הבגרות אלא אף ייתכן שאינם מכירים את לוח הכפל ואת מראה כדור הארץ, ספרות כללית ותרבות כללית, ומערכת חוקים השוראתית העוסקים בנושאים המקבילים לחומר הנלמד בתורה שבעל-פה.

אי לכך שאלותי הן:

א. האם הוראת תורה שבעל-פה במסגרת בתי-הספר הממלכתיים והתיכונים היא בגדר שיעורי דת, ואם כן, מתי והיכן הוחלט להכניס שיעורי דת לבית-הספר הכללי?

ב. מה ערך החינוכי ומה בכוונתם להשיג בשי-עורים אלה, אם הם מנותקים לחלוטין ממערכת הידע הכללי של התלמידים?

ג. מדוע אנשים המקבלים משכורת המקבילה לזו של מורים בעלי תארים מ.א. ודוקטור אינם חייבים בבחינות הבגרות או במקבילות להן, המעידות על השכלה כללית?

ד. ללא קשר לאמור לעיל, באותו חוזר נקבע כי בעד חיבור תורני זכאי הכותב ל-10 נקודות-זכות (תעודת בגרות מוכה רק ב-3 נקודות-זכות). והכותב ספר תורני זכאי ל-20 נקודות-זכות. האם מורה הכותב חיבור בתחום הספרות, ההיסטוריה, הביולוגיה, הגי-אוגרפיה וכדומה זכאי לניקוד מקביל ולתוספת שכר מקבילה, ואם לאו — מדוע לא?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

א. לא. תורה שבעל-פה היא מקצוע לימוד שנלמד כל השנים וכבר בעבר זכו מורים בדרגות שכר אקוויבאלנטיות לב.א. וז.א. על השכלתם כמורים לתו-רה שבעל-פה. עתה הוחלט על דרך שונה של קביעת הקריטריונים — מניין נקודות.

ב. זה מקצוע הוראה כמו מאתמאטיקה, אנגלית וכיוצא בזה.

ג. השכלה תורנית אינה פחותה בערכה מהשכלה בכל תחום אחר, ובעיקר לגבי מורה לתורה שבעל-פה. עליכן אנו רואים בהשכלה תורנית מסוימת אקוויבאלנט להשכלה שתעודת בגרות מעידה עליה.

ד. מורים להיסטוריה, ביולוגיה, גיאוגרפיה וכי-יצא בזה רוכשים את השכלתם הרחבה במוסדות

תשובת שרי החינוך והתרבות ז. המר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההתאחדויות לספורט הקשורות לאותו נושא, ובמקרה הנדון — ההתאחדות לכדורגל.

2. הקבוצות ברמה שבה מדובר הן קבוצות מקצועיות. קבוצות אלה אינן "מוזמנות" לישראל אלא נערכים התקשרות והסכם לצורך עריכת תחרות תמורת תשלום. השיקולים להתקשרות כזו הם מקצועיים ועסקיים, ואין כל קשר בין אופיו של מנהל הקבוצה לבין התקשרות כזו.

3. המקרה שקרה עם קבוצת האמבורג הוא אמנם חריג, אך אין כל ערובה שמקרים דומים לא יישנו.

2634. תקציב החינוך במגזר הערבי

חבר הכנסת ת. מרבי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

בנאומי בכנסת מיום 6 בדצמבר 1978, בתשובה על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שמואל טוליי-דאנו, אמר השר נסים: "ייעשה מאמץ להדביק את המחסור הקיים בחדרי לימוד, העומד היום על כ-2,000. לצורך זה תקצה הממשלה בשנתיים הקרובות משאבים גדולים יותר לתכניות פיתוח לרשויות המקומיות הערביות, כאשר הרשויות עצמן תשתתפנה בתהליך מציאת הפתרון המעשי לבעיה".

לנוכח הידיעות על קיצוץ בתקציב החינוך בשנה הבאה, 1979, הנני שואל:

1. האם המספר של 2,000 חדרי לימוד שנקב בו השר נסים תואם את המציאות, או שמא המחסור גדול יותר, ומה לפי הערכת משרד החינוך והתרבות הוא המספר הנכון?

2. מה הן ההקצבות שייקבעו בתקציב החינוך הקרוב להוצאות החינוך השוטף במגזר הערבי?

3. מה הם הסכומים אשר ייקבעו למימוש התכניות שעליהן דיבר השר נסים?

4. מה הן התכניות לטווח ארוך, אם קיימות כאלה במשרד החינוך והתרבות, לחיסול הפיגור הקיים בחדרי לימוד במגזר הערבי?

שר החינוך והתרבות ז. המר :

לכל השאלות: המספר שנקב השר נסים בכנסת ביום 6 בדצמבר 1978 הוא נכון ומדויק, למעט הגידול הטבעי של אוכלוסיית התלמידים הערבים בשנים הקרובות. התקציב לשנת 1979 עדיין לא נקבע ולא אושר, אבל יש בדיעתנו לדאוג ולהבטיח גם את דרכי הגידול הטבעי וגם את התכנית של סגירת הפער במבנים של בתי-הספר.

ביצוע התכנית שלנו תלוי הרבה בשיתוף הפעולה של הרשויות ובערנותן לנושא זה.

הח"ר ת. גורסמן :

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת טובי.

תופיק מרבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כפי שפורסם וידוע יקוצץ השנה תקציב החינוך באופן כללי. איך ישתקף הדבר בהקצבות לסגירת הפער הקיים במבנים בסקטור הערבי? האם השר מוכן להבטיח שתהיה העלאה בהקצבה או שלא תהיה, לפחות, הקטנה?

שר החינוך והתרבות ז. המר :

כן. קודם-כול ביקשנו הקצבה מסוימת לחינוך הערבי כדי להיענות לגידול שיחול עם החלת חוק חובה. ברור שעולה מכך כי אף שיהיו קיצוץ צימ בתקציב משרד החינוך והתרבות בוודאי לא יקוצץ צי בתקציב לחינוך הערבי, וככל שאוכל אשתדל להגדילו.

2635. לימוד השפה הערבית בבתי-הספר העבריים

חבר הכנסת ש. מולידיאנו שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

ועדת החינוך והתרבות של הכנסת המליצה לפני משרד החינוך והתרבות, בעקבות ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת נ. קצב מתאריך 25 בפברואר 1976 בדבר הצורך בהגברת הלימוד של השפה הערבית בבתי-הספר, בשל חיוניותה לבטחון ולשלום, את ההמלצות הבאות:

א. לקבוע לאלתר את הוראת השפה הערבית כשפה רשמית שנייה, חובה, בבתי-הספר היסודיים והעל-יסודיים;

ב. הכנת תכנית, תקנים ודרכים להכשרת מורים לביצוע המלצה א';

ג. לשלב מורים ערבים כמורים לשפה הערבית בבתי-ספר יהודיים.

בעתון "הארץ" מיום 15 בדצמבר 1978 הופיעה כתבה, וממנה מסתבר כי מרבית המלצותיה של ועדת החינוך והתרבות לא בוצעו. בזמנה אמרה חברת הכנסת נ. קצב, בהגישה את ההצעה: "השפה הערבית הכרחית לדו-קיום בשלום ובהבנה עם הערבים החיים אתנו, ומי יתן, בבוא הזמן גם עם שכנינו. היא גם נחוצה והכרחית במציאות הנוכחית שלנו מבחינה בטחונית — — — ויוקל עלינו בלי ספק גם להתמודד עם שאלות קידום השלום, ומאידך גיסא — עם בעיות הבטחון, במידה ששפה זו תהיה שגורה בפה של מאקסימום אורחים במדינה". דבריה של הגברת נזוהת קצב נכונים כיום, לאור סיכויי השלום, אפילו יותר מבעת הגשת ההצעה.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה בדעת השר לעשות כדי להביא ללימוד אינטנסיבי של השפה הערבית בבתי-הספר העבריים?
2. לאור העובדה שכיום אין מחסור במורים ערבים, האם יפעל השר להעסקתם של מורים ערבים בבתי-ספר יהודיים, כפי שהמליצה ועדת החינוך והתרבות?

שר החינוך והתרבות ז. המר :

1. בהתחשב במחסור החמור במורים לערבית ת-

בביצוע תכנית ההחלפה של המבנים המסוכנים. ואני מקווה שהקיצוץ בתקציב לא יפגע בקצב הביצוע. אולי הוא יחלק על-פני מספר שנים גדול יותר, אבל המגמה היא להיפטר מכל המבנים האלה.

היו"ר ח. גרופמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת יצחקי.

יצחק יצחקי (הליכוד):

האם יש כלי כיבוי ליד מבנים אלה?

שר-התינוך והתרבות ז. המר:

אני מניח שכללית יש. אבל אני מבין שאתה שואל האם יש כלי כיבוי מיוחדים. אבקש לבדוק, ואם אין — אבקש להתקין.

2637. סיכום המורים

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר התינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

אבקש מאת השר להשיב לי:

1. כיצד החל סיכום המורים?
2. מה היו הגורמים להחרפתו?
3. מה היו הדרישות של אירגון המורים התינוכים?
4. מה היו תביעות הסתדרות המורים?
5. מה נתנה הממשלה להסתדרות המורים?
6. מה היתה הממשלה מוכנה לתת לאירגון המורים העלי-יסודיים?

7. כיצד נערך משרד התינוך והתרבות להכין את תלמידי השמיניות לבחינות הבגרות?
8. באילו מקצועות ייבחנו התלמידים?
9. האם יהיו שינויים במתכונת הבחינות בשנת תשל"ט לעומת השנים הקודמות?

שר-התינוך והתרבות ז. המר:

1—2. לקראת חידוש הסכם השכר לשנת 1978/80 הוגשו כ-200 תביעות על-ידי שני אירגוני המורים. משרדנו לא יכול היה להיענות לתביעות אלה בשל מדיניות הממשלה בתחום הסכמי השכר. העדר הסכם בין הסתדרות העובדים לממשלה מנע גם אפשרויות של פתרון חלק הבעיות. ההחרפה באה עם חתימת ההסכם שבין ההסתדרות לממשלה, כאשר הסתדרות המורים הסכימה לקבל על עצמה את הנאמר בהסכם-המסגרת בעוד אירגון המורים העלי-יסודיים סירב לקבל עליו מסקנות הסכם זה.

3. תוספת בגין הסכם-מסגרת; שחיקת שכר וקידום צעירים; תוספת בעד רכב כמרכיב שכר אינטגרלי. תביעתם בסעיפים אלה הסתכמה בתוספת של 50%.

4. תוספת לפי הסכם-המסגרת; שחיקת שכר וקידום צעירים; הפרשים בגין תוספות המשמעותיות מתוך הסכם-המסגרת — 3.1%; השוואה לכלל עובדי המדינה בנושאי ביגוד וטלפון.

ליטה הנהלת משרדנו בדצמבר 1977 לאמץ את המלצות ועדת-פיאמנטה. אחת מהמלצות היתה לקבוע את לימוד הלשון הערבית, החל מכיתה ד' בבתי-הספר-היסודיים, כלימוד-קבע, ולא חובה — משום המחסור במורים. הוקצבו תקנים לבתי-ספר יסודיים וחיטבות-היבניים.

5.5 מיליון לירות הוקצבו לעידוד בתי-ספר על-יסודיים, בעד שעות שמוחוץ לתקן הניתנות לתלמידי דים הבוחרים בערבית ואחרים המבקשים להתמחות בנושא.

משרדנו פתח בשנים האחרונות מערכת להכשרת מורים לערבית בבתי-מדרש למורים ממלכתיים, ובניהם שני בתי-מדרש למורים ערבים המכשירים מורים ערבים להורות ערבית בבתי-ספר יהודיים.

ב-12 סמינרים לומדים לקראת הכשרה להוראת ערבית כ-350 סמינאריסטים, המכשירים עצמם להוראת הערבית.

תוך שיתוף פעולה עם צה"ל אנו מקבלים כל שנה 20 חיילות בוגרות מגמה מזרחית מכל רחבי הארץ. הן עוברות הכשרה בבית-ברל ובאולפן "עקי-בא" ונכנסות למערכת. 30 חיילות עובדות כיום בהוראה ביישובי-ספר ובצפון הארץ.

בשנת תשל"ז למדו ערבית 70,000 תלמידים, בשנת תשל"ח למדו 95,000 תלמידים, ובשנת תשל"ט לומדים 120,000 תלמידים. אשתקד הוחלט בהנהלת המשרד להכפיל את מספר לומדי הערבית תוך ארבע שנים. 2. השנה מלמדים בבתי-הספר העבריים כ-30 מורים ערבים בוגרי אוניברסיטאות וסמינארים.

2636. חיפול מבני "פיו"

הדילקום בבתי-הספר

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר התינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

1. כמה מבני "פיו" קיימים בבתי-הספר בירא?
2. האם נכונה הידיעה שמבני "פיו" בנויים מחומר דליק ביותר?
3. אם כן, כיצד נערך המשרד לטפל בבעיה חמורה זו?

שר-התינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: במערכת התינוך קיימים עדיין 238 מבני "פיו" הבנויים מחומר דליק. אגף הפיתוח במשרדנו סיים את הבדיקה של 207 מבנים, ולגביהם סוכם פרוגרמות פיסיות לבנייה.

באשר ל-31 המבנים הנתונים נבדק אם אמנם המבנים או המוסדות דרושים ואם אפשר לחסל בתי-ספר אלה ולהעביר את התלמידים למוסדות אחרים.

יחד עם מפעל-הפיס עיבדנו תכנית להחלפת הצרייפים, והדבר מהבצע בהרבה רשויות. אני מקווה שגם בשנת התקציב 1979 תינתן לנו האפשרות להמשיך

נוכח העובדה שאוכלוסי העיר ימית, ילדים ומבוגרים כאחד, חיים בהרגשה של חוסר ודאות לגבי עתידם ובמתח מתמיד, דבר המחייב הגברת הפעולות התרבותיות המיועדות לילדים, לנוער ולמבוגרים במי קום, בשעות הפנאי, רצוני לשאול:

1. מה התקציב שעמד לרשות המתנ"ס בעיר ימית בשנת 1978/79?
2. האם קיימת מגמה להקפיא או לקצץ את התקציב לשנת 1979/80?
3. האם מוכן כבוד השר לשקול הגדלת התקציב לשנת 1979/80 כדי לאפשר הרחבת הפעולות וגיוון?

שר החינוך והתרבות ז. המר:

1. 2,083,270 לירות, פלוס 235,000 לירות להצטיידות ופיתוח.

2-3. תקציב המתנ"ס בימית לשנה הבאה, כמו שאר תקציבי המתנ"סים, עדיין לא הובא לאישור מועצת המנהלים של החברה וועדת הכספים שלה.

עם זאת אפשר לומר כי לא קיימת כל מגמת קיצוץ בתקציב המתנ"ס בימית.

היו"ר ח. גרדמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארבל-אלמוז-לינו.

ששנה ארבל-אלמוז-לינו (המערך):

אם לא קיימת מגמה של קיצוץ, האם יישמר התקציב הקודם במתירים ריאליים של היום?

שר החינוך והתרבות ז. המר:

אינני יודע כרגע בדיוק את המדיניות של המתנ"סים — כי אגודת המתנ"סים היא אגודה עצמאית — לגבי אחזקת המתנ"סים הקשורה בתקציב שיש בידני. אבל אינני חושב שמסיבה פוליטית יצטרכו לקצץ. אותו דין שיהיה לגבי יתר המתנ"סים, מבחינה ריאלית, יהיה גם לגבי המתנ"ס שם.

ששנה ארבל-אלמוז-לינו (המערך):

צריכה להיות העדפה.

שר החינוך והתרבות ז. המר:

בכל-אופן לא קיצוץ. אינני יודע מה האמצעים שיעמדו לרשותנו.

2640. הצורך בהרחבת בית-הספר
ראזורי במרכז-אבשלום

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוז-לינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

בסיום שערתי בחבל ימית כ"ה 14 בדצמבר 1978 בפגשתי עם נציגים מהישובים. בשיחה אחם נמסר לי על הצורך בהרחבת בית-הספר האזורי במרכז-אבשלום, השייך לגוש המושבי שדות, ובהקמת שתי כיתות לימוד כדי לאפשר קבלת ילדים נוספים לבית-

5-6. תוספת לפי הסכם-המסגרת. תוספת של 3.1% כמשתמע מהסכם-המסגרת ותוספת להשוואה עם עובדי המדינה כנאמר לעיל.

7. אני שמח שהשביטה הסתיימה ותלמידי השמירניות יוכנו לבחינות הבגרות על-ידי מורים בבתי-הספר.

8. במקצועות שהם נבחנים בהם כל שנה.

9. משרדנו עדיין לא החליט סופית, אולם המגמה היא שתעודות הבגרות השנה תהיינה שוות-ערך לתעודות בגרות הניתנות בכל שנה. כך הוחלט באוניברסיטאות.

2638. פיקוח על נותני שיעורים פרטיים

חברת הכנסת י. יצחקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם נכונה הידיעה שמורים פרטיים מנצלים את תקופת השביתה למתן שיעורים פרטיים?

2. אם כן, האם קיים מחירון למתן שיעורים פרטיים על-פי המקצועות השונים?

3. האם משרד החינוך והתרבות מפקח על שירותי ההוראה הפרטיים ודואג שמורים ישלמו מס ערך מוסף ומס הכנסה על-פי החוק?

4. האם דואג המשרד לממן מתן שיעורים פרטיים לתלמידים שאינם יכולים לשלם?

שר החינוך והתרבות ז. המר:

1. שיעורים פרטיים ניתנים גם בעת שביתה וגם בעת לימודים. יש להגיש איפוא שהידיעה נכונה.

2. לא.

3. אין למשרדנו פיקוח על שיעורים הניתנים בדרך של התקשרות פרטית בין התלמיד והוריו לבין מורה כלשהו שלא במסגרת בית-הספר. המשרד אינו מטפל בדרך כלשהי בהתקשרויות אלה וממילא לא בתשלומי מס ערך מוסף ומס הכנסה.

4. כן. במערכת החינוך מיגוון מסועף ונרחב לסיוע לתלמידים נזקקים. הסיוע אינו קרוי "שיעורים פרטיים", אך התלמידים מקבלים סיוע בשיעורי-עזר, בהארכת יום הלימודים ושנת הלימודים, בחוגי לימוד בערב על-ידי חונכים-סטודנטים (פר"ח) ובדרך כים נוספות.

2639. תקציב המתנ"ס בימית

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוז-לינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

בסיום שערתי בעיר ימית ביום חמישי, 14 בדצמבר 1978, ביקרתי במתנ"ס ושמעתי הסברים על הפעולות הנערכות במקום.

נמסר לי על-ידי ועדת התושבים על קיום מגמה לקיצוץ והקפאתם של תקציבים, המיועדים לפעילות תרבותית ולחוגים למיניהם המתקיימים במתנ"ס.

בשלושה חדרי לימוד, אבדוק. על-כל-פנים אין כוונה שמישהו מהילדים יישאר מחוץ לכיתה.

2642. ניהול הלהקה "בת-שבע"

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם נכונה הידיעה כי מר ביל סטרומ נת-מנה למנהל הכללי של להקת "בת-שבע"?
2. אם כן, האם נכון כי למר ביל סטרומ משרד אמרגנות פרטי? אם כן, כיצד מתיישבת עובדה זו עם מינויו למנהל להקה ציבורית?
3. אם לא, מי הוא המנהל הכללי של להקת "בת-שבע"?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
לכל השאלות: ביל סטרומ הוא אחד מחברי ההנהלה הציבורית של להקת "בת-שבע". עד למציאת מנהל כללי קבוע ללהקה התנדב מר סטרומ לשמש ממלא-מקום, ללא תמורה כספית.

הז"ר ח. גרוסמן:
רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אודה נמיר (המערך):

אבקש מהשר להשיב לי על שאלה מס' 2, גם אם העניין הוא עניין זמני.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
הדבר מורכב מאוד. אפשר גם לשאול האם מי שיש לו משרד אמרגנות יכול להיות חבר בהנהלה ציבורית. אינני יודע, אבל זו שאלה אחרת. זה לא דבר חדש. מה שקרה עכשיו הוא שחבר הנהלה ציבורית של להקה הסכים להתנדב לתקופה מסוימת לנהל אותה ללא שכר, עד למציאת מנהל קבוע. על פניו לא ראיתי בזה דבר שיש בו פגם. אבל, אם את מבקשת, אני יכול לבדוק אם יש בזה טעם לפגם.

הספר. כמו-כן נמסר לי כי ניתנה הוראה להקפיד את הקמתן של הכיתות.

נוכח העובדה שהקמתן של הכיתות היא הכרחית לקליטת הילדים שייתוספו בשנת הלימודים הבאה, ופיגולים של הישובים על-פי חוזה השלום, אם ייח-תם, הוא בעוד שלוש שנים מיום חתימת החוזה, ונוכח החובה המוטלת על משרד החינוך והתרבות להבטיח לימודים לילדים על-פי חוק חינוך חובה, רצוני לשאול:

1. האם האינפורמציה שנמסרה לי היא נכונה?
2. אם כן, האם מוכן כבוד השר לבטל את הקפאת הבנייה ולאפשר בנייתן של שש הכיתות הדרו-שות לבית-הספר?
3. מה מספר הכיתות הקיימות בבית-הספר בשנת הלימודים הנוכחית?
4. כמה כיתות תהינה בשנת הלימודים הבאה?
5. כיצד חושב כבוד השר לפתור את בעיית המחסור בכיתות אם תימשך הקפאת הבנייה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
לכל השאלות: בבית-הספר בשדות קיימות ב-תשל"ט 12 כיתות א'-ח', עם 368 תלמידים. בשנה הבאה, תש"מ, יהיו בבית-הספר 14 כיתות א'-ח' ויחסרו למוסד 2 חדרי לימוד.

משרדנו יבקש ממשרד הבינוי והשיכון להקים את שני החדרים החסרים לתש"מ. סוג המבנה ייקבע על-ידי משרד הבינוי והשיכון.

הז"ר ח. גרוסמן:
רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת ארבל-אלמוז-לינו.

עזשנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
יש צורך בשלושה חדרי לימוד ולא בשניים.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, מסרתי לך מה ש-כתוב בתשובה שלפני. אם את אומרת שיש צורך

ג. הצעות לסדר-היום

1. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח

לפני ועדת החוקה, חוק ומשפט הופיעו נציגי חב-רות הביטוח והסבירו את עמדתם נגד תחולת החוק למפרע ובעד צימצום הוראותיו בסעיפים אחרים. היו עוד הופעות אחרות וחופעות חריגות לפני הוועדה, ואין אני חפץ לפרטן. חברות הביטוח גיהלו מאבק עז נגד קבלת החוק, הן גייסו את שר האוצר בכבודו ובעצמו, שבא לעזרתן. הוא ניסה בכל כווד משי-קלו להטיל מרות על חבריו לסיעה שציבעו נגד החוק, ולא עלה בידו. חוש הצדק ואחריות מצמנית של חברי סיעתו גברו על נסיונות השיכנוע של שר האוצר. הכנסת קיבלה את החוק ברוב גדול.

מייד באותו יום הכריזו חברות הביטוח כי עקב קבלת החוק הן תעלינה את פרמיות הביטוח ב-10%.

הז"ר ח. גרוסמן:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק. ההצעה הראשונה היא של חברי כנסת אחדים, בנושא: מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח. רשות הדיבור לחברת-הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):

גברתי הישובת-ראש, כנסת נכבדה, בשבוע שעבר, ביום 25 בדצמבר 1978, חוקקה הכנסת את חוק פסיקת ריבית (תיקון מס' 3), תשל"ט—1978, שעניינו מתן סמכות לבית-המשפט לפסוק הפרשי הצמדה לחוב שז-כה בו החובע לפי פסק-דין, חוק זה נדון בקריאה ראשונה בימים 2 באוגוסט ו-31 באוקטובר 1978, הו-עבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט והובא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, כאמור, ביום 25 בדצמבר 1978.

ל-47%. הגטייה להעלות את הריבית היא גדולה מאוד, רבים הקופצים, והיא מגיעה כבר מעל ל-50%. תוסיפו לזה גם את הביטוחים שבהם מחייבים את הלווים. ואלה, הנמצאים בלחץ להשגת אשראי, חייבים לשלם כל מחיר, בייחוד מי שנמצא בלחץ הצורך באשראי לתקופות קצרות.

יש תופעה נוספת, של תת-ביטוח. בגידול האינפלציה ערך הרכוש המבוטח גדל, המבוטחים אינם קמהרים להגדיל את הביטוח, התוצאה היא תת-ביטוח. החברות מנצלות זאת כהגנה יעילה מאין כמותה בביטוח המבוטחים.

יש ענפי ביטוח נוספים, 'אחשוב שוועדת כנסת תבדוק אותם פעם ביסודיות. היתה ועדה של הכנסת, ועדת-משנה של ועדת הכספים, בראשותו של חבר-הכנסת שריר, שהשתתפו בה חברי-הכנסת רייזלי וואבטבי, והיא בדקה את תעריפי ביטוח חיים. היא קבעה: "רווחי החברות ושיעורי העמלות לסוכנים הם מוגזמים". היא המליצה להחיל את תעריפי ביטוח חיים עד 10%. האם החברות הווילו אותם? הן הקטינו את עמלת הסוכנים, אך לא הווילו את תעריפי הביטוח, למרות קביעת הוועדה.

לגבי ביטוח רכב — חברות הביטוח בעזרת הממשלה הקימו את תאגיד חברת "אבנר". בין 25 בספטמבר 1976, מועד הפעלת חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים החדש, עד 30 בספטמבר 1978 היו לתאגיד "אבנר" הכנסות מפרמיות והשקעות בסך של 1.4 מיליארד לירות. באותה תקופה שלם התאגיד פיצויים לנפגעי תאונות רק בסך 168 מיליון לירות. הִיָּכֵן כל הכסף שגבו? הם השקיעו אותו באיגרות חוב שנקנו בבורסה, וחברת "אבנר" קנתה את ה-איגרות בתקופה של ירידת שיעורים. כתוצאה ממדיניות השקעה זו צברה חברת "אבנר" תשואה של יותר מ-50% בשיעור שנתי. במציאות ורודה זו אני שואל: אל על מה ילינו?

הנפגע, לאחר התדיינות ממושכת במשך שלוש-ארבע שנים בבית-המשפט, היה זכאי לקבל את פסק-הדין שזכה בו, בתוספת של 26% ריבית. איזה כסף הוא קיבל? הוא קיבל כסף שאיבד ערכו, בריבית נמוכה. ועל-כן בא החוק. ציינתי בדברי תאריכים של קריאה ראשונה עד קריאה שלישית. במשך הזמן שהחוק היה בטיפולנו, האם חברות הביטוח מיהרו לשלם תביעות ולומר: הנה עומד להגיע חוק, ולכן מוטב שנמחר ונשלם?

מרדכי וירשצבסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
הובטח להם שנדחה לשנה.

משה עמאר (המערך):
הם לא עשו כן. הם לא מיהרו לשלם.

המגמה של חברת הביטוח היא למשוך דיון בתביעות ולמשוך דיונים בבית-המשפט, מכיוון שכל שער-בר הזמן הכסף מביא תשואה גדולה יותר ורווח גדול יותר.

על-פי דין מוסמך שר האוצר לאשר העלאות בתעריפים. הוא לא נזקק לא לאישור הכנסת ולא לאי-

הגדיל לעשות בתכרויותיו יושב-ראש איגוד חברות הביטוח, הוא מנכ"ל "הסנה", בהוסיפו דבריי-לואי שלא אוכזרים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
והיא חברה הסתדרותית.

משה עמאר (המערך):
אגב, ואני חייב לומר זאת, לא ציפיתי ממנהל חברה הסתדרותית לדברים כאלה ולהתנהגות כזאת שבהחלט אינה יאה למוסד הסתדרותי. אני מקווה ומצפה שההסתדרות תדע לטפל בזה בדרך הולמת. מה משמעותה של תגובה זו מצד חברות הביטוח בלתי אם גילוי כוח בדרך עויינת לחקיקת הכנסת? כאילו היו אומרים: "חברי ועדת החוקה, הכנסת, אתם לא קיבלתם את דעתנו; אנו נפעל בדרךנו להטיל על גופם על ציבור המבוטחים, וחלילה שלא ייפגעו רווחיהם" — אותם רווחים הגדלים ותופחים מדי שנה בשנה. אני רוצה להדגיש זאת כדי שכל חבר כנסת יהיה סמוך ובטוח, שבוועדת החוקה נשמעו כל טענותיהן וחשוביהן הכספיים של חברות הביטוח ותלונתן כי לא יעמדו בנטל. לא קיבלנו את הטענות האלה כי שוכנענו שאין צדק בדבריהם הללו.

עסקי הביטוח הם מהעסקים הרווחיים ביותר בארץ. תעשיית המגיע לרווח נקי של 6%—8%, או 10% על ההון המושקע, רואה את עצמו כמצליח. חברות אלה מרוויחות עד 40%. התשואה הממוצעת על ההון בשנת 1977 היתה 36%. ואותו יושב-ראש של איגוד חברות הביטוח הודיע במפורש בחודש פברואר 1978 כי שנת 1977 היתה רווחית ביותר וכי רווחי החברות הוכפלו ואף שולשו.

בחודש יוני 1978 פורסמו הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, כפי שהן חייבות לעשות על-פי דין. מה מצאנו בהם? לחברת "מגדל-בניין", על הון וקרנות של 130 מיליון לירות, היה רווח נקי של 56.5 מיליון לירות, גידול של 140% לעומת 1976. לחברת "הסנה" עם חברות-הבת שלה, על הון של כמעט 250 מיליון לירות היה רווח נקי של 64.4 מיליון לירות. חברת "אליהו", שההון שלה הגיע כמעט ל-100 מיליון לירות, היה לה רווח נקי של 54.1 מיליון לירות. אלה החברות שכמעט מכסות את מרבית הרווח. ומסתבר כי בשנים 1975, 1976 ו-1977 הרווחים גדלו בכל אחת מהשנים הללו בשיעור גבוה יותר מעליית מדד המחירים לצרכן.

מניין בדים עיקר הרווחים? בנוסף על הרווחים השוטפים הם באים בעיקר מרווחי ההשקעות של הכספים, רווחי הפרשי ההצמדה מאיגרות-חוב ורווחים מריבית קצוצה שמעניקים ללווים. ואני חייב לעמוד על תופעה מעניינת זו אצלנו.

האשראי הבנקאי מצטמצם בשל לחץ האוצר ושר האוצר. ומה נגרים מכך? הדבר הביא לשיגשוג בשוק האשראי החפשי שמחוץ לכתלי הבנקים. רובו של המימון הזה בא מכספי חברות הביטוח, שחוקי הגזל לוח אינם חלים עליהם. הריבית שהן קיבלו עד לפני חודש היתה 36%—38%, והיא מנוכה מראש מסכום הלוואה; זאת אומרת, הריבית הממשית מגיעה עד

מה עושות חברות הביטוח? במקום להסיק את המסקנה ולהיעתר להמרצה של המחוקק ולומר: בסדר, זה אמנם לא סימפאטי, הצבתם מעלינו שוט של רי" בית והצמדה, אבל כדי למנוע הפסדים צייעל את מעללינו ונשלם, ואם נשלם בזמן — לא נצטרך לשלם ריבית והצמדה. הן לוחצות על הכנסת לבטל את החוק מלכתחילה. רצינו שהחוק יעשה את שלו, ובאמצעות מונחים כספיים של ריבית והצמדה יגרור לשיפור בשירותי הביטוח בישראל. זה מה שרצינו. זו היתה הכוונה שלנו. אבל אני חוזר ושואל: מה עושות חברות הביטוח? במקום להסיק את המסקנה קנות ולגזור על עצמן לשפר את השירות לאזרח הן החליטו לנקוט צעדים נגד המחוקק, זאת אומרת נגד האזרח הישראלי שבחר את המחוקק. זאת אומרת נגד החוק שהתכוון להיטיב עם האזרח הישראלי, בעשותו "הבה נתחכמה" בשני תחומים, והן אומרות: אנחנו לא ניטיב את דרכנו. קודם-כול גמ' שיד לעכב את התשלומים; ושנית — אם ניאליץ, על-פי החוק החדש, לשלם ריבית והצמדה הרי כדי לפצות את עצמנו בעניין זה נעלה את דמי הביטוח ב-10%. יוצא מן הכלל.

מעשה כזה איננו חלם אלא סדום. חלם היא רק גרעון של שוטים. אבל פארלאמנט אשר מרשה לחברות הביטוח להתנהג כך ולהתחכם עם חוק של עצמו נותן גושפנקה למעשה סדום במובן התנ"כי של ה' עניין ולא הפולקלורי. פירוש הדבר שמרשים לקב' רגיטי ההון לעשות את כל העולה על רוחם.

אני מצטרף לחבר-הכנסת עמאר. ראיתי בדאגה רבה שחברת "הסנה", שהיא חברה הסתדרותית, מצרפת את קולה למקהלה הזאת ומתנהגת כמו חברה רכזי שנית. כחבר ההסתדרות וכאיש העבודה — ב"ע" ולא ב"א" — עדיין יש לי, לכאורה, סנטימנטים לחברת "הסנה", ואני חושב שאם חברת "הסנה" מתנהגת כמו חברה רגילה אגיד למוסדות והסתדרות מה שצ"ר לעשות בה. מחברת "הסנה" אני דורש להי" מנות עם המשרתים הטובים ביותר את הציבור, ולא להיכנס לחברותא של חברות הביטוח האחרות שענ' יינן היחיד הוא הרווח.

אבל חברות הביטוח נוקטות "תרגיל" נוסף: הן בחרו לעצמן לעשות עוד "הבה נתחכמה" עם החוק הזה. הן אומרות לעצמן: אנחנו רוצים ליצור מצב, להמציא פוליטיקה חדשה שעל-פיהן חברות הביטוח לא תכסנה נזקים שהם מתחת ל-10,000 לירות — הן אומרות בינתיים: בין 5,000 ל-10,000 לירות. תמור רת זאת הן מוכנות לעשות חסד — לא להעלות את דמי הביטוח. אתם רוצים שנשלם גם בעד נזקים כאלה, קטנים יותר לכאורה, תואילו בטובכם לשלם דמי ביטוח גבוהים יותר. מה זה? — סדום ועמורה גם יחד. זאת אומרת, לפגוע ברבים וגם בטובים מבין השכבות העממיות בישראל, שמוקדות אותן שריי פות "קטנות" בנק עד 8,000—9,000 לירות; או גניי בות "קטנות" עד 10,000 לירות — הרי באינפלציה הזאת הן נחשבות לגניבות קטנות. בשביל מר אב' ניאון, או ידידנו חבר-הכנסת שלמה אליהו מהבעלים והמנהלים של חברות הביטוח, או עוד כמה עשירי ישראל, 10,000 לירות הן נזק קטן. אני מכיר יותר מעשרה אזרחי ישראל שעולמם ייחרב בעבור נזק

שורה של ועדה מוועדותיה. לכן הכרח לקיים דיון דחוף בכנסת כדי למנוע העלאת תעריפים אלה. אני מציע לשר האוצר ולסגנו, היושב כאן, שלא לאשר את העלאת התעריפים. אדוני סגן שר האוצר, אילו אני במקומך הייתי אומר: לא יעלו תעריפים. אני לא אאשר העלאתם. לדעתי היתה זו תשובה נכונה, צודקת ואמיצה בנסיבות אלה.

(קריאה: אולי הוא ישיב כך.)

אם ישיב כך — הוא אמיץ. אני מקווה שישב כך.

לדעתי, הכנסת חייבת לתת דעתה בנושא זה ולדון בו.

היו"ר ת. גרופמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, באותו נושא.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם אני בא להעלות את הפרשה של איומי חברות הביטוח להג' דיל את דמי הביטוח. הייתי שמח אם היינו דנים על נושא זה במליאת הכנסת — אינני יודע מה יציע סגן שר האוצר — אבל בתור התחלה אני מציע שנאמץ לעצמנו את הנוהל הבא בנושא זה: שחברות הביטוח לא יעזו להעלות את דמי הביטוח אפילו לא ברבע פרומיל, בעקבות חוק פסיקת ריבית, עד שיסתיים הדיון בכנסת. קודם-כול שיהיה ברור. הייתי שמח אם שר האוצר היה אומר שבאמצעות משרדו הוא ידאג לכך שחברות הביטוח לא תעלינה את דמי הביטוח, ואולי זה יחיש את הדיון בכנסת.

למה אני נדרש לנושא זה? אינני רוצה לחזור על המספרים ואין לי עניין ברגע זה לעשות חש' בונות עד כמה חברות הביטוח מרוויחות, באיזו מידה ירדו רווחיהן או עלו. הכול כתוב בעתונות. חבר הכנסת עמאר עשה חלק גדול של העבודה והביא תוניהם. אין ויכוח על כך שחברות הביטוח ומוסדות פניאנסים במדינתנו, בתקופה האחרונה, לא רק בת-קופת ממשלת הליכוד אלא גם קודם, מסיבות שונות של התדרדרות הכלכלה הישראלית, נמצאות בתקופה של שבע השנים המשתמנות, בהעלותן פימה עלי כסל, ומשנה לשנה הכנסותיהן גדלות. על כך אין ויכוח. אבל לא בגלל זה נדרשתי לעסוק בעניין.

מדוע חקקה הכנסת את חוק פסיקת ריבית, שרק לפני שבועיים הצבענו עליו בקריאה שלישית, ונדמה לי שאלה שהצביעו בעדו — וזה היה רוב גדול — די גאים על כך? מה היה הרעיון? הרעיון היה להמ' ריץ בעלי חוב למיניהם — בנושא שלנו חברות הביטוח — לא רק לעודד אותם אלא גם להמריץ אותם לשלם במהירות את הפיצויים, כי בחקיקה שחוקקנו על-ידי פסיקת ריבית הוספנו סאנקציה האומרת לחברות הביטוח: אם תמשיכו בשיטות שלכם להשהות את תשלומי הפיצויים על הנזקים וכיצא באלה למבוטחים למיניהם, להווי ידוע לכם שעם כל יום, כל שבוע, כל חודש שאתם מעכבים את התשלומים יחייב אתכם החוק החדש לשלם ריבית והצמדה. זאת אומרת, כדאי לכם לשלם מהר את הפיצויים, מהר מאוד. זה היה הרעיון.

ריבית; תשלמו לאט, תעשו חכמות, תנסו לעכב תש-למים — תצטרכו לשלם, במטותא מכבודכם, את הפיצויים בתוספת הצמדה וריבית. הכנסת והממשלה, באמצעות הפיקוח על הביטוח, לא צריכות לאפשר, בשום-פנים-ואופן, כל דרך של התחכמות.

לחלופין, בתקווה שיתקיים דיון בכנסת על הנושא החשוב הזה של שירותי הביטוח בישראל, אני גם מציע לכמה חברי כנסת טובים, בעלי השקפה ל-י-בראית הומאניסטית, שבאמת רוצים להיטיב עם העם, שישמו לב איך השיטה הזאת של ההיצע והביקוש, של השוק החפשי, של האינטרס הפרטי בלבד אינה מיטיבה אלא מזיקה לאינטרס הציבורי. צריך איפוא שהמדינה תתערב. אני מציע לכם הלאמת שירותי הביטוח. דרך-אגב, זה דומה למה שאציע בנושא הבריאות — אני כבר יודע שאני בפלוגתה עם רבים — אני בעד הלאמת שירותי הביטוח. אבל אם אין לכם לזה כוח רוחני לעשות זאת — לפחות למען יהיה פיקוח דראסטי, כדי שלא יצא מה"מתוק" של חוק פסיקת הריבית, בסופו-של-דבר, "עזו" של הת-דרדרות בשירותי הביטוח.

ד"ר ח. גרוסמן :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת וירשובסקי, באותו נושא.

מרבית וירשובסקי (התנועה לשנינו ויוזמה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני תומך הנחתי שתקופת פעולות התגמול בישראל עברה מן העולם, אבל התברר שפעולות תגמול הן עדיין חלק מחיינו, ולאו דווקא מעבר לגבול אלא בתוך הגבולות. כנסת ישראל ברוב מוחץ, שאלו הצטרפו גם אלה שבתחילה היססו לגבי אותו סעיף שהיה בווי-כוח — הרטרואקטיביות, במרכאות כפולות ומכופלות — כמעט פה-אחד רק אישרה את חוק פסיקת הרי-בית — וכבר למחרת התבשרהו שחברות הביטוח מתכוונות להעלות את הפרמיות ב-10%. במקום לש-מוע תגובה נחרצת וחד-משמעית מהממשלה, משר האוצר, מסגנו, או מהצמרת הפוליטית או הלא-פ-ליטית של המשרד הזה, האומרת: לא, באלף רבתי — שמענו: אולי, נבדוק, נראה וכו'.

החוק הזה בדיון בוועדה. אמנם איש חברות הביטוח טען מה שטען בדיון הזה, אבל הוועדה לא קיבלה את טענותיו. גם נציג האוצר שנכח בוועדה לא אמר שיש להעלות את הפרמיות כתוצאה מחוק פסיקת הריבית. יתירה מזאת, זו הצעת חוק ממ-שלתית שהוגשה בגאווה רבה ובגאווה מוצדקת על-ידי שר המשפטים, לאחר שתיאם זאת עם כל משרדי הממשלה. כך שיום אחרי קבלת החוק, אם אנחנו פתאום שומעים על הטלת הסנקציה הזאת על הצי-בור שקיבל בברכה ובהבנה את חוק פסיקת הריבית — אני חושב שזוהי מצח נחושה והתעלמות ממתן שירות יסודי לציבור שחברות הביטוח מצוות עליו. ואני אינני בעד חברות ביטוח מולאמות, אינני בעד הלאמה, אבל אני בעד זה שגוף הנותן שירות ציבורי אכן יעמוד באמות-מידה ציבוריות כהלכה.

בדקתי את העניין עם לא מעט עורכי-דין העוס-קים בתחום משפטי הנזיקין שחברות הביטוח מעו-

של 5,000 עד 10,000 לירות בגניבה או בשריפה. אני מכיר עוד אלפים רבים משכבות-הביניים שבש-בילם נזק כזה הוא בעל משמעות. כדי שאלה יוכלו לקבל פיצוי מחברות הביטוח על נזקים כגונים, לכי-אורה, הם צריכים לשלם יותר פרמיה, ואז חברת ה"הסנה" או חברת "אליהו" ואחרות יואילו בטובן גם לפצותם על הנזקים הקטנים. זו סאנקציה נוספת — עוד שיטה של "הבה נתחכמה" כדי להוסיף על דמי הביטוח ולגזור על המבוטחים שחברות הביטוח תש-למנה פחות.

אני חושב שאם הכנסת לא תכפה אמות-מידה ציבוריות — אין לי מלה אלא "ציבוריות" — על הממשלה, כדי שתכפה אותן על חברות הביטוח, יש סכנה רבה כי בעקבות חוק פסיקת הריבית שלנו, שהיו לנו כוונות טובות כדי להיטיב עם האזרח באמ-צעותיו, ושתבשו שירותי הביטוח בישראל בהדרגה וייהפכו לשירותי ביטוח למיוחסים בלבד, תוך הפקרת השכבות העממיות והבינוניות.

אם הייתם שואלים אותי, אילו היה בישראל משר-טר המייצג את דעותי האידיאולוגיות, או קרוב ל-ד-עוטי האידיאולוגיות — אני מקווה שגם חברי-הכנסת עמאר קרוב בדעותיו אלי בנושא זה — הייתי מציע לכנסת להלאים את חברות הביטוח. אני אומר עוד פעם: להלאים את חברות הביטוח.

משה עמאר (המערך):

אני אתך בעניין זה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מן הראוי לומר: די בהשתוללויות האלה, ול-קבל בכנסת חוק הלאמה, שעל-פיו תוקם רשות ב-י-טוח ממלכתית שתספק את שירותי הביטוח למיני-הם. רשות זו תופעל על-פי שיקולים כלכליים, כדי שלא להפסיד, אבל, קודם-כול, על-פי שיקולים ח-ב-רתיים: להיטיב עם האזרח. אומרים חברינו שומרי המצוות: ונאמר אמן.

במצב הנוכחי הזה של הכנסת אני אפילו לא יכול לחלום שאני, הקוץ באלפי ישראל, אצליח לשכנע את הקואליציה של הליכוד והמפד"ל, האמונים עלי רכושנות שמרנית, אפילו לא ליבראלית אמיתית, אשכנע אותם לעשות דבר כזה. אבל לפחות דבר אחד יכול אני לשכנע אותם לעשות: חייבים להפ-סיק את ההשתוללות, ולפקח עליה בחומרה. חברינו בליכוד צריכים לזכור כי מי שהצביעו בעדם הם לא רק בעלי ההון, אלא גם ציבור של "עמך". הגיע הזמן שאנחנו נכפה על חברות הביטוח את היד הצי-בורית.

החלטה ראשונה: לא לאפשר, בשום-פנים-ואופן, לחברות הביטוח כולן — ההסתדרותית והפרטית — להתחכם עם חוק פסיקת הריבית ולהוסיף על דמי הביטוח או לקבוע שיטות תגמולים או פיצויי ביטוח כאלה שעל רמה מסויימת הם לא משלמים לחלו-טין. צריך לכפות עליהן — אני מוכן להשתמש בבי-טוי: לאנסו אותן — שבעקבות חוק פסיקת הריבית יפעלו על-פי כוונת המחוקק. אינכם רוצים לשלם ריבית והצמדה? — יפה, שלמו את הפיצויים מהר. אם תשלמו מהר לא תצטרכו להסתבך בהצמדות ובי-

הכנסת עמאר, שהם מספרים רשמיים והוא לא דלה אותם ממגירה סגורה, אני חושב שאם תיערך בדיקה יתברר שצריך להוריד את הפרמיות במקום להעלות אותן.

גברתי הישבת-ראש, אנחנו מדברים על שני דברים: גם על מצב נחושה כנגד חוק שהתקבל בכנסת על-ידי כל חלקי הבית בשמחה ובגאווה; גם על נסיון לכפות על הציבור הוצאות שאין כל הצדקה לכפות עליו. אני מציע שיהיה בכנסת דיון מחאת על התנהגות חברות הביטוח.

הד"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבטבי, להצעה באותו נושא.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, הדרישה להעלות תעריפי ביטוח ב-19% עקב קבלת חוק פסיקת הריבית אינה במקומה, ואני מצטרף בכך לדברי קודמי. החוק בא להסדיר עיוות שנוצר לאו דווקא על-ידי חברות הביטוח, אלא על-ידי המציאות שהשתנתה. כאשר האינפלציה הולכת וגוברת, וערך הכסף פוחת והולך, אין עוד ריבית של 26% יכולה לשמור על ערכם הריאלי של הפיצויים המשתלמים באיחור של שנים מספר. בתקופה זו, כאשר האינפלציה מגיעה ל-45% ויותר, ההפסד הכספי למקבל פיצויים הוא ברור, ולא ברור לי מדוע חברות הביטוח סבורות שהן מפסידות כשהן בעצמן מצמידות את הכסף למדד או למטבע-חוק. בשום מקרה אין חברת הביטוח מפסידה כספים בגין ירידת ערך הכסף. עיני לא צרה אם אלה אף הרוויחו מכספו של המבוטח והבטיחו את ערכו, ואם לא היו עושים כן הייתי אומר שלא כילכלו את מעשיהם נכונה כעסק מסחרי.

לזכותן של חברות הביטוח ייאמר שלא לכל הכספים נמצאה אפשרות של הצמדת הכסף למטבע-חוק או למדד. בעיקר, בגלל הענקת הלוואות לטווח קצר ולטווח ארוך, עקב התחרות ועיסקות שהייבו מתן הלוואות, אך יחד עם זאת יש לראות גם את המבוטח הקטן. אם זה נפגע, יקבל את התמורה בהתאם לערכו הריאלי של הכסף ולא 26% כפי שהיה מקובל עד קבלת החוק.

על חברות הביטוח לדאוג יותר ויותר לאמינותן ואני שמח שמעמתי מפי אחדים מאנשיהן, באמצעי התקשורת, שאין הם מתנגדים לשמור על ערכם הריאלי של הפיצויים המגיעים לנפגע, אלא התנגדותם נובעת בעיקר מהטרוראקטיביות שחלה על התיקים שהדיונים בהם טרם הסתיימו. אמנם יש בטיעון זה דבר-מה צודק, אך כשמדובר בירידת ערכו של הכסף כסכומים ניכרים, ההכרח בלי-גנונה.

לדעתי אין בכלל לקבל חוקים רטרואקטיביים בעתיד. יש לשמור שלא להטיל על גורם זה או זה התחייבות שלא ידע עליהן ולא שמע עליהן, בעיקר בתחומים פינאנסיים, גם אם היה שימוש בכספים. כי אם חברה ביטוח זו או זו כילכלה את מעשית על-ידי מתן הלוואות גוהות, לא היתה עושה כן אילו היתה לה מידע כלשהו על שינוי יסודי זה, אבל, כפי שהו-

רבות בהן ורציתי לדעת האומנם כצעקתן של חברות הביטוח. והנה התברר לי דבר מעניין, שבתביעות נזיקין אחד האלמנטים החשובים ביותר הוא הגורם של כאב וסבל, ולפי החוק זה כבר היום ניתן מיום מתן פסק-הדין; קרי, שהעניין הזה צמוד כבר היום. אין חידוש, למעשה, בעניין הזה בחקיקה החדשה.

הבעיה השנייה, הגורם השני הקיים בתביעות ביטוח, והוא מרכיב רציני מאוד, הוא הפסד השכר לעתיד כתוצאה מהפגיעה. פיצוי מחברות הביטוח של הפסד האדם מבחינת שכרו לעתיד כתוצאה מהפגיעה נקבע לפי המצב דהיום, לא רטרואקטיבית. ולכן אם זה היום, זה ממילא צמוד, כי מחשבים זאת לפי השכר של יום מתן פסק-הדין ולא של יום הפגיעה. גם אלמנט זה בתביעות נזיקין ובחישוב פיצויים נקבע בבית-המשפט והוא, למעשה, צמוד. אמנם יש גורם של נזקים מסויימים, הוצאות מיוחדות, שגם הוא גורם בקביעת גובה הפיצוי. אבל אלה הן, בדרך-כלל, הוצאות של אישפוז וריפוי, שחברות הביטוח משלמות ישירות לבתי-החולים ולמוסדות הרפואה. כך שהאלמנט הזה בפסק-הדין ממלא תפקיד קטן.

נכון שיש אלמנט אחד שיושפע על-ידי החוק החדש, והוא קביעת ההפסד בעבר. לגבי זה אני חושב שאיש לא יתחיל שמוצדק להצמיד זאת, כי אם יתחילו לחשב את הסכום שהאיש היה זכאי לו וכי תוצאה מפגיעתו הוא לא קיבל אותו לפי השערים ביום קרית האירוע, זה ודאי אינו מוצדק, ולא יכול להיות אדם שיכול לחלוק על הדבר הזה.

האלמנט האחרון הזה הוא מרכיב קטן, יחסית, בכל הסל, בכל המכלול של סכומי הפיצויים שהיית בות לשלם חברות הביטוח. מעריכים זאת בערך ב-10% מסך כל הפיצויים. אם בשל סכומים אלה צריכים להעלות את הפרמיות האלה, אינני יודע מה זאת עזות-מצח.

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, מה שאני אומר היום, אני משוכנע שחברות הביטוח יודעות לא פחות טוב ממני ואם היו כנות הן היו באות ואומות: חוק זה טוב, ואנחנו שמחות לקבלתו ושמחות שחוק זה נכנס לספר החוקים, וניתן שכם לבצעו ולרוקן את בית-המשפט מתביעות הנסחבות שנים. תחת זאת עשו מערכה, הן על-ידי אירגון חברות הביטוח והן באמצעות "סיירת-אלה" בבית הזה שרצו לדחות את הפעלת החוק בשנה אחת, והכניעו אפילו את שר המשפטים בעניין שכה התגאה עליו, ובצדק, בעת קבלת החוק.

יש לי הרגשה שחברות הביטוח העלו את הטענה הזאת לא במעט כדי שבמקרה שייכשלו ויבואו בתביעה להעלות את הפרמיה, יוכלו לתת לעצמן לגיטימציה מראש להעלות את הפרמיה על דבר שלא היה מוכח אותן בכך בדרך אחרת.

אני קורא לשר האוצר ולסגנו להימנע באופן אקטיבי מלהסכים להעלות את הפרמיות האלה של חברות הביטוח. אם רוצים לבדוק, יש ועדות כנסת שהתחייבה מוכנות לבדוק זאת – אבל לבדוק בדיקת אמת. בעקבות המחירים והרווחים שמעמנו מפי חבר-

תינו ומנכסינו. הבה ונראה עד כמה חברות הביטוח "המסכנות" עומדות להתאמלל.

קיימות בארץ כ-60 חברות ביטוח, מהן המכונות "רציניות", מספרן הוא 30 בערך. ההון העצמי של חברות הביטוח הוא, לפי מה שמסר לנו מר אבניאון, יושב-ראש האיגוד של חברות הביטוח, כ-1.2 מיליארד לירות, אך בגלל האפשרויות הרבות שהממשל פתח בפניהן הן מגלגלות מיליארדים רבים מאוד.

הבה ונראה דוגמה של חמש חברות הביטוח הגדולות ונראה עד כמה הן עסקיות גרועים, ואביא נתונים על ההון, הקרנות והעודפים שלהן לסוף שנת 1977: "הסנה" — הון עצמי, קרנות ועודפים — 230 מיליון לירות, רווח 46 מיליון לירות; "מגדל-בניין" — הון עצמי, קרנות ועודפים — 129 מיליון לירות, רווח 56 מיליון לירות; "הפניקס" — הון עצמי, קרנות ועודפים — 69 מיליון לירות, רווח 27 מיליון לירות; "ציון" — הון עצמי, קרנות ועודפים — 67 מיליון לירות, רווח 13 מיליון לירות; "סהר" — הון עצמי, קרנות ועודפים — 63 מיליון לירות, רווח 18 מיליון לירות.

(קריאה: מה הנתונים לגבי "הסנה"?)

"הסנה" — הון עצמי, קרנות ועודפים — 230 מיליון לירות, רווח 46 מיליון לירות. אומר לך תיכף משהו בקשר ל"הסנה". הנתונים שנתתי אינם משקפים את מצב הרווח האמיתי. זה רק הרווח שהוצהר עליך. בכל מיני השוואות ומאניפולאציות הרווח שלהן גדול יותר, וזה מה שנשאר לאחר מאמצים גדולים של הוצאות ראוות ולוקסוס וכדומה.

אם כן, אם אמרתי שהרווח של "מגדל-בניין" על הון עצמי של 129 מיליון לירות הוא 56 מיליון לירות, היינו כמעט 50%, הרי הרווח של "הסנה" משתקף לפי חשבון זה כקטן יותר, אבל אלי-נא תבכו על הרווח הקטן של "הסנה". אל תחשדו, חסידותי-לה, ב"הסנה" שהיא משלמת יותר טוב וביתר הגינות מאשר חברות אחרות. היא ידעה טוב יותר לתמון כך שסעיף הרווח במאזן יהיה קטן יותר. גם הכנסותיה עצומות וגדולות מאוד. יחסה לאורח אינו טוב יותר — איני רוצה לומר שיחסה לאורח גרוע יותר מיחסן של חברות ביטוח אחרות. יש לה חישוב עסקי יבש וקר, וכמה שאפשר לסחוט היא סוחטת.

מה קורה כאן לחברות הביטוח? מדוע גזעקו? האם מישוה שלל זכות כלשהי? חסידותי-לה, איש לא שלל מהן זכות. הן לקחו לירה, שילמו אותה כעבור שנים, כאשר ערך הלירה היה הרבה יותר קטן. הן לא החזיקו את הכסף בלירות אלא השקיעו אותו, עשו רווחים עצומים, וחברות הביטוח גם יודעות להשקיע, אבל לאורח הן רצו לשלם את הלירה כאילו זאת היתה לירה שנשארה מונחת ללא השקעה. באו לעשות תיקון; לא לשלול זכות אלא למנוע גול. חברות הביטוח הן אלה ששיתקו את בתי-המשפט, כי לא רצו לשלם לאזרחים. הן רצו לגרום סחבת במשך שנים כדי שהעניין יתגלגל זמן רב יותר בבתי-המשפט. "הקואקס הנגול" — הן באו לצעוק.

אומר מר אבניאון: "אי-אפשר להוסיף על התבי-

כרתי לעיל, אין חברות הביטוח מסיימות את מאזן-ניהן באורח שלילי אלא להיפך, ומרבית הסכומים והפרמיות היו מבוטחים ומוצמדים בדרך זו או זו, וכך שמרו על הכסף בערכו הריאלי, וחלק ניכר מהרווחים נובע, למעשה, גם מהפרש זה.

אין כללים בדוקים וברורים לקביעת מחיר לאשר-ראי שנותנות חברות הביטוח, יש אומרים — בגבולות כ-50%, ויש הטוענים — בריבית הרבה יותר גבוהה, כשיש תחרות בין החברות, על-אף קינגסטוס ביניהן, והייתי אומר אפילו קארטל. אחד ממנהלי החברות אף אמר שכשיש כל-כך הרבה קופצים ובי-קושי אשראי הולכים וגוברים, מדוע לא לתת בסכום זה הלוואות? מצב זה קורא ממש לריבית קצוזה, ואין ספק שכשמשלמים מחיר כזה לכסף אנו מעלים באורח טבעי את התשומות וממילא את המחירים, והי-אינפלאציה חוגגת. אין בדעתי, חלילה, להטיל על חברות הביטוח אחריות למצב האינפלאציה שנקלענו אליה, אבל כל אחד בתחומו ובעיסקאות השונות תורם גם תורם לעליית המחירים.

אם רצונן של חברות הביטוח ביעילות ובחסכון, עליהן לנקוט צעדי-מנע רבים ככל האפשר, היינו לחפש דרכים בדוקות ומהימנות למניעת תקלות והפסדים. יש לתבוע בטיחות-יתר, תקינות מיתקנים שונים, כל הגורמים והצדדים היו יוצאים נשכרים מצד-דים אלה. גם אם התחרות בין החברות היא גורם אין לוותר על מינימום התקנת אביזרי בטיחות וכי-יוצא בזה, לצערי הגדול אנו בין הארצות הראשונות שבהן מספר נפגעי תאונות הרכבים הוא גורם כואב ורואב, וזאת מלבד נזקים ברכוש, ולאחר-רונה אין אנו מפגרים גם אחר ארצות שהפריצות והגניבות בהן הולכות ומתפשטות בממדים גדולים, והוא הדין לגבי שריפות.

על חברות הביטוח להגיע ליעילות רבה, מחד גיסא, ולפעולות-מנע מאידך גיסא. בכך החסכון יהיה גדול יותר מאשר בהעלאת הפרמיות בשיעור 10%.

לסיכום, אני סבור שחברות הביטוח עושות עבודה טובה. עליהן להמשיך ולהיות גורם המגיע לכל מקום ולכל פינה כדי לבטח את האורח ולהבטיח ריאלית את ערך כספו כחוק. יש דחות בשלב זה כל מגמה להעלאת שיעורי הביטוח עקב החוק לפסיקת ריבית.

הי"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לאחרון הנואמים בנושא זה, חבר-הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כבר בראשית דברי עלי לחלוק על הסיפה של דברי קודמי — שחברות הביטוח עושות עבודה טובה. אני חושב שהן עושות עבודה טובה למען הקופות שלהן, תוך שימוש בכספי הציבור.

אם יש משמעות לאימרה הקלאסית הרומית: "מי שכוועס, סימן שאינו צודק", הרי הצעקה והכעס של חברות הביטוח מאשרים את האימרה. חברות הביטוח יצאו בצעקה ובזעקת: עומדים לנשל אותנו מוכיור-

"ציון" ולא "סהר". לי יש עם ישראל. לי יש, כפי שאומרים זאת ביידיש, "עמך".

(קריאה: — ציון.)

לי יש ציון, נכון, ויש לי עם ישראל ו"עמך", ו"עמך" אינו מעוניין לממן בכספיו הדלים את הגביר. נכון, חברה-הכנסת פעיל, "עמך" הצביע בעדנו ואני שמח וגאה על כך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אבל ישנה דעתו, אל תדאג. "עמך" שינה דעתו.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני קורא לך בזה, אדוני סגן שר האוצר, מעל במה זו שלא לתת יד לקנוניה ולמוזימה של חברות הביטוח להגדיל את הונון ללא כל הצדקה.

הי"ח ח. גרופמן:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

סגן שר האוצר י. פלומי:

גברתי הישובת-ראש, כנסת נכבדה, חברות הבני-טוח אמנם הצהירו על כוונתן להעלות את דמי הבני-טוח שנה גבוהה, בשיעורים משמעותיים, בתגובה על אישור הצעת החוק בדבר פסיקת ריבית. אגף שוק ההון, החסכון והביטוח באוצר סיכם עם חברות הבני-טוח כי לא תבוצע כל העלאה בפרמיות ללא אישור האוצר וללא בדיקה מעמיקה של כל תביעה להעלאה כזו. סיכום זה עם חברות הביטוח נערך ונתן קבל למרות העובדה שבענפי ביטוח מסוימים רש-איות החברות להעלות את שיעורי הפרמיות ללא קבלת אישור האוצר.

עד כה לא היתה כל פנייה מצד חברות הבני-טוח. לכשתבוא דרישה להעלאת דמי הביטוח תיערך באוצר בדיקה יסודית של כל תחשיב. ממצאי הבדיקות יהיו את הבסיס לאישור או אי-אישור תביעות חברות הביטוח.

אנו ערים לחשיבותו הציבורית של הנושא ונ-עשה כל אשר באפשרותנו על-מנת למנוע העלאות תעריפים בלתי-מוצדקות. עם זאת אין לנו התנגדות לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת.

הי"ח ח. גרופמן:

סגן שר האוצר הציע לקיים דיון במליאה.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):
אני מציע להעביר לוועדה.

הי"ח ח. גרופמן:

אם כך, לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לדיון במליאה; השנייה — להעביר את ההצעה לדיון בוועדה. אשאל את המציעים מה הם מציעים.

משה עמאר (המערך):
למליאה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
למליאה.

עות, התלויות ועומדות והנאמדות ב-4.5 מיליארד ליר, 1.5 מיליארד לירות שייתוספו כתוצאה מתיקון חוק פסקית הריבית. והוא מוסיף: "פירוש הדבר שהיה צורך לגייס הון כפול".

מה יש? למי שאין די הון לנהל עסקים בצורה הוגנת בל ינהל עסקים בקנה-מידה שמעל יכולתו. אך היכן ההגיון לדרוש שהציבור יסבול משום שאין לחברות הביטוח די הון והן חוששות לגייס הון נוסף, כי אז יקטנו אחוהיהן ברווחיהן? ההגיון אמרתי? אין בזה הגיון, יש בזה עזות-מצח. עזות-מצח אמרתי? זו חוצפה.

ועוד: כל הועקה כמה תוך הטעיית הציבור, היות שלגבי תביעות צד ג' פוסק ממילא בית-המשפט בהתאם למצב הקיים. תיקון החוק יתן רק משנה תוקף לנושא הזה, ועדיין אינני יודע עד כמה בתי-המשפט ירחיקו לכת. החוק מעניק לבתי-המשפט שיקול-דעת רחב במקרה זה, ואני מאמין לבתי-המשפט בישראל ומשוכנע שהם לא יתנו לקיים מצב שאורח, שחשך לפעמים מצרכים הכרחיים על-מנת לשלם פרמיה, במקרה שישטרך לקבל תמורה בעד הפרמיה יצא בגופו על-מנת שאלה יוכלו להתעשר עוד ועוד.

כנסת נכבדה, השלטון הישן בישראל העשיר ללא הצדקה שלושה גורמים ללא הפסק: את הבנקים, את חברות הביטוח ואת קופות התגמולים. מדוע הממ-של החדש ממשיך בכך — אינני יודע.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

חברה-הכנסת שילנסקי, היית מצטרף להצעתי לה-אים את חברות הביטוח?

דב שילנסקי (הליכוד):

לא.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
חבל מאוד.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני בעד זה שתהיה תחרות טובה, ואז יהיה טוב לאזרח. ההצלחה תהיה תוצאה של כשרון, יכו-לת, מאמצים, השקעה, ולא מתוך זה שהממשל יפתח בפני החברות אפשרויות בלתי-מוצדקות.

את הבנקים השוויתי כבר בדיון הקודם ל"מרוקני כיסי הציבור ברשויות". לחברות הביטוח יש לי קומפ-לימנט: הן באות אחרי הבנקים בתור לשדירות כספי הציבור, ובכלל, אצלנו התגשמה האימרה היידית: "קליינע באנדיטן הענגט מען, און גרויסע באנדיטן שענקט מען". לאלה הזקוקים לתרגום, חברה-הכנסת עמאר, פירוש האימרה הוא: את הבאנדיטים, העבר-יינים, הקטנים — תולים; ולעבריינים הגדולים — סולחים. הייתי אפילו מרחיק לכת: לא רק סולחים להם אלא אף נותנים להם פרסים, וזה אחד הפרסים שאנחנו מתבקשים לתת.

אדוני סגן שר האוצר, למשטר הישן היתה "הסנה". זה היה חלק מחישובי המשטר הישן. מה יש לנו? למה לנו להיגרר אחרי הרכים הגלזות הישנות? אני חבר תנועת החירות. לי אין לא "הסנה" ולא

ה צ ב ע ה

- 23 — בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת
בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
4 — ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
למליאה.

הי"ר ח. גרוסמן:
חבר-הכנסת אבטבי איננו.

רב שילנסקי (הליכוד):
מאחר שאני מעוניין בתכלית, ולא בראויה, אני מציע לדון בוועדה.

הי"ר ח. גרוסמן:
נצביע על הצעה מול הצעה.

2. מעמדם של עובדי מדינה

עם המשך מדיניות הנקטה על-ידו: ישחקו להם היל-דים כאוות נפשם. המצב הקיים בתחום האחרון, הה-בנה ושיתוף הפעולה בין השרים, המוצא את בי-טויו בעתונות בתיאורים ססגוניים, עומד בסתירה מ-וועת להכרותו של ראש הממשלה, עם כינון הממ-שלה, שבממשלתו ישררו קלוגיאליות, הבנה וחברות, והיא תהיה סמל של הדר וסמכות.

הנסיין של השר מודעי לערוך חשבון עם חברו למפלגה, מתוך מחשבה שעל-ידי כך יחזק את מע-מדו במאבק —

חיים קורפו (הליכוד):
אחד השרים לשעבר בממשלות הקודמות הפליט בקריאת-ביניים: אצלנו שררה אחוות אחים.

שושנה ארבל-אלמזלני (המערך):
אינני מדברת על ה"לשעבר", אני מדברת על הנוכחית.

מאיר סעיל (מחנה שלי):
הוא התכוון ליחסים שבין ראש הממשלה ושר האוצר.

שושנה ארבל-אלמזלני (המערך):
היחסים השוררים כיום לא מחפים על העבר. — יחזק את מעמדו במאבק הצפוי על המ-היגות בוועידת המפלגה הליברלית, כאשר הוא נעשה על גבם של עובדי המדינה הבכירים, הממלאים בנא-מנות את תפקידם והמבצעים את מדיניות הממשלה ככתבה וכלשונה — זהו מעשה שלא ייעשה במשטר דמוקרטי פארלאמנטארי, ולא היה לו אח ודוגמה בתולדות ישראל. זהו מעשה של פחדנות וחוסר או-מץ-לב אורחי — להתקיף עובדי מדינה ולהפוך אותם שער לעזאזל לכשלונה של מדיניות הממשלה. מעשה זה דומה למתאגרף המוכן להיאבק עם יריב כבול-ידיים, כי אז הוא בטוח בנצחונו. הכרותו של שר האנרגיה והתשתית היא עלבון צורב ופגיעה בכבודו של שר האוצר, כאשר השר מודעי רוצה ליצור לו תדמית של שר שאיננו שולט במשרדו ואיננו יודע על מעשי פקידי המובילים אותו באף.

השר מודעי ריכז את התקפותיו על עובדי משרד האוצר בשני משוורים: (1) שהם מסכסכים בינו לבין שר האוצר; (2) שהם, מתוך השתייכותם למפא"י — ששר האנרגיה שכת שהיא חדלה להתקיים זה יותר

הי"ר ח. גרוסמן:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, של חברי-הכנסת שושנה ארבל-אלמזלני ואברהם מלמד: מע-מדם של עובדי מדינה.

אמנון רבינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
את פסחת על הצעת חוק.

הי"ר ח. גרוסמן:
השר לא הגיע כדי להשיב. אנחנו ממשיכים בסדר-היום. האם יש התנגדות לכך?

מאיר סעיל (מחנה שלי):
מדוע צריך שר בשביל זה? זה חוק פנימי של הכנסת. לא צריך שום שר בשביל זה.

הי"ר ח. גרוסמן:
כאשר יש הצעת חוק פרטית של חבר כנסת נהוג שחבר ממשלה נוכח, ויש לו זכות להשיב. אם השר איננו נעבור לסעיף הבא, ואם לא יגיע — נקיים את הדיון בלעדי.

חברת-הכנסת ארבל-אלמזלני, בבקשה.

שושנה ארבל-אלמזלני (המערך):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, תביעתו והכ-רותו של שר האנרגיה והתשתית, שבאה לביטוי בש-בוע שעבר בכל אמצעי התקשורת, לפטר את צמרת משרד האוצר המפא"ית בטענה שהיא מסכסכת בינו לבין שר האוצר ומתכוונת לפגוע בשר האוצר בנפרד — הוא אף הודיע שאין לו אישית אמון בצמרת משרד האוצר — מחייבת תגובה חריפה. יש להצ-טער צער רב על שתגובה זו לא ניתנה על-ידי אלה שהיו חייבים להגיב.

הכרותו של שר האנרגיה והתשתית מבליטה את השפל השורר בתחום היחסים בין שרי הממשלה, כאשר איש חותר נגד חברו ואיננו בוחל בשום אמצעים לפגוע בשר, מתוך חשבונות אישיים, ולערער את אמון הציבור בממשלה.

חוסר תגובה מתאימה מצד ראש הממשלה ואי-נקיטת אמצעים — דברים המתחייבים בכל משטר דמוקרטי פארלאמנטארי — מבליטים את העובדה שראש הממשלה משמיט מידי את רסן ההנהגה ומת-ערערת האוטוריטה שלו כלפי שריו. אין להשלים בשום-פנים-ואופן, מבחינת שמירת האינטרס הלאומי,

המשק, שהביטוי המוחשי שלו הוא האינפלציה המ-
סחרת ובמקביל לכך הגרעון במאזן המסחרי?

כבוד היושבת-ראש, האינפלציה איננה גזירה מ-
מיום. האינפלציה של שנת 1977 אינה מיובאת. כל
כולה תוצר מקומי. טעות יסודית עשו קברניטי המ-
שלה שבמשך כל הזמן חיפשו שעיר לעזאזל שעליו
רצו להטיל את הכשלוש. בכך שיחררו את עצמם ביד-
עין מן הצורך לפשפש במעשיהם במשך שנה שלמה.
כל כשלוש וכל מחלל ניסו לזקוף בהתחלה על חש-
בון הירושה שקיבלו מן המערר.

רוני מילוא (הליכוד):

הפקידים הבכירים הם חלק מהירושה.

שורנה ארבייל-אלמזלינו (המערך):

לאחר זאת הטיל מר ארליך את האשמה לאי-
פלאציה על הציבור שיש לו יותר מדי כסף ומחמם
את השוק, בלי לשאול את עצמו מגניח הכסף ומה
מקורו. השלב השלישי היה האשמתו של מר פלומין:
הוא ניסה להטיל את האשמה לאינפלציה על ציבור
השכירים. לבסוף הגיע השר מודעי למסקנה הגואלת
שהאשמים העיקריים לכשלוש המדיניות הכלכלית הם
הפקידים הבכירים של האוצר, המסככים בינו לבין
שר האוצר והמשבשים את ביצוע המדיניות הכלכלית.

חברי הכנסת, מתוך נסיון לערוך חשבון עם שר
האוצר, חברו למפלגה, נקט מר מודעי גישה המ-
כירה לנו את השיטה הפסולה של מקארתי בארצות-
הברית — הטלת אשמת שווא על מנגנון ממשלתי על
רקע השתייכותו המפלגתית ויצירת אווירה בציבור
שהשיבושים והמחדלים במדיניות הכלכלית הם פרי
של פעולה מתוכננת של קבוצת פקידים, שעשו זאת
על-פי שיקולים מפלגתיים ורצון להכשיל את האוצר
ומדיניותו.

הכרתו של השר מודעי — וברור לכולם מה
הם מגיעה — שהיתה נסיון לחתור נגד שר האוצר,
לערער את מעמדו בממשלה ולהחליש את השפעתו
במפלגתו נוגדת את הנחת-היסוד המאפיינת את המשטר
הפארלאמנטארי, שהשר אחראי לפקידיו ואינו יכול
לחמוק מאחריותו זאת על-ידי הטלתה על הפקידות
עצמה. השר מודעי הרחיק לכת והגיע להמצאה מק-
רית. הוא איננו מטיל את האשמה על פקיד משרדו
בכל הקשור ב"הצלחותיו" בתחום האנרגיה והתשתית
אלא מתערב בפעולתו של שר אחר, במשרד אחר,
ומנסה להטיל את האשמה על הפקידים, ובעקיפין על
השר.

הכרתו של השר מודעי וחוסר התגובה המת-
אימה של ראש הממשלה על הכרה ויצאת-ידופן זו
הם הוכחה נוספת שבישראל לא פועלת ממשלה מת-
קנת אלא ממשלה הנמצאת בתהליך של התפוררות,
שהקולגיאליזם בה נעלמה כליל והיא געדרת תחושה
של אחריות קולקטיבית. זאת ממשלה הסובלת מקי-
לום, כדברי ראש הממשלה. הכרתו של השר מר-
דעי היא נסיון להחזיר את ה-civil service אחריות
— שלושים שנה אחרונות. בשנים הראשונות לקיום
המדינה היתה פוליטיזציה מסוימת במנגנון. היתה
זאת מחלת ילדות של מדינה חדשה. עלינו לציין
בסיפוק שבמשך השנים, בזכות חוקים שנתקבלו, בזכות

מאחזת-עשרה שנים — משבשים את ביצועה של המדי-
ניות הכלכלית, וזהו שורש הכשלוש. רצוי לבדוק
אם שתי טענות אלה נכונות, דבר שהוכחש על-ידי
שר האוצר ויש לברך אותו ולשבח אותו על או-
מץ-לבו בעניין זה.

חברי הכנסת, הטענה שהפקידות באוצר מסכסכת
בין שר האוצר לבין השר מודעי היא מגוחכת ומ-
חוסרת כל תגיון ואמת. שר האנרגיה והתשתית, מתוך
חשבוניות שלו, עשה את כל האפשרי בחודשים הא-
חרונים כדי להתגרות בשר האוצר, לפגוע בו ול-
השמיץ אותו, כאשר כל המעשים הללו נעשו במת-
כוון, והייתי אומרת — אפילו במתכוון.

רוני מילוא (הליכוד):

מה הוכחש? הוכחש שהפקידות הבכירה היא
ממפא"י?

שורנה ארבייל-אלמזלינו (המערך):

הטענה שהפקידות הבכירה באוצר מסכסכת
האם פקיד האוצר יזמו את שיחתו של השר
מודעי עם מזכיר ההסתדרות ונתנו לו פירסום מובלט
בכל אמצעי התקשורת, תוך מחשבה ליצור לו תד-
מית של שר שיש ביכולתו להגיע להסכם מהיר עם
ההסתדרות ולהיענות לתביעותיה? האם פקיד האוצר
היו אלה שיזמו את פגישתו ושיחתו עם נגיד בנק
ישראל ואת ההכרה המתגרה על כך שהשר מודעי
עומד להגיש הצעת תקציב משותפת עם נגיד בנק
ישראל, דבר הנוגד את האמת והסותר סדרי ממשל
ונוהלים מקובלים בסדרי עבודת הממשלה? האם פקי-
דים בכירים באוצר יעצו לשר האנרגיה והתשתית
להכריז באמצעי התקשורת ששר האוצר הוא כשלוש? האם
האם היו אלה הפקידים הבכירים שדחפו את השר
מודעי להגיש תקציב אלטרנאטיבי, שכל כוונתו להב-
ליט את התנגדותו לשר האוצר וליצור רושם שהוא
האלטרנאטיבה למשרה זו? האם פקיד האוצר הד-
ריכו ודחפו את השר מודעי להצביע נגד התקציב
בממשלה?

מה כל הדיבורים האלה, זמה הנסיון הזה להטיל
את אשמה על פקיד האוצר? האם יכול מישו להט-
יחס ברצינות להאשמה הזאת שהטיל השר
מודעי על פקיד האוצר, שהם נושאים, כביכול, באח-
ריות למדיניות הכלכלית של הממשלה? אין לשכוח
שהאחריות לכשלוש מדיניות האוצר היא על שר האוצר
והממשלה כולה.

גברתי היושבת-ראש, ההתקפה על הפקידות הב-
כירה באוצר נוגדת את עקרונות היסוד של המשטר
הדמוקרטי-פארלאמנטארי. היא נוגדת את התפיסה של
אחריות ממלכתית מיניסטריאלית ואחריות קולקטיבית
של הממשלה למעשיו של כל שר. אני מסכימה עם
הערכתו של השר מודעי שהמדיניות הכלכלית של
הממשלה נכשלה כשלוש חרוץ. בכך נאלץ להודות
גם שר האוצר באמרו שהאינפלציה, שהגיעה ליותר
מ-50%, היא תוצאה של מחלל. השאלה איננה יכולה
להתמצות אך ורק בדיאגנוזה, אף שגם היא חשובה.
השאלה הנשאלת, שחייבים להשיב עליה, היא: מדוע
נגרם הכשלוש ומי גרם לכשלוש — לפי הגדרת השר
מודעי, ולמחלל — לפי הגדרת שר האוצר, בתחום

חברת י', ישיבה ק"ה
— הצעות לסדר-היום —

פי המלצתו של השר מאשרת הממשלה. הם מפסיקים את עבודתם רק אם השר מורה על כך. משום כך, חברי הכנסת, על-פי התקשי"ר שנקבע והדברים שצינתי באו השרים החדשים ואישרו מחדש, על-פי המלצתם, את האגשים ששירתו את השרים בעבר. זה אומר הרבה מאוד, הרבה מאוד, חברי הכנסת.

אני רוצה לציין שבזכות הנסיון שהצטבר בידי המנגנון ובזכות הלויאליות שלו למדינה, נעשו חילופי השלטון בצורה תקינה ביותר, ותיפקודה של הממשלה הזאת החל ללא שיבושים מרגע שקיבלה לידיה את רסן השלטון. העובדה ששרים מספר לא ניצלו אפילו את זכותם להחליף מנהלים כלליים מצביעה על האמון שהשרים רוחשים למנגנון ועל הכישורים המאפיינים את העובדים הממלאים תפקידם כעובדי מדינה, ללא שום התחשבות בזיקה הפוליטית. עם כל הביקורת שיש לנו לפעמים על שיטות העבודה של המנגנון אי-אפשר שלא לציין את כישוריו, מסירותו, נאמנותו והצלחותיו בתחומים רבים.

גברתי היושבת-ראש, אני מציעה לקיים דיון בליאה בנושא, ולדחות בצורה משמעותית, על דעת הכנסת כולה, את דבריו והאשמותיו חסרות השחר והיסוד של השר מודעי.

הי"ר ח. גרופמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מלמד, להצעה באותו נושא.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מודה ומתוודה שלא ברצון רב אני עולה על במה זו לדבר על נושא זה. קשה לי, כאיש הקואליציה, להתקיף — אם כי אני עושה זאת לעתים, אבל תמיד בקושי — את חברי לקואליציה. בזמן האחרון אני משתדל ככל האפשר להביע פחות ביקורת על הממשלה. נדמה לי שאני נמנה גם במפלגתי עם נטורי-קרתא של ממשלה זו, כי אני מעוניין שפרוצס השלום, שהממשלה הזאת החלה בו, יימשך והיא תסיים אותו בכי טוב. אני מקווה שכן אמנם יהיה.

משה שחל (המערך):

אני מבין שדעתך זו נוגדת את דעתו של חבר-הכנסת בן-מאיר.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):

אינני יודע מה אתה מבין — — —

משה שמיר (הליכוד):

מה זה "פרוצס השלום" ?

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):

חבר-הכנסת שחל, אינני יודע מה אתה מבין, אני קובע עובדה לגבי עמדותי שלי. לא דיברתי על מישור אחר.

משה שמיר (הליכוד):

למה התכוונת בביתו "פרוצס השלום" ?

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):

זה הנתון בידינו. יכולתי לתאר פרוצס שלום

ההתבגרות הפוליטית שאיפיינה את המפלגות ובזכות הסתדרות עובדי המדינה שנתנה הגנה לכל עובד ללא הבדל השקפותיו הפוליטיות — הגענו למצב שהעובד מתקבל לפי מכרו ומתקדם לפי כישוריו.

רנני מילוא (הליכוד):

חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, למי את אומרת זאת ? האם יש פקיד בכיר אחד שאיננו ממפא"י ?

שרנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

השר מודעי, בהכרחו מחוסרת האחריות, מנסה להדיק את המדינה מחדש במחלת הילדות של המנגנון הציבורי ולהחזיר את גלגלי ההיסטוריה אחורה. זה לא יינתן לו. אני בטוחה שהכנסת חסתייג לחלוטין ממגמה זו, כי יישומה, פירושו לא רק הרס של המנגנון הממשלתי אלא גם כירסום אשיות הדמוקרטיה הפאראלאמנטארית במדינה.

רצוני להביא ציטטה מדברי דוד בן-גוריון, שנאמר בהיותו ראש הממשלה, כאשר הביא את חוק שירות המדינה, תשי"ג—1953, לקריאה ראשונה בכנסת ביום 1 ביוני 1953. כך אמר דוד בן-גוריון: "לשווא יעמלו המוסדות הרשמיים. אולם גם כשרו של העם תלוי לא מעט במוסדות הרשמיים ובפעולתם המחוקקת. הכנסת והממשלה מהוות גורם חשוב, לחיוב או לשלילה, בחינוך העם ובהכשרתו הממלכית. תית, אולם החוק המונח לפניכם אינו מטפל לא בכנסת ולא בממשלה — האורגאנים העליונים של המדינה — אלא בעובדי המדינה, מה שקוראים בז'ארגון הפיריטי ה'מנגנון'. כחבר כנסת וכחבר ממשלה ודאי שלא אפחית ערכם וחשיבותם של שני המוסדות האלה — הכנסת והממשלה. הם קובעים חוקים וקו המדיניות שלנו, הם מייצגים את העם. אולם מלאכת המדינה יום יום נעשית לא על-ידי אלא על-ידי ה'מנגנון' — על-ידי עובדי המדינה. רק אלה נפגשים יום יום עם האזרחים, ולפי עילתו, זריזותו, ישרו, אמונתו, הליכותיו הנאות, סביר-פניו של עובד המדינה ישפוט העם את המדינה הרבה יותר משהוא ישפוט אותה על-פי נאומי חברי הכנסת, על-פי החוקים ועל-פי החלטות הממשלה והודעותיה. לבני האזרח — וצודק האזרח — העיקר הוא הביצוע, והמבצעים הם עובדי המדינה."

רנני מילוא (הליכוד):

הנחות הנה הוא דווקא חיזוק לדברי השר מודעי.

שרנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

"החוק בעיקר מתכוון להבטיח דברים יסודיים אלה: שקבלת עובדים למדינה — הוא הדין לרשויות המקומיות — לא תעשה מתוך מושוא-פנים מפלגתי ומתוך זיקה פוליטית של עובד הכשרה אישית; נקיון הכפיים של עובדי המדינה", ועוד.

עוד דבר אני רוצה לציין. החוק המסדיר את קבלתם של העובדים לשירות המדינה הוא חוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ג—1959. לא אצטט את כל הסעיפים המתייחסים לקבלת עובדים שאינם זקוקים למכרו פומבי. מדובר על עובדי לשכה של שר, עובדי לשכה של סגן שר, נהגים, מנכ"לים, שעל-

כך הבינו אנשי האופוזיציה דאו את עניין מע' מדם של עובדי המדינה. בינתיים קם לנו דור חדש של פקידות בכירה, שבכל פעם שאנו נפגשים אתה — ואנו נפגשים אתה הרבה מאוד בוועדות הכנסת — מעוררת התפעלות על הידע שלה, על שליטתה בחומר, על הכנת שיעוריה הבית לקראת הופעתה לפני הוועדות. כמעט בכל דיון על תקציב המדינה אני מדגיש דברים אלה, ואני מברך את הפקידים הבכיר, רים, המצליחים בכל פעם לייעל ולחדש את החומר שהם מביאים לפנינו.

אני רוצה לציין שנכס חשוב זה מקבל משנה חשיבות ברגע שעובד מדינה בכיר עומד בפני פי' תויים להיקלט בשוק הפרטי. ואינני צריך לומר מה הפער בין שכרם של עובדי המדינה ובין שכרם של עובדי שירותים שונים וחברות שונות. ופעמים רבות אני שואל: מה מחזיק עדיין בחורים אלה בשירות המדינה.

מרבית וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
גם אני שאלתי זאת הרבה שנים.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):
במצב הנוכחי, כאשר התמנות פושה כנגד, יש בזה הרבה מהאידיאליזם, חברי הכנסת וירשובסקי. הב' חורים האלה אינם מתפתים ונשארים במסגרת שירות המדינה.

מרבית וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אני הייתי הרבה שנים אחד מהם, אני מסכים אתך, אני יודע את זה מנסיוני.

חיים קורפו (הליכוד):
בכל זאת עובת.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):
לכן צריכה הכנסת לעמוד בפרץ נגד כל אלה הרוצים להחזיר את ה"עטרה" ליושנה, לחזור לימי קדם, למצב כפי שהיה בעבר.

חיים קורפו (הליכוד):
אינך מתכוון למינוי דיינים.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):
בלשון רבים אמרת או בלשון יחיד?

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה):
אמירה בלשון יחיד היא דווקא הוכחה לתיזה הנגדית.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):
אני רוצה לומר שהרבה פעמים יש לי רושם ש' כמה חברים הולכים לפי הכלל של רבי עקיבא. הוא עבר שתי תקופות בחייו, תקופה אחת של בורות ועם ארצות ותקופה אחת של ידענות מפליגה וגד' לות בתורה. הוא הכיר את שני המצבים האלה. הוא היה אומר: כשהייתי עם הארץ והייתי רואה תלמיד — חכם — הייתי קורע אותו כרג; היום, כמובן, זה להיפך. יש לי לפעמים הרושם שלאנשים בשדה הפי' ליטיקה, כשהם נתקלים בעובדי מדינה מרמה גבוהה יותר, יש להם השנאה של עם הארץ כלפי תלמיד — חכם. אני חושב שהרמו הזה יובן עליידי כל מיני אנשים המנסים לפגוע במעמדם של עובדי מדינה.

מוצחל יותר. אני מדבר על פרוצס השלום הנתון, הקיים.

משה שמיר (הליכוד):
במדיניות החוץ הישראלית?

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):
אני מדבר על קטע של מדיניות החוץ הישראלית, הקטע הנקרא: "הסכמי קמפ-דייוויד", ואני מקווה ונת' פלל ליישומם של ההסכמים.

הנושא הזה, היינו קיומו התקין של מעמד עובדי המדינה, נראה לי כה חשוב עד שראיתי צורך לעלות לדוכן זה ולהגיב על ההצהרות וההכרזות ששמענו — לא רק לאחרונה, לאחרונה אולי בדגש חזק יר' תר. מאז חילופי השלטון הושמעו קולות כאלה, וכמה מראשי המפלגה השלטת הכריזו והצהירו דברים שמש' תמע מהם שעם חילופי הממשל יש גם להחליף את הפקידות הבכירה. אני רואה בכך רעיון שיש בו נסיגה מוחלטת מעקרון ה' civil service שכל-כך הרבה עמלנו ושקדנו — ואנו עמלים ושוקדים — על יישומו.

קודמתי, חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, ציטטה את בן-גוריון. אני אצטט דברי בן-גוריון מיום 1 ביוני 1953, שאמרם בהביאו לכנסת את חוק שירות המדינה. ואני רוצה לצטט מדברי ההקדמה שלו. וכך אמר דוד בן-גוריון: "מוטל עלי לדבר על הצעת חוק שירות המדינה, תשי"ג. חוק זה מבחינה פור' מאלית אולי אינו שייך לחוקי היסוד, אבל נדמה לי שהוא מאותם החוקים שיש בהם משום ייסוד המדינה. כי ייסוד המדינה איננו אקט חד-פעמי אלא תהליך ממושך, הכרוך במאמצים מתוחים במשך הרבה שנים."

כך ראו את עניין עובדי המדינה. אינני רוצה לצטט כל דברי האופוזיציה דאו, המפלגה השלטת היום, וכיצד תיארה האופוזיציה או את המצב שקדם לחוק; איזו פקידות היתה ומה בא החוק לשנות. אצטט רק מדבריו של איש האופוזיציה דאו, מר אלי-מלך רימלט. וכך אמר מר רימלט: "אני רוצה לסיים במה שהתחלתי: הדרך אינה קלה למדינה ולנו להב' טיח מעמד לעובד המדינה, כפי שהמדינה זקוקה לו, כדי שיוכל למלא תפקיד של שומר הדמוקרטיה, כי יש הרבה דברים הדורשים מאתנו מעמד נפשי עמוק להיגמל מהשיגרה של אתמול, מנוסחאות של אתמול, ולהתאים את עצמנו מבחינה פסיכולוגית לממ' לכתיות. כולנו מדברים על הממלכתיות, כולנו מר' כנים להטיף מוסר בשם הממלכתיות לאחרים, אבל עדיין איננו מוכנים להתאים את עצמנו אנו לדרי' שה זו. על-כן נחרוג מהשיגרה בנינוי מעמד עובדי המדינה: נוציא כל אפשרות של השפעת אנשים שיש להם תפקיד וכות מטעם המדינה על עניינים מפלג' תיים ופוליטיים." ולהלן הוא אומר: "עם זאת צריך להיות ברור ששום איש לא ישלול מעובד המדינה את הוכות להשתתף לויזו מפלגה שהוא רוצה בה, ולהצביע לפי מצפונו, אבל בלי עסקנות פוליטית. נחזיר בקרב עובדי המדינה — ונמצא רבים מאוד שיסכימו אתנו — ובעצמנו את ההכרה שאבן-הבית הראשונה והעיקרית של עובד המדינה במדינת יש' ראל היא שהאישיות המוסרית שלו היא הקובעת."

חברת י', ישיבה קט"ה
— הצעות לסדר-היום —

השר מ. נסים:
של עובדי מדינה. הלוואי והייתי יכול לומר כדברי הנואמים — — —

שרנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
במקורו לא זה היה הנושא. במקורו הנושא היה פוליטיזאציה במגנן הממשלתי.

השר מ. נסים:
אני מקבל זאת. תפקידו של יושב-ראש הכנסת, גם זה לפי התקנון, לנסח את ההצעות. אני מקבל בשם הממשלה את הביטוי פוליטיזאציה של המגנן הממשלתי, ואם יושב-ראש הכנסת יאבה — זה יהיה נושא הדיון במליאת הכנסת.

אני רוצה להשיב בכמה מלים. הלוואי ויכולתי להיות בדעתם של המציעים הנכבדים ולקבוע שעד היום לא היתה פוליטיזאציה אלא בימיה הראשונים של המדינה בלבד, ואילו מכאן ואילך, מיום שהשר מודעי הצהיר הצהרה כלשהי — פוליטיזאציה עליך ישראל.

חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו ציטטה את חוק שירות המדינה ואת חוק שירות התעסוקה. היום אין מדברים על פקידים שאינם פקידים בכירים; אי-נני רוצה לומר את הביטוי האחר. כשמדברים על פוליטיזאציה מדובר על פקידים בכירים. אני מבקש להזכיר שבמשך שלושים שנה המגנן הבכיר במדינת ישראל, על כל מרכיביו, היה פוליטי; אינני מביע כל דעה לגבי הכישורים; המינוי היה פוליטי מובהק.

שרנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
זה לא נכון.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה):
האם זו סיבה להמשיך בכך?

השר מ. נסים:
לא. מייד אומר מה אנחנו עשינו. אתה היית חבר ממשלה ואתה יודע מה עשינו בתחום הזה. אמנן לין (הליכוד):
השאלה היא למה בכלל צריך לדבר על זה.

מיכאל חריש (המערך):
אנחנו מדברים עכשיו על דבריו של השר מודעי.

שרנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
כבוד השר נסים, אם בעבר היו חריגות מחוק שירות המדינה (מינויים) ומהתקשייר, מדוע אף פעם אחת לא העליתם את הנושא הזה בכנסת?

חיים קורפו (הליכוד):
אני לא מאמין שהיו חריגות. זה היה סגור לגמרי.

השר מ. נסים:
אני רוצה להזכיר לכם מה היה לגבי מינוי שגרירים. שלושים שנה מינו שגרירים בישראל. אני

אני מציע שהכנסת תדון בעניין הזה, ולו רק כדי להציב מחסום בפני המגמה הזאת שלצערנו אנחנו עדים לה לאחרונה.

הד"ר ב. הלוי:
רשות הדיבור לשר נסים, לתשובה.

השר מ. נסים:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להודיע שהממשלה מסכימה לקיים דיון בכנסת על ההמשפטים.

משה שחל (המערך):
משמעות ההסכמה היא כפולה: (א) התחמקות, כי עד שיתקיים דיון לא יהיה לו ערך; (ב) אי-אמון לחבר שלכם. זה, למעשה, הפירוש של מה שאתה אומר.

חיים קורפו (הליכוד):
נשתדל שהדיון יהיה תוך חודש, ופניך יתכנס בושה.

רוני מילוא (הליכוד):
הדיון יהיה מהר מאוד. נעשה חשבון על עובדי המדינה, על הפוליטיזאציה של עובדי המדינה.

משה שחל (המערך):
אתם איבדתם את רגש הבושה. זה מה שקורה לכם.

רוני מילוא (הליכוד):
פוליטיזאציה של המינהל הממשלתי.

מיכאל חריש (המערך):
זה ויכוח בין שני שרים שלכם.

השר מ. נסים:
חברת-הכנסת שחל, אני רוצה להשיב לך שתי תשובות. לצערי אין זו הפעם הראשונה שמודמן לי להעיר לך על תקנון הכנסת. חברת סיעתך, חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, מבקשת לקיים דיון במליאה, הודעתי שהממשלה מוכנה לדיון — ואתה מת-רעם על כך. אתה הלא יושב-ראש סיעתה.

משה שחל (המערך):
זה סימן שאתה מסכים לדבריה.

השר מ. נסים:
אבל אני רוצה לבשר לך עוד דבר הנוגע לתקנון, עוד עניין תקנוני. זו הצעה דחופה לסדר-היום. ועל-פי התקנון, אם מתקיים דיון על הצעה דחופה לסדר-היום, יש עדיפות לנושא זה על-פני נושאים אחרים, אפילו על-פני חוקים של הממשלה. ומעל במה זו אני פונה ליושב-ראש הכנסת, שהדבר הוא בסמכותו, שיואיל בטובו לקבוע לנושא הזה את המועד המוקדם ביותר.

מנחם פבידור (הליכוד):
זה באמת יהיה דיון מעניין. עכשיו לגומר של עניין. הנושא היה: מעמדם

משה שחל (המערך):
היתה טעות בכך שהם נכנסו עכשיו.

שדשנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
מדוע אתם מטילים את אשמת הכשלונות שלכם על הפקידות? זו השאלה.

השר מ. נסים:
ואם זה המצב, איך אתם יכולים לדבר עכשיו על פוליטיזאציה של המנגנון?

אמנון לי (הליכוד):
חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, מה כל ה-
רעש הזה? הרי אין פה טלוויזיה.

השר מ. נסים:
זו הפעם הראשונה, מעת שלטונה של הממשלה
הזאת, הונח היסוד לממשל אזרחי תקין, למה שק-
רני civil service.

שמעון פרס (המערך):
סלח לי, כבוד השר נסים, אין לך רשות לקבוע
לאיזו מפלגה השתייכו עובדי משרד הקליטה, משרד
התחבורה או משרד אחר. אני ערב לך שאתה גם
אינך יודע לאילו מפלגות הם השתייכו. אתה לא
יכול להכליל. איש מהם לא נשאל, ואלינא תמנה
אותם רטרואקטיבית כחברי מפלגה זו או זו.

השר מ. נסים:
אתה לא היית באולם כאשר התחלתי את דברי.
אמרת שאני מדבר על המנגנון הבכיר, כי על המנ-
גנון הרגיל איש אינו מדבר.

שמעון פרס (המערך):
גם לגבי המנגנון הבכיר אתה טועה טעות גמורה.

השר מ. נסים:
האם אתה היית ממנה שגריר בארצות-הברית בלי
לבדוק בצעיותיו?

מנחם סבידור (הליכוד):
אל תדאג, חברת-הכנסת פרס, אנו נוזה את כולם.

שדשנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אדוני השר, גלשת לגמרי מהנושא. אתה, כנראה,
רוצה להימלט מהנושא.

השר מ. נסים:
קיים מושג משפטי שצריך לבוא ב"ידיים נק-
יות". אני בא מעולם המשפט ואומר כי מי שעולה
על הבמה הזאת ומדבר היום על פוליטיזאציה של
המנגנון הממשלתי, יטול קורה מבין עיניו.

שמעון פרס (המערך):
יושב כאן חברת-הכנסת משה ארנס. הוא הוצע
לתפקיד בכיר במשרד הבטחון, אתה יכול לשאול אותו.

**(קריאה: גוי של שבת. צריך, כנראה, להיות גוי
אחד של שבת.)**

השר מ. נסים:
כן, חברת-הכנסת פרס, אני יודע שהצעת גם את
האלוף במילואים עוזר ויצמן לתפקיד במשרד הבט-
חון.

זוכר שכאשר הציונים הכלליים היו בקואליציה הממ-
שלית ב-1951 קיבלה המפלגה הזאת, מפלגת הצ-
יונים הכלליים, שגריר אחד. זה היה השגריר הי-
חיד בשלושים השנה מקום המדינה, עורך-הדין יוסף
קייזרמן, שמונה לשגריר במקסיקו. תנועת החירות לא
זכתה. אבל לאחר שקמה ממשלת הליכוד הלאומי
ב-1967 התמנה יוסף שופמן לשגריר — בוונצואלה,
לא בארצות-הברית. במשך שלושים שנה כל השג-
רירים המרכזיים, אם לא כולם, בכל רחבי תבל היו
חברי מפלגת העבודה או מפא"י ההיסטורית. נכון,
גם מפ"ם קיבלה מעט, כאשר המנוח ברזילי היה
שגריר בווארשה ולעתים גם איזה חבר קיבוץ קיבל
מינוי לארצות אפריקה. את יודעת, חברת-הכנסת גרוס-
מן, למי אני מתכוון. למפ"ם נתנו קצת באפריקה.
זה מה שהיה.

חייקה גרוסמן (המערך):
אנחנו מעולם לא ייחסנו לפקידות את כל הכש-
לונות של הממשלה.

השר מ. נסים:
חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, את השתייכת למפ-
לגת אחדות העבודה. פעם משרד התחבורה היה בידי
שר של אחדות העבודה. האם אפשר היה להכניס
אליו פקיד בכיר — לא מליכוד או מתנועת החי-
רות, לא מהציונים הכלליים או המפלגה הליברלית,
האם אפשר היה להכניס אליו חבר מפא"י?

משה שחל (המערך):
אתה לא יודע על מה מדובר — מדובר עכשיו
על האשמות השר מודעי לגבי צמרת האוצר.

רזני מילוא (הליכוד):
חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, דבירה על פוליטיזאציה של
המנגנון הממשלתי. זה בדיוק הנושא.

השר מ. נסים:
חברת-הכנסת שמעון פרס היה בשעתו שר הקלי-
טה. הוא מינה את האלוף במילואים גבע —

שדשנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
מדובר על הכשלונות של הממשלה, הרוצה לה-
טילם על הפקידות. על זה מדובר.

השר מ. נסים:
— כאשר חברת-הכנסת פרס היה שר הקליטה
הוא מינה את האלוף במילואים יוסף גבע לתפקיד
המנהל הכללי. והנה לאחר שנתן פלד עמד לקבל
את תפקיד שר הקליטה, סיפר לי יוסף גבע שהוא
שמע בראדיו שהשר העומד לקבל את תפקיד שר
הקליטה כעבור שבועיים פיטר אותו ועומד למנות
במקומו את הלל אשכנזי לתפקיד המנהל הכללי.
הוא שמע זאת בראדיו.

(חברת-הכנסת ר. מילוא קורא קריאת-ביניים)

משה שחל (המערך):
יש לך רשימות של כל חברי מפא"י? מניין הרשי-
מות האלה?

רזני מילוא (הליכוד):
יש לי שמות של חברי חירות — אף אחד מהם
לא נכנס למערכת הזאת.

דני מילוא (הליכוד):

חברת-הכנסת ארבלי, מדוע אתם לא רוצים דיון במליאה? היום יהיה תקדים ראשון שאתם תורידו מסדר-היום הצעה שאתם עצמכם העליחם, כדי שלא להביא את הדיון למליאה. חברת-הכנסת ארבלי, מדוע אתם לא רוצים דיון במליאה אם המצב הוא באמת חמור כל-כך? מדוע אתם לא רוצים דיון במליאה?

שרשנה ארבלי-אלמזוליני (המערך):

השר נסים, האם אתה מכחיש את דבריו של השר מודעי? תתייחס לנושא — האם אתה מכחיש את דברי השר מודעי?

השר מ. נסים:

הנושא היה "פוליטיזאציה במנגנון הממשלתי", ואני אומר את דברי בשם ממשלת ישראל. אנו רוצים בקיום דיון. יש חיוניות בדיון כזה כדי לברר את הבעיה ולראות אם אמנם הנושא הזה הוא כזעקה או שמה הצועקים אינם באים בידיים נקיות.

שרשנה ארבלי-אלמזוליני (המערך):

האם אתה מכחיש את דברי השר מודעי? תתייחס לנושא. שני השרים הם חברי המפלגה שלך.

אחזר אלמרט (הליכוד):

כשתיקיים הדיון אפשר יהיה לספר את כל הסיפורים.

השר מ. נסים:

אשר על-כן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לקיים דיון במליאה בנושא זה. (חברת-הכנסת מ. שחל קורא קריאת-ביניים)

חיים קורפו (הליכוד):

אל תחיה בטעות, חברת-הכנסת שחל. מפא"י היא המפלגה היחידה שיש בה יותר חברים ממצביעים.

ה'יר' ב. חלוי:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת גכבדה, אני מתייחס להצעתו של חברת-הכנסת מלמד וברצוני להציע הצעה אחרת.

השר נסים קיבל עליו תפקיד — נדמה לי שזה תפקידו היחיד בממשלה — להיות הסניגור של הממשלה כאשר שריה פולטים פליטות-פה ועושים משגים. כסניגור מלומד, כמלאכתו בבית-המשפט, הוא מזדהה עם שולחיו מבלי להתחשב בעובדות שעל-פיהן הוא מדבר.

מרדכי אלגברלי (התנועה הדמוקרטית):

האם אתה מציע להסיר את הנושא מסדר-היום?

פסח גרופר (הליכוד):

הוא מדבר למען ההיסטוריה.

שר-המשפטים ז. תמיר:

חברת-הכנסת שחל, אם תרשה לי — אתה מדבר על עובדות מסוימות ואתה מתייחס לשר בממשלה. לא זו בלבד שזה אינו תפקידו היחיד של השר נסים;

מיכאל חריש (המערך):

המצב בממשלה הוא כזה ששר אחד רוצה להתקיף שר שני, והוא עושה זאת באמצעות הטלת אשמה על הפקידות של השר השני, שאינה מעורבת כלל, וסגן השר השני טוען שהוא לא בעסק.

השר מ. נסים:

ניתן גם להוכיח שלא היו חילופים פוליטיים במנגנון הבכיר עם חילופי הממשל בישראל.

משה עמאר (המערך):

מה זה בכלל רלבנטי לנושא?

מנחם סבידור (הליכוד):

זה בדיקת הנושא.

שרשנה ארבלי-אלמזוליני (המערך):

חברת-הכנסת סבידור עצמו היה מנהל הרכבת הרבה שנים.

מיכאל חריש (המערך):

מדובר על כך ששר אחד תוקף את הפקידים שהשר השני אומר שהם מוכשרים, וסגן השר טוען שהוא לא בעסק.

השר מ. נסים:

עם קום הממשל הזה הוכחנו, הלכה למעשה, שאנו מנהיגים את ה-civil service במנגנון הבכיר.

חייקה גרוסמן (המערך):

כדי להשמיץ את המנגנון הזה אחר-כך.

מיכאל חריש (המערך):

השר נסים, מה דעתך על דברי השר מודעי?

השר מ. נסים:

המנגנון הבכיר נשאר רובו ככולו על כנו.

דני מילוא (הליכוד):

חברת-הכנסת חריש, אתם העליתם את הנושא של פוליטיזאציה במנגנון הממשלתי. הנושא הוא לא מה אמר השר מודעי אלא הנושא שאתם העליתם.

מיכאל חריש (המערך):

לא, זה בדיקת הנושא.

השר מ. נסים:

כך זה קיים היום במדינת ישראל ואת זאת אנו הנהגנו. אנו לא רק רוצים בזה אלא גם נעמוד על כך. ממשלה זו תעמוד על כך שימשיך להיות "סי-ויל-סרוויס" בישראל. היא קיימה את זה הלכה למעשה והיא תקיים זאת גם להבא. אולם יהיה הבדל אחד, ואני מצהיר על כך מעל במת הכנסת: מכאן ואילך אדם שהוא חבר בתנועת החירות, במפלגה הליברלית, במפלגת "לעם" או במפלגת קואליציונית אחרת — אם יש לו הכישורים המתאימים, לא יהיה עוד פסול למנגנון הממשלתי הבכיר, כפי שהיה פסול במשך 30 שנה, תחת שלטון מפא"י-המערך.

שרשנה ארבלי-אלמזוליני (המערך):

אבל מה על התקפת השר מודעי על השר ארליך?

משה שחל (המערך):
השר נסים העלה את הטענה, אמר ושאל: בכי-
לל, על מה אתם מדברים? על איזו פוליטיזאציה,
על איזו כוונה? באיזו תמימות הוא דיבר. הפתיחו
אותו. הוא מימיו לא שמע את מודעי. מותר לי לש-
אול מה המינויים שהיו ומה אלה שנעשו על-ידי
הממשלה. אבל לפני כל דבר אחר, ב־10 באוקטובר
1977 מתפרסמת בעתון "ידיעות אחרונות" ידיעה שבה
נאמר שישיראל סחרוב, בעקבות לחצים מצד אנשי-
מפתח, מונה כיועץ לענייני תירות — — —

(קריאה): שבוע—שבועיים לפני שירדתם מהשלטון
מיניתם את כל הוועדות בארץ, 320 איש מינה רבי-
גוביץ חודש לפני שירדתם מהשלטון.

(קריאה): חבר-הכנסת שחל, כהתחלה לדיון במלי-
אה גם זה טוב.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש הגנה, שיתנו לי
לדבר.

אבל בזה לא הסתפקו. ב־21 באוגוסט — — —

אמנח לין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, האם אתה לא מרגיש שהנואם
כבר עיף? אולי הוא צריך לסיים.

(חבר-הכנסת מ. סבידור קורא קריאת-ביניים)

היו"ר ב. הלוי:
חבר-הכנסת סבידור, חבר-הכנסת סבידור, חבר-
הכנסת סבידור, אני קורא אותך לסדר.

(חבר-הכנסת מ. סבידור קורא קריאת-ביניים)

משה שחל (המערך):
כולם מדברים, חוץ ממני.

(קריאה): מדוע אתם מתחמקים מדיון במליאה?

מנחם סבידור (הליכוד):
אתם לא מתביישים?

(קריאה): האם זו הצעה לסדר-היום של חבר-
הכנסת שחל?

היו"ר ב. הלוי:
חבר-הכנסת סבידור, קראתי אותך לסדר. אני מב-
קש שתפסיק.

(קריאה): אדוני היושב-ראש, אולי תקרא לסדר
את הנואם?

(קריאה): חבר-הכנסת שחל מנסה להתבטא ולהו-
ריד את ההצעה מסדר-היום.

משה שחל (המערך):
תנו לי לדבר.

חיים טופמן (הליכוד):
הוא התחיל לדבר והוא לא יודע איך לגמור.
אולי תציע שיהיה דיון במליאה, כמו שסיכמנו?

משה שחל (המערך):
האם גמרתם? האם אתם רוצים לתת לי לגמור
את דברי? אני מבין שהאמת כואבת.

לא זו בלבד שהוא ממלא תפקידו כחבר ממשלה
אלא הוא גם חבר בהרבה ועדות שרים — — —

חייקה גרוסמן (המערך):

טוב שסוף סוף יש כאן עוד שר.

(קריאה): טוב שיש עוד שר אחד המגן על שר
אחר.

משה שחל (המערך):

אני שמח מאוד ששר המשפטים נוהג לא כשר
האנגריה, והוא ביחסים טובים לפחות עם עוד שר
אחד בממשלה.

שרי-המשפטים של תמרי:
לא עם כולם.

משה שחל (המערך):

אני מודה לך, אדוני השר.

(קריאה): חבר-הכנסת שחל, אולי תצביע גם אתה
על הידידים שלך?

אהוד אולמרט (הליכוד):

במערך כולם מדברים עם כולם, שם אין מרי-
בות, שם אין חילוקי-דעות — — —

חיים קורפו (הליכוד):

זכור עוד היטב לכולנו כיצד משהו ביזבו רבע-
שעה לשיחה עם עתונאי מפני שהוא כתב על חברו
שהוא "סמכות מדינית".

משה שחל (המערך):

חבר-הכנסת קורפו, במטותא מִמֶּךְ, אני לא מקשיב
לדברך. אני מציע שתיתן לי להמשיך בדברי.

אתה שומע את דברי השר נסים וכמעט לרגע
משתכנע, שומו שמיים, אילו ידיים נקיות לממשלה
הזאת, איזו אידייליה, איזו אהבה שוררת בין השרים.
כל בוקר מודעי מתחבק עם ארליך, מחבק אותו מתוך
אהבה יוצאת מן הכלל — — —

(קריאה): אולי תציין מי מתחבקים אצלכם?

ספת גרופר (הליכוד):

אנחנו חיים במזרח וצריך להתרגל לחיבוקים.

שילמה הלל (המערך):

אז למה לא מתחשקים, לפי הסיסמה החדשה
שלכם?

ספת גרופר (הליכוד):

מותר להתחשק. חיים במזרח, צריך להתרגל.

מנחם סבידור (הליכוד):

חבר-הכנסת שחל, תיזכר בנשיקות בין רבין
לבין פרס.

נאיר פטיל (מחנה שלי):

מה מתברר? שאתם כולכם אותו דבר.

רני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם יש הצעה לסדר-היום
של חבר-הכנסת שחל?

(קריאה: — — חבר-הכנסת שחל, תציע שיהיה דיון במליאה, תפסיק עם כל הרשימות האלה.)

פסח גרוסר (הליכוד):

תשאיר את התחמושת לדיון.

משה שחל (המערך):

מינויו של חכם כממונה על התיעוש בעיירות הפיי-תוח. התפטרו: אלחנן ישי, משה נצר ושמועון אבי-דן.

(קריאה: כל אנשי פרס.)

במשרד החקלאות התפטר ראובן איילנד.

פסח גרוסר (הליכוד):

ראובן איילנד הוא אחד הבכירים במשרד החקלאות.

משה שחל (המערך):

לא כמנכ"ל.

(קריאה: הוא חבר מפלגת העבודה, ולכן יש לו חוקה עד יומו האחרון.)

אני יודע שהנושא שהועלה מרגיז אתכם.

(קריאה: לא מרגיז. אנחנו רוצים דיון במליאה.)

פסח גרוסר (הליכוד):

לי יש רשימה של אלף מינויים.

מאיר כהן (הליכוד):

חבר-הכנסת שחל, מה בהסתדרות? מה על עובדי ההסתדרות? לשם אין לנו בכלל כניסה.

משה שחל (המערך):

הדבר המרגיז אתכם הוא פשוט. השר מודעי, בגלל חישובים שלו עם ארליך, בגלל רצון שלו לשלטון במפלגה הליברלית, חשף מגמה של מקאר-טיסם, של נסיון שלכם, של רצון מצדכם לומר לפקידות: אם לא תהיו חברי מפלגה נאשים אתכם בכש-לונות.

דב שילנסקי (הליכוד):

ביקשתי יום עבודה בבניין ולא יכולתי לקבל, מפני שהייתי — — —

שלמה הלל (המערך):

מי מקבל אותך לעבוד בבניין? בבניין צריך לעבוד, חבר-הכנסת שילנסקי.

(חבר-הכנסת מ. פעיל קרא קריאת-ביניים)

דב שילנסקי (הליכוד):

אתה יכול לצחוק, חבר-הכנסת פעיל, אבל כשאתה היית בשלטון לא יכולתי לקבל יום עבודה. לפעמים עמדתי בתור וקיבלתי יום אחד.

מאיר פעיל (מתנה שלי):

מתי אני הייתי בשלטון?

אהוד אלמרט (הליכוד):

אפשר להאשים את פעיל בהרבה דברים, אבל לא צריך להגזים.

חיים קופמן (הליכוד):

אני נהנה לשמוע אותך. בסוף אתה תעביר את זה למליאה, לפורום מלא, קבל-עם-ועדה.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שזה עבר כל גבול.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה):

למה העליתם בכלל את זה?

משה שחל (המערך):

אני מבקש ממך שלא ליעץ. אני לא מציע לך מה לעשות בשי"י.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה):

זו לא עצה. זו שאלה.

חיים קופמן (הליכוד):

עלית על עץ ואינך יודע איך לרדת ממנו. תרד בכבוד. יהיה דיון במליאה.

שרונה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

שמענו אותך בראי"י. שמענו את דעותיך. מה אתה מפריע לו?

הי"ר ב. הלוי:

לא נותנים לו לדבר.

משה שחל (המערך):

השר נסים, בתמימות שלו, שכח לומר כמה דברים: שסבירור היה מנכ"ל הרכבת תחת שלטונה של אחדות העבודה.

(קריאה: מאז היא לא עוצרת בעתלית עד היום הנה.)

פסח גרוסר (הליכוד):

למה הרכבת לא עוצרת בעתלית, עד היום?

שלמה הלל (המערך):

למה הרכבת לא עוצרת בעתלית? אני רוצה לדעת.

משה שחל (המערך):

אני מבקש מחברי שלא יעזרו לי.

השר נסים שכח לציין שצעדיה הראשונים של הממשלה הזאת היו מינוי של סחרוב כיועץ במשרד התעשייה, המסחר והתיירות, לענייני תיירות, ישר ממ"ט הבחירות בליכוד; מינוי של בראון במינהל מקר קעי ישראל; מינוי עקניו, שהיה מס' 5 ברשימתו של אריק שרון, והוצאת מיכה טלמון; מינוי אור-ריאל לין ברשות החברות הממשלתיות.

(קריאה: גם את צבי דינשטיין מינו מטעמים פוליטיים?)

דני ורמוס מונה כיועץ לשר החינוך; זאב חפץ — כראש לשכת העתונות, ישר מן ההסבה בלי-כוד — — —

(קריאה: חבר-הכנסת שחל — —)

יש גבול. לא נות לכם לשמוע. אין לכם בושה.

משה שחל (המערך):

הדבר הפחות נעים בכל הפרשה הוא ההודעה של השר מודעי —

אהוד אולמרט (הליכוד):

בכל-זאת, אדוני היושב-ראש, מה עושה חבר הכנסת שחל על הבמה? מה הוא עושה שם? איזו מסגרת זו?

משה שחל (המערך):

— הדבר הפחות נעים היתה ההודעה של מר דעי על הפגישות עם נגיד בנק ישראל, על פגישה שלו בחדרי השירותים עם מוכ"ל ההסתדרות, על פגישה עם נציב מס הכנסה, ואי-אמירת אמת הוא דבר חמור. כאשר ראה שהוא מסתכן הטיל השר מודעי את ההאשמה בפקידות האוצר, בצורה החמורה ביותר. הוא ידע שהדברים אינם נכונים ואין מה להשיב. זה הדבר החמור. זה מה שעומד לדיון.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע שהכנסת אכן תקיים דיון במליאה על הצעתה של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו ותקיים דיון בוועדה על הצעת חבר הכנסת מלמד. צריך למצות את העניין בשני המישורים גם יחד, ואז אוי לבושה שתכסה את פניכם.

ספס גרופר (הליכוד):

למה?

אברהם כץ (עוז) (המערך):

יהיה דיון כפול, גם במליאה וגם בוועדה. מה יש?

(קריאות באולם)

רב שילנסקי (הליכוד):

טול קורה מבין עיניך.

הי"ר ב. הלוי:

חבר-הכנסת מלמד, מה אתה מציע?

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):
אני בעד דיון במליאה.

הי"ר ב. הלוי:

אם כן, בנוגע להצעת חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו לינו יש רק הצעה אחת, שהכנסת תדון בה. נצביע עליה.

הצבעה

ההצעה לכלול את הנושא שהעלתה חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

הי"ר ב. הלוי:

בנוגע להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת אברהם מלמד יש שתי הצעות: או לדון בה במליאה או לדון בה בוועדה. נצביע על שתי ההצעות, זו מול זו.

רוני מילוא (הליכוד):

חברת-הכנסת שחל, התבלבלת לגמרי. הנושא בילבל אותך לגמרי.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול בסדר-היום של הכנסת את הנושא שהעלה חברת-הכנסת א. מלמד — רוב

בעד ההצעה להעביר לדיון בוועדה את הנושא שהעלה חברת-הכנסת א. מלמד — מיעוט

ההצעה לכלול בסדר-היום של הכנסת את הנושא שהעלה חברת-הכנסת א. מלמד נתקבלה.

(קריאה: חברת-הכנסת שחל אינו תומך בהצעתו.)

ד. חוק יסוד: הכנסת (תיקון) *

(הצעת חברת-הכנסת ר. מילוא וא. רובינשטיין)

הי"ר ב. הלוי:

פארלאמנטארי. על-פי המצב הקיים קובע סעיף 24 לחוק יסוד: הכנסת, כי הכנסת תדון ותחליט בכל מספר חברים, דהיינו: גם 2 נגד 1, גם 3 נגד 2, וב-אורח תיאורטי גם פחות מזה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק יסוד: הכנסת, שהוגשה על-ידי חברת-הכנסת רוני מילוא ואמרנו רובינשטיין. רשות הדיבור לחברת-הכנסת רובינשטיין.

הכנסת עצמה מקבלת חוקים הקובעים דרישות של קוורום, דהיינו מניין חוקי, לגופים ציבוריים אחדים, ולגביה צריך לומר: נאה דורש, נאה מקיים. יתר-על-כן, גם השוואה לדיני מדינות אחרות מעלה כי כמעט כל הדמוקרטיות הפארלאמנטאריות דורשות דרישות קוורום, ביניהן דרישות קשות וחמורות. אני מסתמך על מחקר של מר סגר ממזכירות הכנסת וגם מודה לו על השימוש במחקרו. מתוך מחקר זה עולה כי מתוך 20 פארלאמנטים שבדק מר סגר — בארצות-הברית, בצפון-אמריקה, באירופה המערבית — בית — מתוך 20 פארלאמנטים אלה 18 פארלאמנטים, דהיינו 90%, יש דרישות קוורום, ב-13 מתוך 20

אמנת רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נדמה לי של הצעת חוק זו, שאני מגיש בשם חברת-הכנסת רוני מילוא ובשמי, אין צורך בדברי הסבר ארוכים. כל עיון, ואפילו השטחי ביותר, בנושא זה של דרישה למניין חוקי מוכיח כי המצב הקיים בארץ הוא יוצא דופן, אינו תורם לכבוד הכנסת ומעלה ביקורת על הכנסת. חברי הכנסת מסייעות שונות עמדו כבר בעבר על הצורך הדחוף בשינוי המצב הקיים בישראל. המצב הקיים בישראל הוא, קודם-כך, אחד ויחיד במינו בכל המדינות המתוקנות שבהן קיים משטר

הבעתי דעתי זו בהודמנות אחרת — יש ביקורת שכמותה איני זוכר בעבר לגבי הכנסת. לדעתי, חלק מביקורת זאת נובע מאי-הבנת תהליכי הכנסת; חלקו קה מוצדקת; חלקה יש בו בסיס אך מוצגת בצורה מוגזמת. על-כ"ל פנים לנו, כחברי הכנסת, אין רשות להתעלם מביקורת זאת. מדוע? — משום שאין היא נוגעת לנו כחברי בית המחוקקים גרידא. אילו היתה ביקורת זו נוגעת רק למעמדו האישי היינו יכולים למחול על מעמד זה; אבל היא נוגעת למעמדו של בית המ-חוקקים, של מייצגה המוחשי של הדמוקרטיה הפארלא-מנטארית. אינני חושב שאנו רשאים להימנע מהתמודדות עם ביקורת זו, ואינני חושב שאנחנו יכולים להמשיך בנוהג שנפסל על-ידי חברי הכנסת מסיעות שונות בתקופות שונות, ועל-פי הכנסת שלנו היא בית המחוקקים האחד והיחיד שאין בו תביעת קוורום או תביעה אחרת כלשהי לנוכחות חברי כנסת במליאה.

דני מילוא (הליכוד):

חברי-הכנסת רובינשטיין, נוכחות חברי סיעתי, לפחות כאן היום, מצביעה יותר מכל דבר אחר על הצורך בחוק כזה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אני לא רציתי להעיר הערה זו.

היזר ב. הלוי:

אבקש מאת שר המשפטים להשיב.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

ההנמקה העיקרית בחוק זה היא שאנחנו עם קטן.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הבעיה של קוורום בפארלאמנטים היא בעיה כלל-עולמית. מעמד הרשות המחוקקת ומשקלה בהשוואה לרשות המבצעת נחלש בפארלאמנטים רבים בעולם החפשי, וחברי פארלאמנטים רבים חוזרים ודשים בסוגיה הכוללת כיצד לחזק את הייבון כפי שהוא מתגלם בורוע המחוקקת לעומת עצמתה המתחזקת והמתגברת של הזרוע המבצעת בעידן של טכנולוגיה, מומחיות וכל הקשור בכך.

גם בכנסת שלנו, לאמיתו-שלי-דבר, כמעט מאז כינונה הועלו שוב ושוב רעיונות בדבר הצורך להביט נוכחות אם בשעת הדיון, אם בקריאות, באחת מהן או בכולן, ואם במסגרות אחרות. חברי-הכנסת בגין — או חבר הכנסת, היום ראש הממשלה — העלה את הנושא הזה לפני מליאת הכנסת. חברי הכנסת ארנס העלה אותו בשעתו. עתה מועלה הנושא על-ידי חברי-הכנסת מילוא ורובינשטיין. אני מבין שחברי-הכנסת מרון הגיש הצעה ברוח דומה. נראה לי שאכן הגיעה השעה לבחון את הנושא הזה לכל עומקו.

יש שלוש מדינות שבהן אין דרישה כלשהי ל-קוורום: שבדיה, פינלאנד וישראל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זו חברה טובה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

אבל בפינלאנד יש דרישה למניין בוועדות של הפארלאמנט.

— לפי החוקה, וב-5 — לפי התקנון או הנוהג. אין קוורום, בסך-הכול, בשני פארלאמנטים. באחד מהם, בפינלאנד, יש דרישת קוורום לגבי הוועדות ויש הוראת חוק המאפשרת לסלק חבר הפארלאמנט הנעדר ברציפות מדינוי הפארלאמנט. הקוורום השכיח ביותר, הקיים ב-9 פארלאמנטים, הוא רוב חברי הבית, והיינו מחצית חברי הבית בצירוף אחד. ואומר מר סגר במחקרו זה כי אין אח ורע לסעיף 24 בחוק יסוד הכנסת, והיינו ההוראה המפורשת האומרת שאין צורך בקוורום. על התקלה הזאת במצב החקיקה של הכנסת עמדו כבר חברי הכנסת בעבר, וביניהם ראש-הממשלה מר מנחם בגין, בעת היותו באופוזיציה, כאשר הגיש בשם סיעתו הצעה לשינוי החוק ולקביעת קוורום.

ההצעה שאנחנו, חברי-הכנסת רוני מילוא ואנוכי, מגישים כאן היא הצעה מתונה. היא מדברת על דרישת קוורום לגבי כל הצבעה ודורשת מניין חוקי של 30 חברי הכנסת לגבי הקריאה הראשונה, הקריאה השנייה והקריאה השלישית של חוק. בכל הצבעה אחרת היא דורשת שיהיו 25 חברי הכנסת. אישור היושב-ראש יהיה ראייה מכרעת לכך שנתקיים הקו-רום, כך שלא תהיה אפשרות לטעון לאחר מכן שחוק אינו חוקי כי לא נתקבל על-פי המניין החוקי.

אנחנו, חברי-הכנסת מילוא ואנוכי, ערים לכך ש-ייתכנו דרישות נוספות לגבי עניין המניין החוקי. למשל, תיתכן הוראת חוק, ואולי אפשר יהיה להוסיף אותה בשלבי הדיון בוועדה, שתקבע מי יהיה רשאי לדרוש מניין חוקי — חבר כנסת בודד, מספר חברי הכנסת או רוב חברי הכנסת הנמצאים במליאה. גם על כך יש תשובות שונות בדיני חוקות שונות. אנחנו חשבנו שאין זה ראוי לכלול את ההצעה הספציפית הזאת, לגבי השאלה מי רשאי להעלות את דרישת הקוורום, בתוך הצעת החוק עצמה, שכן ראוי הדבר שהוועדה עצמה תמליץ על כך. יתר-על-כן, נדמה לנו שיש גם מקום, לאחר שתתקבל הצעת חוק זאת, להוסיף אולי סעיף לחקון הכנסת שיאפשר ליושב-ראש הישיבה, אם הוגשה תביעת מניין חוקי, לדחות את ההצבעה, ואותה בלבד, באותו עניין, כ-הוג בפארלאמנטים אחרים, בעיקר באנגליה, להמשיך היום, בלי שייפגע סדר הדיון של הכנסת.

אני ער לדיון שהתקיים בהנהלת הקואליציה ועל-פיו היתה הסכמה לכך שהתביעה לקוורום תהיה רק בקריאה השלישית של חוק. נדמה לי שיש צורך בתביעת מניין חוקי גם בקריאה השנייה, החשובה ביותר, כאשר מדובר בהסתייגויות הקובעות לא אחת את משמעות החוק למעשה. על-כ"ל פנים בשלב הדיון בוועדה נהיה מוכנים, חברי-הכנסת מילוא ואני, להכניס גם שינויים בהצעת החוק המקורית ואולי גם להסיר את הצעת הקוורום מהקריאה הראשונה. ייתכ-נו, כמוכב, גם הגדרות שונות לגבי המניין החוקי עצמו. מה שחשוב יותר הוא שהדבר בא ביזמה פר-טית של חברי הכנסת, ודווקא חברי הכנסת מסיעות שונות, ושהכנסת תקבל באורח עקרוני את התביעה למניין חוקי. העניין הזה חשוב, קודם-כול, לכנסת עצמה למען הבטח שלא תהיינה הכרעות מקריית. רב-תי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, ההכרעות האלה מתרחשות מדי פעם בפעם כאשר מיעוט חברים נמצא באולם; שנית, היא חשובה למען מעמד הכנסת —

שר-המשפטים ש. תמיר:
חברה טובה בהחלט.

כן, חברה-הכנסת רובינשטיין.

יש מדינות שבהן נדרש רוב של חברי הבית. בארצות-הברית, בשני בתי הקונגרס, בגרמניה, בצרפת, בבלגיה, בהולנד. בצרפת, למשל, נקבע הקוורום לפי הנוכחות בבניין, ולא דווקא באולם הישיבות. יש מדינות שבהן יש צורך בשליש מחברי הבית — אוסטרליה ואוסטרליה. יש מדינות שבהן נקבע מספר אבסולוטי, לא יחסי — באנגליה מתוך 630 חברי פארלאמנט דרושים 40, לרבות היושבי-ראש. בקאנאדה הקוורום הוא 20 מחברי הבית מתוך 263; באירלנד — 20; בניז'וילנד — 20, לרבות היושבי-ראש.

(קריאה: מתוך?)

אינני יוכל לומר, לך מספר חברי הבית בניז'וילנד. קיבלתי את המידע כפי שהוא.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
בניז'וילנד 80 חברים בפארלאמנט.

שר-המשפטים ש. תמיר:
תודה.

באנגליה, בקאנאדה, בארצות-הברית ובניז'וילנד הקוורום הוא תנאי הן לדיון והן להחלטה. בהעדרו אין לפתוח בישיבה או שיש להשוותה ולפזרה. בארצות-הברית, לעומת זאת, אחרי הצבעה לא ניתן לטעון העדר קוורום אלא אם היתה ההצבעה ביועצין בהעדר המניין החוקי. חוק שנתקבל אינו חסר תוקף בשל העדר קוורום אם קבלתו התבססה על ההנחה המוטעית של הימצאות קוורום. באוסטרליה, לעומת זאת, ההצבעה שנערכה בהעדר קוורום — בטלה.

מכל אלה ניתן ללמוד שהבעיה היא סבוכה אף מעבר לניסוח המצומצם שהוא עיקר הרוח של ההצעה שהעלו חברי-הכנסת מילוא ורובינשטיין.

כאשר אנחנו דנים בנושא זה חייבים אנחנו להידרש: ראשית — לעקרון; שנית — לשאלות: האם נתייחס למספר יחסי או למספר אבסולוטי? אם מספר אבסולוטי — לאיזה מספר? מכל-מקום, האם נוכחות בזמן דיון, או בפתיחת דיון, או רק בהצבעה — דבר שאולי עלול ליצור מצב מכאני לחיטוי, שהדיון יהיה בפני אולם פחות או יותר ריק ורק להצבעה יגייס המצליף את החברים והם ירימו ידיים על נושא שהם לא ידעו בדיוק מה התהווה בו? האם בקריאה אחת, או שתיים, או שלוש? האם העדר קוורום שולל אוטומאטית את חוקיות ההחלטה? האם ההחלטה רק בחוקים או גם בהצעת החלטה בנושאים אחרים? מה בדבר הוועדות? מי קובע את מספר החברים?

אנחנו בדעה שאם יש צורך בחוק הוא חייב להשיב על כל הסוגיות האלה, והן סוגיות רחבות וחשובות היורדות לשורש של נושא קונסטיטוציוני מובהק.

שקלנו אפוא במשרד המשפטים לבוא בדברים עם חברי הכנסת המעוניינים בנושא, לרבות שני חברי הכנסת שהעלו את הנושא היום — חברי-הכ-

נסת רוני מילוא וחברי-הכנסת אמנון רובינשטיין — וליוזם חקיקה בין שהיא תהא מטעם משרד המשפטים ובין שהיא תהא מטעם חברי הכנסת, או בעצה אחת — אני חושב שאפשר לבוא לכלל הבנה — ועקרונות לגשת לבחינת הנושא ביסודיות, ללא דיתור, ולעשות זאת כחברי הכנסת, כממשלה, שלאחר שלושים שנה יכולים להתברך בנסיון לא רק של ארצות אחרות אלא גם שלהם עצמם. על-כן עקרונית מחייב אני העברת הנושא לוועדה. אני חושב שהוועדה המת-אימה היא ועדת הכנסת, שהיושבי-ראש הנכבד והמ-עולה שלה דן לאחרונה בשורה של נושאים המ-חוייבים מהנסיון של שלושים שנה ומהנסיון של הכ-נסת הנוכחית, אם זה לגבי הסוגיה, המעיקה יותר ויותר, של אבחנה בין מעמדו של עצמאי ושכיר בכנסת מבחינת הזכות לשכר וכיצד באלה ואם ב-סוגיות אחרות שיושבי-ראש ועדת הכנסת העלה בוועדה וגם בציבוריות והן מחייבות התייחסות, לימוד וגם מתן פתרון ותשובה עוד בכנסת הנוכחית.

אני סבור שמן הראוי, בהקשר זה או בסמוך לו, להתחיל לשקוד יחד, הממשלה והכנסת וחבריה, גם בנושא של חסינות חברי הכנסת. הבית היה עד בימים האחרונים לתופעה שוועדת הכנסת ראתה אותה בחומרה והטילה סנקציה בגינה, ויש תופעות אח-רות. העליתי בשעתי הצעה על צימצום חסינות בנוש-אים אחרים. מן הראוי שגם הסוגיה הזאת, לאור נסיון של שלושים שנה, תיבדק בוהירות ובאחריות ובכובד ראש, אבל תיבדק, אם באותה הזדמנות או בהזדמנות סמוכה לה.

לכן, אדוני היושבי-ראש, וחברי הכנסת, אני מ-ציע שההצעה המשותפת תעבור לוועדה, שהוועדה תי-דרש אליה בעת ובעונה אחת כשתוגש הצעה מטעם משרד המשפטים, והנושא יידון בשלמותו עליידי ועדת הכנסת, ואם היא תמצא לנכון היא תוכל לשתף את ועדת החוקה, חוק ומשפט או חברי הוועדה, ככל שהיושבים-ראש ימצאו לנכון.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכנסת.

מרדכי ורשבסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
יש ועדה מיוחדת לחוקי יסוד והיא יכולה לדון בכך. זו הכתובת הנכונה, אני חושב.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מציע שוועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה תועבר ההצעה. מדובר בחוק יסוד שהוכן בשעתו בור-עדה זו.

שר-המשפטים ש. תמיר:

החברים המתמצאים והמערכת המנוסה ביותר היא ועדת הכנסת. אבל לא תהיה לי כל התנגדות, וא-מיתי זאת בדברי, אם תישקל, אולי, הקמת ועדה משותפת שוועדת הכנסת תוכל להחליט עליה.

רוני מילוא (הליכוד):

שוועדת הכנסת תחליט.

דיו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחברה-הכנסת טובי.

רזני מילוא (הליכוד):

אולי לתקן פגמים שיש ?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אין זו הפעם הראשונה שאני שומע הצעות מסוג זה, שאני רואה אותן כחמורות, כשברורה הכוונה — והיא שינוי בכיוון אנטי-דמוקראטי, הפוגע בזכויות חברי הכנסת.

ולכן, מתוך רצון לשמור על החוק הקיים ולא ליצור בו פגמים שיפגעו בו מבחינה אנטי-דמוקראטית, אני מציע שלא לקבל את הצעתם של חברי הכנסת רובינשטיין ומילוא.

היז'ר ב. הלוי:

לפנינו שתי הצעות — הצעת חברי-הכנסת טובי להסיר את הצעת החוק מסדר-היום, והצעתו של שר המשפטים להעבירה לוועדה. אני מעמיד את ההצעות להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק

יסוד : הכנסת לדיון מוקדם בוועדה ש-

תיקבע על-ידי ועדת הכנסת — רוב

בעד ההצעה להסיר את הצעת חוק יסוד :

הכנסת מסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק יסוד : הכנסת

לדיון מוקדם לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת

הכנסת נתקבלה.

ה. הצעות לסדר-היום

1. תיפקוד הממשלה ומשרדיה

די"ר ; והלה משיב מיניה וביה : "לך אתה עוסק בחוותך", קם שר הבטחון ומטיח : "אינני יכול לסבול עוד איך הבנאים הזה מדבר". ושר האנרגיה והתשתית חוקע בכל שופרות הפרסומת : "שר האוצר אינו מבין את תפקידו ומוליך את המדינה לאבדון כלכלי". משיב לו הלה : "זה אומר הרבה דברים שאין להם בסיס". השרים ארליך ושרון משחקים "ברוג'ו" ולא מקיימים ביניהם יחסי דיבור קרוב לחור דש ימים. ועתה השרים ארליך ומודעי אינם מדברים ביניהם אלא דרך כלי-התקשורת. וראש הממשלה, בכאב עצור, חוזר ואומר : "יש קילקול". ואנו, האם נוכל כלכל מצב זה ?

תהליך קבלת החלטות בממשלה מזורז ומופלא. ההחלטות מתקבלות במתכונת של "ירי מן המותן", בלי שההצעות להחלטות למיניהן עוברות מבחן מדויק דק של שרים ומומחים, בלי עבודת צוות לבחינת ההיבטים השונים והמגוונים. לעתים גם עוברות תשרי בות מועלמות מידיעת שרים — מחשש הדלפות או בשל שיקולים אחרים — בבחינת "פן ידעו ונוספו על מתנגדינו". לדוגמה : ועדת השרים לענייני כלכלה — מבין תפקידיה העיקריים לעסוק בתיאום בין המשרדים הכלכליים בפתרון בעיות בין-משרדיות חשובות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני שמרן, ואם יש מקום לחידושים והתקדמות צריך, בהחלט, לתמוך בכך. עם כל ההגיון שיש בהצעה של חברי הכנסת רובינשטיין ומילוא יש לי הסתייגות מלת-מוך בהעברתה לוועדה, ועל-כן אני מציע שלא לקבלה.

אפשר להציע כל מיני שינויים בעבודת הכנסת, בחוק יסוד : הכנסת. הכנסת הזאת, וזה כבר תשע כנסות, עבדה על-פי חוק יסוד שאני יכול לומר שהוכיח את עצמו מבחינה פארלאמנטאית. אני אומר זאת כאיש אופוזיציה, ולכן, אם כי בהצעת החוק הזאת, המציעה קוררום, יכול להיות שלאופוזיציה יהיה יתרון פארלאמנטארי מבחינת עבודת הכנסת, אני מס' תייג מלשנות את החוק, והסתייגותי לשנותו נובעת מהסכנה הקיימת, מהמגמה הקיימת, לשנותו בכיוון אנטי-דמוקראטי, בכיוון הפוגע בכנסת ובחבריה.

אם היום מוצא שר המשפטים לנכון לציין, בתמיכתו בחוק, מה צריך לשנות, והוא מציין את חוק חסינות חברי הכנסת, והמגמה היא לפגוע בחסינות חברי הכנסת, אני חושב שבסופו-של-דבר אלה יהיו שינויים לרעת המשטר הפארלאמנטארי שהונהג והור' כיח את עצמו בתנאים של מדינת ישראל, במבנה החברתי הקיים של מדינת ישראל.

רזני מילוא (הליכוד):

השר לא אמר שיש כוונה לפגוע בחסינות. הוא אמר שיש לבדוק.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הוא אמר שצריך לבדוק ולתקן, זאת אומרת לקל-קל.

היז'ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת עמאר, להעלאת הצעתו : תיפקוד הממשלה ומשרדיה.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני מעלה נושא זה בשמחה אלא בעצב, בצער, כי אני חייב לעשות זאת. כי כעת הזאת — אין לחשות. מחובת ממשלה למשול — ממשלת ישראל אינה מושלת; מחובת ממשלה, כל ממשלה, להיות מונחית. במע' שיה על-פי קווי מדיניות שהציבה לעצמה — ממ' שלה זו תועה בדרך האיתוריים ומונחית על-ידי רי' חות משתנות חדשות לבקרים ; מחובת ממשלה להיות צוות עבודה הפועל במשותף, בתיאום, מתוך הבנה ומתוך אמון וכבוד הדדי — ממשלה זו מהווה קובץ של יחידים, הפועלים כל אחד בנפרד בדרכים משלו, מודרכים ברצון עז להתבלט אישית, ללא התחשבות והערכה יתירה לעמיתיו האחרים. וכששר זועק "שופ' כיס את דמי", האם נזעק מי מחבריו ? האם נעמוד על הדם ? ואנו נצדק אם נחשה ?

והלא הזעקה עדיין מהדהדת ואינה נענית. כאשר שר החקלאות זורק כלפי שר החינוך : "לך עוסק בכ-

התשובה היא ברורה. המצב הזה הביא להתערערו של משרדי הממשלה. המצב בממשלה, מעמד השרים בה משפיע על תפקודי משרדיהם — וההשפעה גם חוזרת ומחלישה שוב את מעמדם שלהם. שר, בנוסף על היותו חבר ממשלה, הוא גם מנהל משרדו, ראש ואחראי על משרדו.

ישאל כל שר את עצמו בכנות ומתוך אחריות מצפונית כפי שכל אזרח בארץ שואל וחוזר ושוב אל: מה הוא תרם למשרדו ולקידום משימותיו של אותו משרד? מה הן הסיבות אשר גרמו והביאו את המשרדים, עבודתם ותפקודם לאותו שפל מדרגה שלא היה כדוגמתו? מה חידושים חידשו, מה הוסיפו מכוחם, מיכלתם והבנתם? מה הישגים השיגו? והתשובה הכוללת: חוץ משניים או שלושה — מאוֹמה ואין כל הצדקה לכך. מרבית השרים אינם משתפים בענייני חוץ ובטחון ובמשא־ומתן לשלום. זמנם עמם להשקיע במשרדיהם ולא בנסיעות לחוץ-לארץ. חשבו ומצאו כי במשך תשעה החודשים הראשונים לכ־הונת הממשלה שהו שרי ממשלת ישראל 370 יום בחוץ-לארץ, להוציא הנסיעות למצרים. ועלה על כולם השר מודעי.

הלל זיידל (הליכוד):

כל אחד לחוד או כולם יחד?

משה עמאר (המערך):

כולם יחד. עלי־פי דין יש לפרסם נסיעת שר לחוץ-לארץ, וזה מתפרסם ב"ליקוט הפירסומים". אין הש-וואה לממשלות שקדמו.

עובדה נוספת: חמישה משרדים חסרי שרים. איש מרגיש בחסרונם, כפי שאיש אינו מרגיש בק-ימם של מרבית השרים של המשרדים המאויישים. ואילו היו נעלמים השרים ללא תיק, כמעט כולם ויחד עמם סגן ראש הממשלה — האם היינו חשים בכך?

(קריאה: אולי אפילו היה יותר טוב.)

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

עובדה שאתה חש ודואג?

משה עמאר (המערך):

אני שואל: מדוע מגיע לנו, לבית ישראל, כל זאת? מדוע תקציב המדינה מתגלגל בחוצות ונעשה כאסופה הנדרסת ויד כל אדם בו, ולא רק ידו של השר מודעי? מדוע אין לשר האוצר האומץ המספיק לקצץ בעצמו בתקציב, והוא משאיר את המלאכה ליוֹ-שבראש ועדת הכספים לעשותו, מין "אץ קוצץ לק-צץ"? מדוע חייב השר מודעי להפסיק את הכרזותיו בענייני משרדו ולעסוק בענייני משרד האוצר ולהי-פגש עם מזכיר ההסתדרות, גנדי בנק ישראל ופקי-דים בכירים, שאחד מהם הכחיש בתוקף את הנאמר עלי־ידי השר? לאחר מכן חוזר השר ואומר: יש לפטרו. מדוע השר שרון מונית ענייני משרד החק-לאות, כדברי שר האוצר, ועוסק רק בעניינים הקשו-רים להתיישבות? ואני אומר: עוסק בכך בעיתוים הלא-נכונים וגורם נזק גדול. ומוסיף שר האוצר: הוא, השר שרון, אחראי לעליית מחירי הירקות וה-פירות בחודש האחרון ב־40%.

מדוע שר הבינוי והשיכון משיב בכנסת על שאיל-

בות ולהיות ממונה על הכונת מדיניות המשק וה-כלכלה של הממשלה, בראשות שר האוצר. מה אומר השר שרון? "שר האוצר אינו נעזר כלל בוועדת הש-רים לענייני כלכלה ומשתמש בה רק כחומת גומי".

ועוד דוגמה: הכרות שר החוץ על 150,000 הפלי-טים היתה הפתעה בממשלה, כשחלק מהשרים קראו עליה בעתונים. וכפי שסופר משיבת הממשלה ה-תגלגלה השיחה כך: שואל השר שרון את ראש המ-שלה: "מה הדבר הזה? מעולם לא שמענו. האם דובר על כך בקמפ־דיוויד?" משיב ראש הממשלה: "מעולם לא דובר על כך". מתערב השר וייצמן: "כן, דובר על 100,000". חוזר ראש הממשלה: דובר על החזרת "מספר סביר". כאן נתבקש דיין להסביר, והוא הסביר: דברי הוצאו מהקשרם. לא אמרתי 150,000 אלא מספר סביר. וכפי שנודע: נשיא צרפת ידע על כך, וקים משא־ומתן עם נשיא לבנון סרקיס על יישוב 200,000 פליטים בדרום לבנון והחזרת 150,000 ליהודה ושומרון, כהבטחת ישראל. הלבנונים לא הס-כימו. ואילו ממשלת ישראל — לא ידעה. ואיך הו-ט על "מספר סביר"? ראש הממשלה הבטיח לנשיא קארטר להחזיר את העקורים מבלי לדעת על מה מדובר. לאחר מכן התברר המספר. למה לא לפני כן?

רבתי, מעמדה של הממשלה היום לפי המצב הקיים הוא שונה מאותה תיאוריה של מונטסקיה, של הפרדה בין הפארלאמנט והממשלה. לגביה אין זו אלא תיאוריה; למעשה נטלה הממשלה לעצמה את מרבית סמכויותיה האמיתיות של הכנסת והי-תירה לכנסת את הסמכויות הפורמאליות — עקב היותה נשענת על רוב קואליציוני ומשמעת סיעתית. תהליך זה החל מאז קום המדינה, והתוצאה: האחריות המו-טלת על חברי הממשלה כחברי ממשלה רבה ועצומה. מעשיהם, עמדותיהם והחלטותיהם חייבים להיות מעו-גנים בקונסוס של סיעותיהם ומבטאים את הרצון הקולקטיבי של הסיעות—שולחיהם. על־כן חשיבות ה-דין המוקדם בנסיעות הנפרדות במרבית הנושאים ה-חשובים. ואז הממשלה מהווה הנהגה האמיתית וה-ייצוגית של הסיעות הקואליציוניות, רוב העם, הנהגת המדינה.

כיום איבדה הממשלה את ההנהגה. שר החוץ — יחיד שפועל על דעת עצמו, כפי שנחה עליה הרוח. שלושה שרי הרמקראטים — מייצגים חלק קטן יח-סי למשקלם בכנסת ובקואליציה, ושלא נאמר, בצי-בור. שר החקלאות — הולך בודד ואין לו שית ושיג עם אחרים, אף לא עם חברו שנבחר עמו. שר הבי-ריאות — אינו מייצג את "לעם" ולא ברור אם יש ציבור מאחוריו. שרי הליברלים — מסוכסכים בין עצמם וסיעתם חצויה והנהגתם מטלטלת. לשרי ח-רות — יש ראש הממשלה ויש סיעה העומדת מאחו-ריו, גם אם מרכז ההנועה אינו מכונס לעתים מוז-מנות.

אין חימה כי במציאות טראגית אשר כזו הגיעה הממשלה למדרגה של חוסר יכולת ביצוע, שתאירה היטב שר העבודה והרווחה בזו הלשון: "אני שואל עצמי אם בתנאים האלה, בסיטואציה הזאת, אפשר לעשות דברים, ואם יש טעם להישאר בממשלה".

(קריאה: הכול בגלל סאדאט — — —)

השר מ. נסים:

אני מוכן להתחיל בזה. עברו כמה חודשים מאז התפטר מאיר עמית מתפקידו כשר התחבורה, וטרם נתמנה אדם אחר לכהן כשר בתפקיד זה, שר שיראה בזה את שליחותו בממשלה. מאז התפטר יגאל הור-ביץ טרם נתמנה שר לכהונת שר התעשייה, המסחר וה-תיירות. אמת. היתה מחשבה שמא השרים הללו ישו-בו לכהונתם. מרגע שהוברר סופית שלא ישו-בו לכה-נתם יש הכרח למנות שרים אחרים במקומם. מן הראוי היה שהמיוגיים הללו ייעשו כבר לפני שבוע, שבועיים או שלושה. אלא שיש קשיים. אסני תשאלוני אם זה טוב או רצוי, אשיב שאין זה רצוי. אני מאמין — ואני אומר זאת על דעת הממשלה — שהממשלה תביא, בהקדם, את הנושא לאישור הכנסת.

כבר אמרתי בדיון הקודם שמי שעולה לבמה זו צריך לבוא בידיים נקיות. האם לא היו דברים מעו-ר? לא אני זוכר ימים שדוד בן-גוריון המנוח היה במשך שבועה חודשים שר הדואר. אני זוכר ימים שהגברת גולדה מאיר ז"ל היתה במשך חודשים רבים שרת המשפטים. יכולתי להביא שורה ארוכה של דוגמאות. יכ-לה הזמן והדוגמאות לא יכלו. קרו דברים כאלה. אין זה רצוי. ודאי שהיינו מעדיפים שלא יהיה יום בלי שיהיה שר המופקד על המשרדים, אבל בגלל קשיים קואליציוניים — כן, קשיים קואליציוניים — לא נס-תיע הדבר בידינו וטרם בוצע. אני מקווה שבזמן הקרוב ביותר תביא הממשלה את העניין לפני הכנסת.

חבר-הכנסת עמאר דיבר על הממשלה בכלל. למ-של, הוא הזכיר את המפלגה הדמוקרטית, היושבת עם שלושה שרים בממשלה על שבעה חברי הכנסת. נו, כמה שרים היו למפלגה הליברלית העצמאית בכנסת הקודמת — לא לפני שלושים שנה — בכ-נסת השמינית?

משה עמאר (המערך):

לא זו השאלה. השאלה היא את מי הם יכולים לייצג. לא אמרתי דברים כדי לנגח.

השר מ. נסים:

אמרתי שיושבים שרים מהסיעה הדמוקרטית בלי שיש מספר מספיק של חברי הכנסת מאחוריהם, ואינך יודע מה משקלם בעם, או מה כוחם בעם. מתי הת-ייצבה מפ"ם בפעם האחרונה לבדה בבחירות לכנ-סת? היו לה שני שרים בממשלה על חמישה, שישה חברי הכנסת. כאשר ראתה שלסיעת ל"ע שני שרים על ארבעה חברי הכנסת, מיררה מפ"ם במשך חודשים רבים את חייו של יצחק רבין. היא רצתה עוד שר — שלושה שרים על שישה חברי הכנסת. יצחק רבין לא קיבל את תביעתכם. אבל אני שואל שוב: מתי התייצבתם אתם לבחירות לבדכם כדי להוכיח את כוחכם? חבר-הכנסת עמאר, אולי תקשוט עצמך תחי-לה?

משה עמאר (המערך):

הכוח קיים, גם בעיר וגם בכפר.

השר מ. נסים:

לא אתערב בשיקולים הפנימיים של מפ"ם. אתם

תה של חבר-הכנסת שילנסקי ואומר: "מינהל מקרקעי ישראל הוא מינהל מקרקעי אנטי-ישראלי"? מדוע ה-תתמרמרות והלחץ של אוכלוסיה גדולה בארץ — זוגות צעירים ומשפחות נזקקות — גוברים, מחוסר דיור, והשר מוכר דירות?

מדוע לא נמסר עד היום דו"ח על העבודות האר-כיאולוגיות בשילה? מדוע לא לציין החלטה 242 מייד, באופן ישר, אלא במהופך? הלא גם במהופך תצא וזה.

מדוע שר הבטחון שותק? אומרים ששתיקתו רר-עמת.

מדוע אומר נציב שירות המדינה: "עובדה שב-14 בספטמבר 197 דחתה הממשלה את האפשרות לסיים את השביתה בפחות כסף ובלי שביתה", ועל שום-מה הוא מוסיף ואומר, נציב שירות המדינה: "לממשלת הליכוד אין נסיון בשלטון ובפתרון סיכסוכי עבודה"?

ואני שואל עוד: למה רע כל-כך? מה יהיה? על כך משיב שר האוצר בדבריו בחיפה, בפני סטו-דנטים: "לא אני לקחתי את הכיסא ולא אני אמסור אותו; מי שנתן לי את הכיסא הוא רשאי לקחתו ממני". כך בדיוק אומר שר האוצר. הכנסת נתנה לשר את הכיסא, הכנסת חייבת ללמד את השרים פרק בהלכות ממשל. לשם כך אני מבקש דיון.

לא העליתי הצעת אי-אמון; אלא על-פי מדיניותה שלה — הממשלה הזאת אינה מתפקדת ויש ללמדה פרק בהלכות ממשל. הכנסת חייבת, נדרשת ונתבעת ללמד זאת את הממשלה. אני מבקש שהצעתי תועמד לדיון במליאת הכנסת.

הי"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר נסים, לתשובה.

השר מ. נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי-הכנסת ע-מאר טען כאילו הממשלה אינה מתפקדת כראוי, כאילו היא מאלתרת את החלטותיה — — —

שמעון פרס (המערך):

לא "כאילו".

השר מ. נסים:

עכשיו אני מדבר. הוספתי את האמת על דברי חבר-הכנסת עמאר.

אני שמח על ההודמנות שניתנה לממשלה, מעל במת הכנסת, להביא את העובדות לאשורן, את האמת לאמיתה. הצליל הזה: "הממשלה אינה מתפקדת" נשמע מפעם לפעם מספסלים אלה.

עוזי ברעם (המערך):

נשמע מהספסלים שלכם לא פחות.

השר מ. נסים:

הבה נעשה חשבון.

שרנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

איפה שר התחבורה? איפה שר התעשייה, המסחר והתיירות?

תיכון חינם, ונביא לכנסת את כל החוקים שהוכרחי לעיל. אנו עומדים להביא לכנסת הצעת חוק להגנת הצרכן, הצעת חוק שחשיבותה ממדרגה ראשונה, והיא באה להגן על הצרכן, שהיה נקרע בין משרד למשרד מחוסר הגנה. הצעת חוק זו באה לקבוע כללים ונורמות ולמנוע הטעיה, עושק ופגמים וכן להנהיג פיקוח מלא וענישה.

אנחנו גם הנהגנו את הרפורמה במשרדי הממשלה. אני זוכר את הימים שחבר הכנסת יצחק רבין כראש ממשלה רצה לאחד את משרדי העבודה והסעד. האם הוא ביצע זאת? חודשים רבים הפציר, ממש התחנן, ולא עלה בידו. אתם סיכלתם את הרעיון. אנו איחדנו את המשרדים הללו. הקמנו משרד פנים כאשר המשטרה בתוכו. הקמנו את משרד המסחר, התעשייה והתיירות. עיצבנו את משרד הבינוי והשיכון על-ידי העברת כל נושאי הבינוי אליו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

עכשיו שמענו שאתם רוצים להוציא את הסעד ממשרד העבודה והרווחה. זה נכון?

השר מ. נסים:

אין לזה שחר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אבל אולי יש לזה מפד"ל?

(קריאה: אולי אתה תהיה שר הסעד?)

השר מ. נסים:

ועוד שורה של רפורמות בממשלה הזאת. היו החלטות אחרות של משרדי הממשלה. אנו הקימונו גם את ועדת-שמרון כדי לחקור את נושא הפשע והיה דו"ח נוקב, מר מנשוא, של ועדה זאת. הקמנו ועדת שרים מיוחדת לאכיפת החוק, השוקדת על יישום מדיניות למלחמה בפשע.

שרנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

שר הפנים התחייב תוך שלושה חודשים — — —

השר מ. נסים:

והיועץ המשפטי לממשלה עומד בראש ועדה בין-משרדית משולבת לביצוע ההמלצות שהממשלה תקבל. היועץ המשפטי הכין וערך הצעות מעשיות כדי להילחם בכל אותן תופעות שהעלתה ועדת-שמרון.

בתחום המשפטי — משרד המשפטים — המערכת המשפטית קיבלה תגבורת, כפי שלא היה בעבר. 40 שופטים חדשים נתמנו בשנה האחרונה בלבד ומתמודדים היום בית-דין-שאת עם הבעיה הקשה והמעציבה של הסחבת בבתי-המשפט. כידוע נפתחים חצי-מיליון תיקים בשנה, והיום מתמודדים יותר עם הבעיה. אתה, חבר הכנסת עמאר, כעורך-דין יודע את מהותה של הבעיה.

אימתי היתה הכנסת עדה לתנופה כזאת בחקיקת חוקי-יסוד, חוקים חשובים בעלי משמעות, כמו חוק-יסוד: בתי-המשפט, חוק-יסוד: חקיקה — — —

שלמה הלל (המערך):

אימתי היתה תנופה כזאת באינפלציה, כפי שלא היתה אף פעם אחת בעבר?

עומדים, אולי, לעשות צעד מסוים של פרישה מהמערך. אדרבה, תוכיחו את כוחכם ושיעור קומתכם בציבור כרשימה עצמאית במערכת הבחירות. לפני שתדבר על שר הבריאות ועל המפלגה הדמוקרטית, דבר על מפ"ם.

אומרים: "הממשלה אינה מתפקדת", "ההחלטות מאולתרות". אני רוצה לומר: בתחום הכלכלי — בייטלנו את הפיקוח על מטבע-חוץ וביטלנו את הביורוקרטיה. לא רק שאין יתרות מטבע-חוץ אלא יש עלייה מבורכת. ההשקעות גדלו. הביורוקרטיה — אתה עורך-דין, אתה יודע מה היה, אתה יודע אילו מדורי הגיהנום עבר משיקע זה בכל הקשור במטבע-חוץ, אתה יודע כמה עבריינים היו בתחום זה תחת השלטון הקודם. התופעה נעלמה.

משה עמאר (המערך):

כמה זמן מחכה אזרח לקבלת תשובה ממשרד ממשלתי, אם משיבים?

השר מ. נסים:

נוסף על זה יש היום מצב שאדם יודע מה הם המסים החלים עליו. כמה חוקי מסים בוטלו. יש היום רק מס הכנסה, מס ערך מוסף ומכס. יתר המסים אוחדו או בוטלו. לא מעט ביורוקרטיה הושלכה מאחורי גבנו, וזאת על-פי מדיניות, תיכנון והתייבויות שלנו בסני הציבור. יתר-על-כן, הנהגנו בשרא חינוך תיכון חינם. אפילו מדינות נחשלות בעולם הנהיגו חינוך תיכון חינם. גם במצרים קיים חינוך תיכון חינם. כאן, בשלושים שנה, הגענו לחינוך תיכון בכיתה ט', ואפילו היתה מחשבה, תחת שלטון כס, לבטל כיתה ט' חינם. אנחנו הנהגנו בשנה הראשונה לקיומה של ממשלה זו חינוך תיכון חינם, ועל הסף חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אתם הצלחתם להביא פעם הצעת חוק מקולקלת בנושא זה. מאז ועד היום קיבלנו ניסיונות להביא הצעת חוק, והבאתם הצעת חוק שלא הצלחתם להעבירה בכנסת הקודמת. אנחנו מכינים הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי אמיתי. ובהכנה ובעיבוד — הצעת חוק לפנסיה ממלכתית. בזמן הקרוב תוגש לכנסת הצעת חוק להבטחת הכנסה, דבר שלא היה ולא נברא עד היום. תוגש הצעת חוק לרשות ממלכתית לפרישה, ותוגש הצעת חוק שחר מינימום. כל אלה במושב זה של הכנסת.

הקימונו מנגנון לעידכון הקיצבאות של הביטוח הלאומי לשכבות החלשות. חוק שחר מינימום כבר הוגש לכנסת. מדוע אתם לא הגשתם אותו במשך שנים רבות? כמה פעמים הפלתם הצעות חוק שלנו בנושא זה? עכשיו, בקאדנציה זו, כאשר העם לא רצה בכך בשלטון, בא חבר הכנסת משל ומביא הצעת חוק שחר מינימום וכל מיני הצעות מסוג זה. היום? איפה הייתם עד עכשיו?

שרנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

כבר שנה-וחצי הממשלה הזאת — — —

השר מ. נסים:

כבר אמרתי בתשובה על ההצעה הקודמת לסדר-היום: הנחנו יסודות לממשל אזרחי, ל-civil service, בפעם הראשונה במדינת ישראל. אנו הנהגנו חינוך

השר מ. נסים:

— חוק האזנת סתר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אתה מדבר כל הזמן ברצינות?

(חבר-הכנסת מ. זירשובסקי קורא קריאת-ביניים)

השר מ. נסים:

אתה לא שמעת את המציע — הוא נגע במסכת עבודתה של הממשלה. חובת הממשלה להשיב. לא תהיה טענה ללא מענה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
עם קצת הזמור.

שלמה הלל (המערך):

הנאום שלו כולו הזמור.

השר מ. נסים:

אתה היית הרבה שנים חבר הממשלה. העם הת-
ייחס אליך בהומור.

שלמה הלל (המערך):

הומור כזה לא שמעתי מעודי.

השר מ. נסים:

אני מצביע על עובדות, על חוקים, על דברים שנעשו הלכה למעשה. אני שואל אותך: חוק חינוך תיכון חנים הנהגתם במדינה?

שלמה הלל (המערך):

הנהגנו עשר שנות חינוך חנים. אם אתה חושב שאתם המצאתם את זה, תתבייש לך. היה חינוך חנים מדורג.

השר מ. נסים:

אתה לא אומר אמת.

שלמה הלל (המערך):

זה היה חינוך חנים מדורג.

רוני מילוא (הליכוד):

מה שמרגיז אותך, שהמשרה פועלת בלי שר טוב יותר ממה שפעלה עם שר.

השר מ. נסים:

הונהגה תכנית ראש הממשלה לחיסול שכונות המצוקה. בשנה הראשונה הושקעו 900 מיליון לירות למטרה זו. 9,000 דרי משכונות העוני עד סוף 1979 יעברו לתנאים גורמאליים.

משה עמאר (המערך):

זה לא נכון.

שושנה ארבל-אלמזולי (המערך):
תצביע על שכונה אחת שהוקמה.

השר מ. נסים:

הוקמה קרן לאומית, בשנה הראשונה מאז קמה הממשלה הזאת — — —

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני השר, אפשר לקחת הצעה לסדר-היום חו-
רה? הוא חש כבר שלא בנוח.

השר מ. נסים:

התקנון מאפשר זאת, לעניות דעתי...

שלמה הלל (המערך):

איך אמר ראש הממשלה? — מלים, מלים, מ-
לים.

השר מ. נסים:

חבר-הכנסת הלל, אני הייתי סבור שאתה כמי שהיית יושב-ראש ועדת שרים לענייני רווחה בממ-
שלה הקודמת תתייחס בכבוד לעניין זה. ציפיתי שאם תראה תופעה כזאת תברך עליה ולא תתעצב אל לבך. אני רואה שאתה מתעצב.

שלמה הלל (המערך):

אני מתעצב מכך שאתם מדברים ואינכם עושים כלום.

רוני מילוא (הליכוד):

אתה עשית כל-כך הרבה במשרה עד שאוי לנו עד שנשפץ אותה.

השר מ. נסים:

עד סוף 1979, 9,000 דיירים משכונות המצוקה יבו-
או אל המנוחה והנחלה.

שלמה הלל (המערך):

בשיכון שנבנה לפני שנכנסתם לשלטון.

השר מ. נסים:

הממשלה הקצתה מיליארד לירות למטרה זו בשנת התקציב הבאה, לבד מהמגבית הנערכת.

שלמה הלל (המערך):

כמה יחידות שיכון אתם הקימות?

השר מ. נסים:

ועדת השרים לחברה ולרווחה קיבלה בחודשים האחרונים שורה של החלטות על תמריצים חשובים ביותר לעודד נהירה לעיריות-הפיתוח. וכבר יש סי-
מנים מובהקים ליעילות ולאפקטיביות של החלטות אלה.

אדוני היושב-ראש, חבר-הכנסת עמאר אמר מלים;
הממשלה עסקה במעשים. אשר על-כן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להצעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע לכנסת, לח-
לופין, להעביר את ההצעה של חבר-הכנסת עמאר לוועדה לענייני ביקורת המדינה. אינני רוצה להביא הרבה נימוקים; אביא רק מפי העם שני סיפורים קצרים.

הסיפור האחד הוא מפי חלק מאנשי הליכוד עכ-
שיו. כששמעו את כבוד השר נסים מדבר כל-כך הרבה בשבחה של הממשלה, אמרו: רגע, האם הוא מדבר על הממשלה שלנו? לא ידענו שיש לה כל-
כך הרבה הישגים. וסיפור שני מפי העם: מעשה בשגריר ישראל ברומא שיצא לטייל ברחובותיה של

היו"ר ב. הלוי:
חבר-הכנסת עמאר, האם אתה מסכים להעביר את
הנושא לוועדה?

עשה עמאר (המערך):
אני מבקש לקיים דיון בנושא במליאה.

היו"ר ב. הלוי:
לפנינו שלוש הצעות: האחת — לכלול את הנושא
בסדר-היום של מליאת הכנסת; השנייה — להסיר את
הנושא מסדר-היום; השלישית — להעבירו לוועדה. נצי-
ג. יע.

הצבעה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת לא נתקבלה.

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה לא
נתקבלה.

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת נתקבלה.

2. טיפול שירות המבחן בצעירים באזור חיפה והסביבה

בות להבנת נאותה בכל מקרה ומקרה. חשיבותו של
העובד הסוציאלי או של קצין המבחן היא לא רק
כלפי שופט הנוער אלא גם בתרומה שהוא יכול
לתרום כתוצאה ממגעיו עם הנערים והנערות. יש
כידו כדי לסייע ליחיד להסתגל אל תנאי עולמו המשי-
תנים במהירות. תפקידו העיקרי כלפי הנער הוא לה-
שיג בשביל בתי-המשפט נתונים בכל העניינים כדי
לאפשר לו הערכה נאותה על התנאים האישיים וה-
סוציאליים של העבריין. עליו להשיג על כל המוצא-
אים למבחן על-פי החלטת בית-המשפט. מעשיו של
קצין המבחן, בזכות הכשרתו ובזכות התפקיד שהוא
ממלא במסגרת בית-המשפט, מכונים יותר משל כל
עובד סוציאלי אחר לקראת הבנה עמוקה יותר את
ענייניו של העבריין.

האוכלוסיה בישראל זקוקה לתיאטרונים, לאוניבר-
סיטאות ולשירותי תרבות אחרים, ואכן נעשה רבות
בשטח זה ואנו עדים לצמיחתם של בנייני פאר, אך
גיברסטיאות, מכוני מדע, ספריות ותיאטרונים מצופי
שיש ומעוצבים לפי כל כללי הארכיטקטורה המודרנית
ביותר. לכל אלה היו ויש תקציבים, יש תורמים מחוץ-
לארץ ומהארץ. לעומת זאת קיימת עוובה והזנחה
בשטח של חברה-שוליים. על החברה הישראלית לה-
כות על חטא שחטאה כלפי נוער זה, והיום היא
מוסיפה חטא על פשע.

שירות המבחן לנוער פועל לפי הנתונים הב-
אים: מפתח של שעות עבודה שנקבע לפי קיטריין
מיושן מסוף שנות ה-50 או ה-60. לטיפול בקטין
הוקצבו שלוש שעות בחודש, ולחקירה סוציאלית הוקצו
שמונה שעות. בעקבות השינוי שחל בעת שהעלו את
גיל הטיפול של שירות המבחן לנוער מ-16 ל-17 נוסף
מספר גדול של מקרים. ניתנה תוספת של קציני
מבחן, אולם לא במידה מספקת באופן יחסי. וכאשר
העלו את הגיל ל-18 לא ניתנה כל תוספת של עוב-

רומא ונתקל בסוסו של גאיוס קאליגולה. אמר
לסוס: אולי אתה מוכן לעלות לישראל ולהיות
שר? חסרים הרבה שרים בממשלתנו. הביט בו הסוס
במבט של רחמים ואמר: אדוני השגריר, אני אמנם
סוס, אבל לא חמור.

סגן ראש הממשלה י. ידן:
את זה סיפרו לפני שלוש שנים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כבוד סגן ראש הממשלה, את הבדיחה הזאת מספ-
רים על הממשלה שאתה מכהן בה כסגן ראש מ-
שלה.

אני חושב שאין מעשיות המבטאות טוב יותר
את מעמדה של הממשלה הזאת בעיני הציבור ואת
יעילותה מאשר שתי המעשיות הללו.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה לענייני
ביקורת המדינה, שתבדוק את העניין לגופו. אולי
היא תשמש כשבט על הממשלה הזאת, שתקרא את
עצמה ליתר סדר.

היו"ר ב. הלוי:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום בנושא: טיפול
שירות המבחן בצעירים באזור חיפה והמרכז. רשות
הדיבור לחבר-הכנסת מאיר כהן.

מאיר כהן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל מדינה נאו-
רה הכירה בחשיבותו של בית-משפט לילדים ולבני-
נוער בגילים מסויימים. זה מוסד הפועל על בסיס
חוקי, ותכליתו לעשות משפט. בעשותו כן הוא רואה
את ייעודו הראשי בשיקום הצעירים בעזרת המסגרת
המשפטית, ובכך ייחודו. זה ההבדל בינו לבין בית-
משפט רגיל אשר מטרתו להעניש ולהרתיע עברי-
נים. אנו מצפים מבית-משפט זה שאמנם ירתיע צע-
רים מלעבור עבירות, אבל גם יתווה את הדרך לטי-
פול בעבריינים הצעירים ושיקומם. הנקודה המכרעת
והחשובה בהקמת מערכת שיפוטית מיוחדת לבני-נוער
היא שעניינו להם טיפול לפי צרכיהם האינדיבידו-
אליים ושלא יענישו אותם על בעיותיהם.

בית-משפט לנוער, יותר מאשר יש לו זיקה
לעבירה שבוצעה יש לו זיקה לעבריין הצעיר. עצם
העובדה שעל בית-המשפט לטפל בצעירים שהיו מחר
אזרחי המדינה משמשת נר לרגליו, והיא בעלת חשי-
בות יתירה. מן הדין איפוא להשתית את הטיפול
במהלך הדיון המשפטי על חומר אשר הכינו אנשי
מקצוע ובעזרתו יכול השופט להעריך את התנאים ש-
בהם חיים עבריינים צעירים.

בית-משפט זקוק לשירותים סוציאליים, ואילו שי-
רותים אלה מצדם זקוקים לתכופות להתערבות בית-
המשפט, ויש יחס גומלין ביניהם. החקירות על רקעם
של העבריינים הצעירים נועדות לכלול ידיעות על
התנהגותם הכללית, על סביבתם הביתית וגידולם, על
הישיגיהם ועל בחינות נוספות העשויות להיות חשו-

רבותי חברי הכנסת, אני חוזר ואומר: זהו גליון אישום חמור נגד החברה הישראלית, שחטאה קשות בעבר ועדיין חוטאת נגד נוער אומלל זה. תוספת כוח-אדם, אין בה כדי לקדם אלא לקיים את השי-רותם. רבותי חברי הכנסת, במי מדובר? בעבריינים צעירים שיש להבדילם היטב מעבריינים מבוגרים ומ-עבריינים שהם פושעים. עבריינותם של צעירים היא בעיקר תופעה תגובתית, היגררות אחרי חברים, הת-עלמות ממשמעותו של המעשה, פיתויי רגע, תגובה למצב בבית או בבית-הספר. לפנינו מעשה המחייב תגובה מצד החברה, אולם אין הוא מצדיק גישה עו-נית מובהקת.

אוכלוסיה זו איננה נהנית משירותים כלליים ה-ניתנים ביד רחבה ונדיבה ובעלות כספית גדולה. או-כי לוסיה זו זקוקה ליתר טיפול וליתר תשומת-לב — דבר שהיא אינה יכולה לזכות בו במסגרת כללית. אמנם אין ניתן להעביר עבריינות נוער מעולמנו, אולם יש להפחית את מספר העבריינים הצעירים וכן לה-ביא קצת אושר להמוני ילדים הנמקים בסבל וכ-תוגה.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה, לתשובה.

מאיר כהן (הליכוד):

סליחה, אם ירשה לי כבוד היוש-בראש, ברצוני להוסיף הערה: אילו היו נדונות כאן היום בעיות מדיניות וכלכליות, ברור שהאולם היה מלא. אבל כאשר דנים על בעיה חברתית, לא מוצאים, כנר-א, חברי הכנסת לנכון להיות נוכחים באולם, וגם כלי-התקשורת לא מוצאים לנכון להביא את הבעיה אל הציבור.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה, לתשובה.

שרהעבודה והרווחה י. מיץ:

אדוני היוש-בראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי ברצוני להצטרף להערה האחרונה של חברי-הכנסת מאיר כהן. אני מצטרף מאוד על כך שחברי כנסת רבים חסרים כאן עכשיו, ואני שמח על אלה הנו-כחים.

אדוני היוש-בראש, משרד העבודה והרווחה פועל למניעת הישנות התופעה שהצביע עליה חברי-הכנסת מאיר כהן בהצעתו לסדר-היום, ואני מתכוון במיוחד למקרה שאליו הוא התייחס. מצוקת כוח-האדם בשי-רות המבחן לנוער באזור חיפה נובעת משני גורמים עיקריים: מצוקת כוח-אדם שנגרמה כתוצאה מעלייה בעבריינות הנוער בתקופה האחרונה — עלייה שהת-בטאה גם בגידול כמותי של 9.4% בשמונת החדשים הראשונים של שנת 1978 לעומת התקופה המקבילה אשתקד — וכן כתוצאה מעלייה בחומרת העבריינות ובגיל העבריינים שבהם מטפל שירות המבחן לנוער, היינו תוספת גילאי 16—18, אשר בעבר לא היו בטי-פול שירות המבחן לנוער. מעבר זה, שהיה כרוך גם בעלייה כמותית ובצורך בשינוי דרכי עבודה, יצר לחץ קשה ביותר על שירות המבחן לנוער בכל הא-רץ, וזכה רק בתוספת חלקית של כוח-אדם בעקבות

דים. לגבי גילאי 18 דרושה מדי פעם בפעם חקירה חוזרת כמדי-הפשיעה בגיל זה היא יותר מורכבת ומתוחכמת, ועל-כן דרושה חקירה מקיפה ומעמיקה יותר, אולם לא ניתנה לכך כל תוספת כוח-אדם.

אלו הן ההשלכות הארציות. מה למעשה קרה בחיפה? כל הקריטריונים שנוכרו לעיל חלים גם על חיפה, אלא שחלק ניכר מקציני המבחן הן נשים, חלק מהן נמצא בחופשת לידה ויש שיוצאות בימים אלה לחופש לידה. הן עובדות באזור תל-חנן, נשר וצור-שולם, אזורים בעייתיים, דור שני למצוקה. אין אפשרות לסכם את תיקי המבחן ולא ניתן להתחיל בחקירות חדשות. התוצאות הן: (א) צווי המבחן אינם מבוצעים; (ב) אם החקירות נעשות — הן אינן נע-שות לעומק; (ג) אין מעורבות בקהילה.

התיקון בחוק אשר הכניס את גילאי 18 למעגל טיפולם של קציני המבחן, אמנם טמונה בו ברכה, אולם הוא הפך לרועץ לגבי נערים אלה. שמו את העגלה לפני הסוסים. זו אחת ההוכחות החוזרות ונש-נות לחוסר מודעות לגבי נערים אלה. עוד בטרם נתקבל החוק חייב היה משרד העבודה והרווחה להיות מודע לכך שחוק זה יכניס למעגל עבודתם של עובדי שירות המבחן תוספת משמעותית וקשה של צרכנים, ועליו היתה מוטלת החובה להתנות את קבלת החוק בתוספת כוח-אדם לצורך ביצועו. לא ייתכן שיחוקק חוק המתייחס למוכי-גורל — והרי המדובר בנערים — מבלי שייכנו מראש את הכלים הדרושים. האם מישוה מחברי הכנסת יעלה בדעתו להקים בית-חו-רים ללא צוות רפואי או עם צוות רפואי מצומצם? האם יקימו אוניברסיטאות ללא מרצים, ספריות ללא ספרים, תיאטרון ללא שחקנים? אבל כאן מותר הכול ואין מי שיועץ את זעקתם של נערים אלה. ואכן צד-קו אנשי שירות המבחן המסרבים לקבל לטיפולם מקרים נוספים. הם אינם רוצים לחטוא כלפי מקצועם ומצפונם ואינם רוצים להשלות את בית-המשפט.

תרשו לי, אדוני היוש-בראש וחברי הכנסת, לצטט את החלטתו של שופט הנוער מחיפה, שניתנה ביום 18 בדצמבר 1978: "המחוקק הישראלי התכוון לכך שכל קטין וכאי לחקירה סוציאלית ולתסקיר בענייניה. אבל יש למנוע עיוות דין. עיני דין לקטין גובל בעיוות דינו ומונע שיקומו כשארין קצין מבחן ש-יכול לערוך תסקיר לגביו.

"סעיף 20 של החוק קובע שבית-המשפט לנוער יורה על הכנת תסקיר, אך לא נאמר שלא יישפט ללא תסקיר. לא נותרה לי הברירה אלא לדון ללא תסקיר. אנכי-אורחא, עלי לצייין כי לא מדובר במקרה בודד שאין בו תסקיר, והיום היו בפני מקרים גו-ספים מסוג זה. האזורים הנזל — הכוונה לתל-חנן, נשר וצור-שולם ליד חיפה — ידועים ומוכרים כא-זורים רווי בעיות קשות מאוד של עבריינות נוער, והעדר קציני מבחן בהם יגרום להחרפה ולהעמקה של הבעיות והינו נוגד לחלוטין את מגמתו המתקדמת של המחוקק בחוק הנוער (שפיטה דרכי ענישה ודרכי טיפול).

"הגני מורה על כן להעביר העתקים ממבחן דין זה למנהל הכללי של משרד העבודה והרווחה מר גורלינק."

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
אני מסכים שאת תביאי את הנתונים שהעלית
לפני חודש ואנו נביא את הנתונים שלנו, ונשווה
אותם.

אורה נמיר (המערך):
אדוני השר, אתה אמרת שלא חלה שום עלייה
בעבריות.

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
לא אמרתי דבר כזה. אמרתי רק שזו איננה הש-
וואה רלבנטית. לא הצגתי את הנתונים האלה כנ-
תונים חדשים. אשמח מאוד אם נשווה את הנתונים
שלנו. אם אמרתי משהו לא נכון, אתנצל. אני בטוח
שגם את תתנצלי אם אוכיח לך שהנתונים שלך לא
היו כאלה שאפשר להשוות אותם. קיבלתי אחר-כך
הערות על שלא עשיתי זאת מעל במת הכנסת, אבל
לא רציתי לעשות זאת. אין דבר קל יותר מלהשוות
את הנתונים, ואני מודיע לך פה שאם אני יוצא טועה
— אודה בזה. זה כבר קרה לי, אבל קרה גם לא-
חרים.

אין ספק שיש לתגבר את שירות המבחן לנוער
כדי שיוכל למלא את תפקידו כהלכה. אך, לצערנו,
קיים חוסר אבחנה בין תוספת כוח-אדם למשימות
מקצועיות, שבהן מהווה האלמנט של כוח-אדם גורם
מרכזי, לבין תוספת כוח-אדם למטרות מינהליות.

גם בדיונים עם שר האוצר — הנמשכים גם עתה
— הדגשתי, וחזרתי והדגשתי, כי תנאי למילוי היע-
דים שהטילה החברה הישראלית על משרדנו הוא תו-
ספת כוח-אדם. בלעדיו גם תוספת תקציב לא תהיה
משמעותית — ואני מדבר בתפקידים מסוג זה ולא
בפקידות נוספת במשרדי הממשלה למילוי תפקידים
מינהליים, שלדעתי יש לספוג אותה במערכת הקיימת.
חבר-הכנסת מאיר כהן, בצדק אתה מדבר על מורה
או רופא, ואנו חייבים לדבר גם על עובד סוציאלי
בדיוק באותה מתכונת, כשהוא ממלא תפקידים אלה.

הדיונים עם משרד האוצר טרם הסתיימו, ואני
מקווה שבמסגרתם יימצא פתרון גם לבעיה החמורה
שהעלה לפנינו חבר-הכנסת מאיר כהן. הנני מציע
להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה של
הכנסת.

הי"ר ב. הלוי:

חבר-הכנסת מאיר כהן, האם אתה מסכים להע-
ביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה?

מאיר כהן (הליכוד):
אני מסכים.

הי"ר ב. הלוי:

אם כך, הצעה אחת בלבד לפנינו — להעביר
את הנושא לדיון בוועדה, ואני מעמיד אותה להצ-
בעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
העבודה והרווחה נתקבלה.

גידול זה. לא שלא היינו מודעים שנצטרך כוח-אדם
ולא השגנו אותו, אך השאלה במה זכינו היא כבר
שאלה שונה.

מאיר כהן (הליכוד):
אבל לא דיברת על זה, אדוני השר.

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
אתה טועה טעות חמורה מאוד. אחזור לנושא זה
בסוף דברי כדי שלא תאמר לי בעוד חצי-שנה שלא
הצבענו על הבעיה.

בחיפה נמצא השירות במצוקה חריפה במיוחד לנו-
כח יציאתן לחופשת לידה של תשע קצינות מבחן
מתוך עשרים-ושניים קציני המבחן במחוז. גם את
התופעה הזאת ביקשתי לבדוק.

חיים קורפו (הליכוד):
היתר, כנראה, גברים, ולכן לא יצאו לחופשת
לידה.

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
נכון.

מאיר כהן (הליכוד):
זה כמו בית-ספר. משום שהמורה יצאה לחופשת
לידה — לא תהיה מורה אחרת במקומה?

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
זו שאלה טובה, ואני רוצה לענות עליה. גם שם
יש ממלא-מקום, אבל לא תמיד יכול הוא לתפקד
כמו המורה. גם בשירות המבחן זה אותו דבר.
כולנו יודעים שכאשר בא מורה ממלא-מקום למורה
הקבוע, לפעמים זה דבר טוב, אבל פעמים רבות
זה לא כלי-כך טוב. כלומר, היה כאן מילוי מקום,
ואולי גם זה השפיע. אני לא אומר שזה הגורם, אני
רק מציין כמה וכמה גורמים.

חבר-הכנסת כהן, אל תחשוב שאני רוצה להגן
על משהו. אני מאוד שמח על שהעלית את הנושא
לסדר-היום, והלוחאי וכולנו נעלה נושאים כאלה.

כאמור, חלה בשנה האחרונה, בחודשים ינואר-
אוגוסט 1978, עלייה בעבריות הארץ, המסתכמת ב-
14% לעומת התקופה המקבילה ב-1977.

אורה נמיר (המערך):

סליחה, אדוני השר, האם זה נתון חדש? הרי
כשענית על הצעה שלי לסדר-היום, לפני חודש,
אמרת שלא היתה השנה עלייה בעבריות נוער.

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:

אני התייחסתי לדברים שאת העלית לפני חודש.
אני פשוט חושב שהדברים היו משובשים, את הש-
תמשת בהשוואות של נתונים שונים. אני לא אומר
שכל מה שאני מציג פה הוא חדש. אני משווה בין
שתי תקופות שמותר לי להשוותן.

אורה נמיר (המערך):

אתה טועה כשאתה אומר שהנתונים שלי היו מבו-
בלים. אני רק שאלתי אם הנתון שאתה מוסר עכשיו
הוא נתון חדש.

3. הסכנה להישגי מבצע ליטאני

שמר הבטחון? איך אפשר לכבד את החלטת מועצת הבטחון כאשר יש קציני קישור של אש"פ ליד כוחות האו"ם? זוהי התנהגות חד-צדדית של כוחות אוניפי"ל המפרים ביוזעין את החלטות מועצת הבטחון ומועלים באמון שבשמו נשלחו כוחות אלה.

אני בטוח שגורמים צבאיים ובטחוניים עוקבים אחרי המתרחש. אני מתכוון לגורמים צבאיים ובטחוניים ישראלים העוקבים אחרי המתרחש, אבל אסור לנו להתיר לתופעה זו לגדול. אסור לחזור למצב שבגינינו יצאו כוחות צה"ל לדרום-לבנון. אסור לחשוף את אורחינו וישובינו למזימות המחבלים. בנוסיונו אנו עדים לתופעות של הפרות הסכמים והחלטות או"ם ככל הגזירות, תמיד נגד ישראל.

אני אומר, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שרק ביצוע קפדני של החלטה 425 יכול להבטיח את הישגים, מכיוון שהמצב הנוכחי מהווה הפרה חמורה. דרושה פעולה מיידית, על-ידי ישראל, שתמנע כניסת מחבלים, ואתה — תוצאות בלתי-צפויות ובלתי-רצויות הן לישראל והן לדרום-לבנון.

אני חושב שהכנסת, אם במליאה ואם בוועדה, חייבת לתת את דעתה לתופעה הממאירה והחמורה הזאת, משום שהיא מהווה תקדים חמור למה שניסו למנוע לפני שנה או פחות.

הי"ר ב. הלוי :

רשות הדיבור לסגן שר הבטחון, לתשובה.

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מיבצע-ליטאני שינה מיסודו את המצב בדרום-לבנון והעניק ליש"ר ראל הישגים בטחוניים משמעותיים. המיבצע הרחיק מאש מחבלים ישירה וקצרת-טווח וממגע פסי עמם את הישובים הישראליים שבצפון המדינה. נפגעה קשות חשתית המחבלים והגורמים התומכים בהם בדרום-לבנון. כתוצאה מכך חלה גם הפחתה ניכרת בפעולות חבלה ועוינות מגבול לבנון. חל שיפור מהותי במ-עמדן ובאורח חייהן של המובלעות בדרום-לבנון, אשר הפכו, למעשה, לחגורת בטחון רציפה ונקייה מגורמים עוינים בתוכה. אבד למחבלים אזור דרום-לבנון, שבו הם נהנו בעבר מחופש פעולה כדי להתעצם וכדי לפגוע הן בישובים ישראלים והן בישובים של דרום-לבנון. עקב כך פחתה באופן ניכר הפעילות העוינת מגבול לבנון, שכן מיבצע-ליטאני הרחיק את המחבלים הן ממוגע פסי והן ממוגע אש בישובים ישראלים ובישובים בדרום-לבנון. אפשר לציין שפרט למקרה של ירי ה"קאטיושות" לא הייתה התנכלות לגבול יש"ר ראל בגזירה הזאת או מגזירה אחרת.

הקמת אוניפי"ל אמנם לא מנעה את חזרתם לשטח של כמה מאות מחבלים, בעיקר בתקופה הראשונה שלאחר מיבצע-ליטאני, אולם עצם הימצאותו ב-ש"ט ופעולותו השוטפת מהוות אילוף חשוב בפני איר-גוני המחבלים, מונעת את חזרתם המאסיבית לשטח וחדידש התשתית המיבצעית שלהם בו, ומקשה את פעילותם כלפי ישראל והמובלעות הנוצריות והשעיות

הי"ר ב. הלוי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עטשי, להעלאת הצעה לסדר-היום : הסכנה להישגי מבצע ליטאני.

יוראן עטשי (התנועה לשינוי ויומה) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני פחות מ-שנה, במאסר 1978, הגיעה לשיאה השתלטות של המחבלים על הכפרים בדרום-לבנון, ומשם הביאו ה-מחבלים לאנארכיה בלבנון עצמה וביצעו התקפות נגד אזרחים ישראלים בשיגור "קאטיושות" לישושים ש-נים.

מתוך אחריות הממשלה לשלום אזרחיה ביצעו כוחות צה"ל משימת טיהור באזור דרום-לבנון. הפ-עולה או המיבצע הזה עלו לישראל במחיר יקר נפש, בכסף ובתדמית, ומנתחה על כך ביקורת חריפה מבפנים ומבחוץ — מחיר שאי-אפשר היה לפצות עליו. גם לאזרחי דרום-לבנון נגרמו נזקים רבים כת-צאה מהפעולה ונוצרה בעיית פליטים בתוך המדינה שממלא, כפי שאמרתי, שרויה באנארכיה. מחיר יקר נוסף הוא בכך שנתנו הזדמנות למנהיג המחבלים להיות צד למשא-ומתן להפסקת האש.

אמנם השגנו חלק רב מהמטרה שלשמה יצאו כוחות צה"ל לדרום-לבנון, והיא — גירוש המחב-לים.

לפי החלטת מועצת הבטחון של האו"ם, מ-19 במאסר 1978, אשר קראה להפסקה מיידית של הפעולות הצבאיות ופינוי לאלתר של כוחות צה"ל מכל שטח לבנון, הסכימו כוחות צה"ל, משרד הבטחון וממשלת ישראל לנסיגה מדרום-לבנון. החלטת מועצת הבטחון 425 כללה הקמת כוחות או"ם במטרה לוודא את נס-גת כוחות ישראל ולהחזיר את השלום והבטחון לא-זור. תוקף ההחלטה, אם אינני טועה, יפוג ב-19 ב-נואר 1979, קרי : עוד 16 ימים.

ב-13 ביוני 1978 הושלמה הנסיגה הישראלית על ארבעת שלביה, ושר-התחזק מר משה דיין הודיע למז-כיר האו"ם שישאל מילאה את חלקה בהחלטת מז-עצת הבטחון 425. מאז נשמרת רגיעה יחסית בגזירה ההיא, פרט למקרים אחדים. אך מייד אחרי נסיגת כוחות צה"ל חזרו מאות מחבלים לאזור שממנו גורשו וישראל הזהירה על כך. לאחרונה אנו למדים על חדירת מחבלים בצורה שיטתית. הם מנצלים את רפיון הידיים זאת חד-הצדדיות של כוחות אוניפי"ל ב-ש"ט, אולי גם מתוך חישוב שההחלטה של מועצת הבטחון, תקפה יפוג ב-19 בינואר 1979, ואז הם מת-כוונים, כנראה, ליצור עובדות בשטח.

שמענו על שיתוף פעולה של אוניפי"ל, להוציא אחדים כגון הצרפתים. שמענו על נשק שהוחזר לדרום-לבנון ופרץ את חומת אוניפי"ל במסווה של תר-פות ומזון. האיראנים, חלק מהנורבגים, שהם חלק מכוחות האו"ם, אחדים מהם ערקו לשורות המחבלים ושמענו שמישהו אף נשא מחבלת פלשתינאית וטס עמה לארצו. יש המשתפים פעולה עם אש"פ. אנחנו יודעים שיש קציני קישור אש"פיים ליד כוחות או"ם. אם כך, איך יכול להישמר השקט? איך יכול להי-

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
והוא מציע להכות עוד יותר בתנועה הלבנונית,
כלומר להעביר עוד יותר את האש בלבנון.

יודאן עטשי (התנועה לשינוי ויזומה):
האש בוערת ממילא.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ואתה מציע להעביר אותה עוד יותר.

יודאן עטשי (התנועה לשינוי ויזומה):
אני מציע לרסן את המרצחים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מתוך התנגדות למגמת המציע ולמדיניות הממ-
שלה, שעליה דיבר סגן שר הבטחון ושפירושה המשך
ההתערבות בענייניה הפנימיים של לבנון, אני מציע
להוריד את הנושא מסדר-היום ולקרוא להפסקת כל
התערבות מבחוץ, ולקרוא לממשלת ישראל להסיר
ידיה מהמתרחש בלבנון, לטובת לבנון, לטובת השלום
באזור.

היז'ר ש. ארכליאלמזוליו: (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת, של
סגן שר הבטחון, להעביר את הצעתו של חבר-הכ-
נסת עטשי לוועדת החוץ והבטחון; והשנייה, של
חבר-הכנסת טובי, שלא לכלול את הנושא הזה בס-
דר-היום. אני שואלת את חבר-הכנסת עטשי אם הוא
מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ וה-
בטחון.

יודאן עטשי (התנועה לשינוי ויזומה):
כן.

אני מעמידה את שתי ההצעות להצבעה זו מול
זו.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון

בוועדת החוץ והבטחון — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
החוץ והבטחון נתקבלה.

בתוך שטח אוניפ"ל. אוניפ"ל נותן גיבוי לכוח
עמידתם של הכפריים נגד המחבלים, כאשר הרבה
פעמים הם היו נאלצים לוותר ולשתף פעולה. הייתי
אומר שבדרך-כלל אוניפ"ל מבצע את תפקידו, מלבד
חריגים אחדים, בהתאם ליחידות, ובעקרון יש תרומה
לא מבוטלת של אוניפ"ל בדרום-לבנון. בסיכום, מיב-
צע-ליטני הביא בעקבותיו הישגים משמעותיים, המש-
פיעים לטובה עד עצם היום הזה הן על מצבה הבט-
חוני של מדינת ישראל כגבול הצפון והן על חייהם
של תושבי המובלעות בדרום-לבנון, הנוצרים והשי-
עים.

מצב זה הוא מצב שריר ונכון להיום. אם ישתנה,
אין ספק שמדינת ישראל תצטרך לחשוב שנית מה
הפעלות שיבוצעו. כרגע המצב בדרום-לבנון מניח
את הדעת.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע
להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדת החוץ והבט-
חון, היות שיש כמה פרטים שאין זה מן הראוי לדבר
עליהם כאן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש להציע להוריד את הנושא מסדר-
היום.

היז'ר ש. ארכליאלמזוליו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי, להצעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מציע, גברתי היושבת-ראש, להוריד את הצ-
עתו של חבר-הכנסת יודאן עטשי מסדר-היום, לא בג-
לל הכותרת שנתן לנושא אלא בגלל מגמתו ותוכן
דבריו. כל מגמתו של חבר-הכנסת יודאן עטשי היא
לדרג עוד יותר את ממשלת ישראל ואת כוחותיה
המזוינים להתערב בענייני הלבנון, בענייניה הפני-
מיים של הלבנון. התערבות זו של ממשלת ישראל
היתה קיימת ועוד ישנה, והיא בוחשת עד היום הזה
בתוך הקדרה, בתוך לבנון, ועוזרת לכוחותיה הרי-
אקציוניים, הפאלאנגות, לחתור לחלוקתה של לבנון.
פעילות זו והתערבות זו של ממשלת ישראל, די בהן,
הן צריכות להיפסק. והנה בא חבר-הכנסת יודאן
עטשי ומציע להוסיף שמן על המדורה, להתערב עוד
יותר, להכות עוד יותר בפלשתינאים.

יודאן עטשי (התנועה לשינוי ויזומה):
היא לא צריכה בכלל יותר שמן.

4. ההתרחשויות במערת המכפלה

ראשון, 31 בדצמבר 1978, דיווחו לקוראים בישראל
על האירועים המדאיגים באל-חרם אל-איברהימ, ה-
נקרא בעברית "מערת-המכפלה". "מעריב", למשל, יודע
לספר, מפיי כתבו, שיותר מ-250 מתושבי קריית-ארבע,
ובראשם הרב לוינגר, ששמו הולך לפניו כמי שקשור
בכמה משפטים על התפרעויות וחוליגאניסם גזעני
אנטי-ערבי, התכנסו בשבת, ב־30 בדצמבר 1978, ליד
המסג'ד. בניגוד לכל המקובל ואף בניגוד למוסכם
עם הממשל הצבאי בקשר לסדרי התפילה במקום —

היז'ר ש. ארכליאלמזוליו:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום
של חברי-הכנסת יוסי שריד, מאיר פעיל ותופיק טו-
בי: ההתרחשויות במערת-המכפלה. על-פי הסכמה בין
המציעים, אני נותנת ראשונה את רשות הדיבור
לחבר-הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, עתוני יום

נאי משטר של כיבוש ושליטת זכויות, שוללים ממנו את חירותו, מנשלים אותו מאדמתו, מתכננים את עקי-רתו ממולדתו וחותרים למטרות אלה בכוח גס, בעזרת משטר דיכוי ובתי-סוהר, הפרות בוטות של החלטות האו"ם ומוסדותיו, תוך זילזול ופניית עורף לדעת הקהל בעולם, לאמנות בין-לאומיות.

אם כך מתנהגים החוגים השליטים, מדוע לא ילמד מהם הרב לוינגר ויחשוב שהכול מותר — אפי' לו תפיסת מסגדים ומקומות דתיים קדושים למוסל-מים? אפילו אם יש מפקדי צבא הרוצים לנקוט צעד הפגנתי נגד הרב לוינגר ואנשיו מפירי החוק והסדר, יודעים הם שיהיה ככולות על-ידי מדיניות זו וגם לפעמים על-ידי הוראות מלמעה. ההתנה-גות הפרובוקטיבית של הרב לוינגר ומתיישבי קר-יית-ארבע שואבת עידוד מגידור כ-600 דונאם, הש-יכים לתושבי חברון, שנעשה בימים האלה, כשמנש-לים יותר מ-43 בתי-אב מאדמתם ומשקיהם על-ידי גידור זה — ממש בימים אלה — כדי להבטיח רוחה והתפשטות למתיישבי קריית-ארבע בזמן שמאות דירות עומדות ריקות. מגוון הוא שכל הגידור והפקעת האדמות על-ידי שלטונות הצבא — גם השטח שעליו קמה קריית-ארבע — נעשו בנימוקי צרכים צבאיים שמיד ההפכים לצרכי התיישבות, התנחלות ונישול עם מאדמתו. תפיסת השטח של 1,200 דונאם בבית-סחור וגידורו על-ידי הממשל הצבאי, והכרזותיה הבלתי-פוסקות של הממשלה על תכניות חדשות לעיבוי התיישבויות הקיימות והקמת התנחלויות חדשות — האם אין מאותנים דברים אלה להו-שבי קריית-ארבע שגם להם מותר הכול? והאם הגישה האבהית והיד המלטפת שבה נוהגת הממשלה כלפי אנשי "גוש-אמונים", פורקי עול החוק והס-דר, למרות התגרויותיהם, מיבציהם הפרובוקטיביים — האם כל זה איננו מעודד את אנשי קריית-ארבע לפעול כפי שפעלו, ללא רתיעה ופחד? אני שואל: כמה מהם נעצרו בכלל? כמה מהם יושבים בבית-הסוהר? כמה מהם הובאו למשפט והוענשו על פגי-עתם בחוק ועל התגרויותיהם בחוק?

אבי החטא ביחס למה שקרה במערת-המכפלה וב-חברון כולה הוא הרב לוינגר אלא הממשלה הזאת, עם משטר הכיבוש שלה המלבה יצרים לא-מינים וקנאות דתית כדי להצדיק את המשך הכיבוש ושליטת זכויות העם הערבי הפלשתינאי.

ממשלת ישראל, המקיימת שלטון כיבוש בגדה המערבית וברצועת-עזה, מתפארת שהיא השומרת על המקומות הקדושים ועל חופש הפולחן הדתי. הנה לעיני העולם כולו מוכח כיצד פוגעים, בחסות של-טון הכיבוש, במקומות הקדושים וברגשותיהם הדתיים והלאומיים של המוני העם הערבי הפלשתינאי, בניגוד להחלטות ואמנות בין-לאומיות.

מיבצעי ההתנחלות המתגרים של אנשי "גוש-אמונים", הריסת הבתים שחודשה באחרונה, תכניות ההתנחלות של ממשלת הליכוד, חידוש המאסרים ה-אדמיניסטרטיביים, ועכשיו ההתפרעות של הרב לוינגר ואנשיו — שוב מוכיחים מה ערך הדיבור על אי-טונומיה וממשל עצמי, שמדברים עליהם גבוהה בשי-חות עם סאדאת ושלחי קארטר.

ואני מצטט מ"מעריב" — "התפרצו תושבי קריית-מצטט — ממפקדת הממשל הצבאי נמסר כי אנשי קר-חברון שנכח במקום".

מהכתבה של "מעריב" מתברר כי — ואני שוב מצטט — "ממפקדת הממשל הצבאי נמסר כי אנשי קר-יית-ארבע התעללו בחיילי צה"ל ופגעו בציבור המוס-למי הבא להתפלל במערת-המכפלה, ובכך הגבירו את המתיחות בין יהודים לערבים בחברון". זה ציטוט של "מעריב" ממקורות הממשל הצבאי, אך האמת חמורה אפילו פי כמה וכמה. אנשי קריית-ארבע, לפי דבריהם של תושבי העיר חברון, הגיעו במאותיהם — אומדים אותם ב-800 איש, לערך — עם אלות ונכנסו בכוח לאולם, ל"מקאם-יצחק" כפי שזה נקרא, דחפו והיכו מתפללים מוסלמים שהיו במקום, תוך התגרות ופגיעה גסה בהם וברגשותיהם, ורק הודות לקוריוח של ראשי הציבור של חברון נמנע אסון גדול.

כבר בשבת הקודמת, ב-23 בדצמבר, אירגנו אנשי קריית-ארבע התפרצות תוך המסגיד, התקיפו שני שומרי סדר, פגעו במתפללים, והכול נגד עיניהם של חיילי צה"ל ומפקדי שנכחו במקום. ההתגרויות של אנשי קריית-ארבע חוזרות ונשנות זה חודשים, כשהמגמה השיטתית היא לנסות לקבוע עובדות חד-שות, הפוגעות במעמדו של המקום כמקום מקודש ביותר למוסלמים המקומיים ולמוסלמים בעולם כולו.

תושבי חברון לא קיבלו את הסידורים שנבקעו בזמנם, לפני שנים מספר, על-ידי שלטונות הממשל הצבאי ושפגעו ברגשותיהם בשנותם את מעמדו של המקום המקודש להם, שנשמר דורי דורות, בכל התהפ-כות. אבל בתוקף כוח הצבא נכפו עליהם סידורים פוגעים, ועתה מנסים כל הזמן אנשי קריית-ארבע לשנות את הסדרים האלה לפגוע עוד יותר ברגשות הדתיים של המוני המוסלמים.

על-אף כל הפניות והמחאות אין שלטונות הממ-של הצבאי נוקטים כל צעד כדי לעצור בעד הת-גרויותיהם החוזרות של אנשי קריית-ארבע. הציבור בישראל לא שכח את פשיטות הטרור שאנשי קריית-ארבע מארגנים מדי פעם בפעם כלפי תושבי חברון, את היריות והפגיעות בתושבים שלווים, את ההתנפ-לות הבריונית על הקאדי של חברון, שיטוי הכלבים בתושבים שלווים, את איומם המתמיד לתפוס בתים ושטחי קרקע השייכים לתושבי העיר הערבים.

חברי הכנסת, פעילות חמורה ומסוכנת זו של אנשי קריית-ארבע בניצוחו של הרב לוינגר היא חוליה ברשרת של התנהגות שאין להגדיר אותה אלא כהתנהגות של מתיישבים קולוניאליסטים גזעניים כלפי תושבי חברון הערבים, כשהמטרה היא לבסס תהליך של התיישבות קולוניאליסטית ושל נישול תו-שבי חברון ובני העם הערבי הפלשתינאי ממורשתם, מאדמתם וממולדתם.

אי-אפשר, חברי הכנסת, לנתק התנהגות מסוכנת זו של מתיישבי קריית-ארבע, המועטפים פעם במסווה דתי ופעם מופיעים ללא מסווה, מהמדיניות של מי שעומד, למעשה, מאחוריהם וממנו הם שואבים הש-רא וועידוד — ואלה חוגי השלטון בישראל. חוגי השלטון בישראל מטילים על העם הערבי הפלשתי-ני

אחד הנוכחים, בנוח עליו הרוח, את אשר ראו עיניו בקיץ ההוא תחת כיפת השמיים על ההר בארץ שומ"רון. אני מצטט: "באותו הלילה היתה לאנשים שהיו שם הרגשה של התרוממות רוח נדירה בחייהם. הוד קדומים אפף אותנו, ואמנם כן — ראינו נוער נפלא, מאמין, טהור, אידיאליסטי, מסור, הבא להתנחל בארץ אבות. לא אכחד בפניכם, שגם זכרנו את הפסוקים על מקום שכס, אלון-מורה, על ההבטחה 'לורעך אתן את הארץ הזאת'."

מה היה החזיון הנדיר הזה אשר הפעים כל-יך את הלבבות העולים ממש על גדוניהם? זה היה חזיון ההתמקמות בסבסטיה, הבא להמרות את פי הממ"שלה החוקית בישראל, להפר החלטותיה ולכפור בסמ"כותה. זה היה חזיון ההתמקמות בסבסטיה, הבא לעשות את חוק המדינה פלסטר ובא להעמיד את חוק המדינה פלסטר ובא להעמיד את ההבטחה האלוקית מעל לחוק ובמקומו.

ומי הוא זה האיש אשר כל-יך התפעם והתרגש עד שהתחיל מדבר כמעט-שיר? — ראש האופוזיציה דאן, ראש-הממשלה דהיום, מנחם בגין הוא האיש.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני יכול להודיע שגם היום הוא מתפעל מהם.

יוסי שריד (המערך):

וכך הוא הוסיף ואמר — — — הוא כל-יך מתפעל מהם עד שהוא צריך לשלח בהם את כוחות צה"ל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אפשר רק להוסיף שאני לא מתפעל מהם.

דב שילנסקי (הליכוד):

חילוקי-דעות תוך אהבה הדדית.

יוסי שריד (המערך):

על אהבה זו, אני מניח שהוא מוותר. זו באמת אהבת חינם.

מה עוד סיפר לנו ראש הממשלה בשובו מן הלי-לה הקסום ההוא בסבסטיה?

(חברי-הכנסת א. לין קורא קריאת-ביניים)

הוא אמר: "אנחנו איננו מטיפים לשום הפרות חוק. אני משוכנע, אני מאמין באמונה שלמה, שבמקרה דגן שום חוק לא הופר. היה חוק שאסר את מקומות באזור ההוא של ארץ-ישראל, ושמו 'הספר הלבן', אבל הוא הוכרז בטל ומבוטל ביום חידוש עצמאותנו."

אמנון לין (הליכוד):

אל תורה מלח על פצעינו.

יוסי שריד (המערך):

זו לפחות תשובה כנה. לא לזרות מלח על הפצעים. עוד מעט אפסיק.

ינאל הורביץ (הליכוד):

איך אמר השר בורג? — אל תורה פצעים על המלח.

התכניות למינהל העצמי או אוטונומיה בחסות אגרוף הברזל של צה"ל, כפי שאמר ראש-הממשלה מר בגין לא אחת, תוך מיבצעי התנחלות ונישול — תכניות והסמכים אלה שסוכמו בקמפ-דייוויד לא רק שאינם פותרים דבר ומשאירים את המשבר על כנו אלא אף מצמיחים סכנות של מהומות דמים ומתי-חיות וחיי גיהנום לבני שני העמים.

ההתפרצות של אנשי קריית-ארבע לאל-חרם אל-איברהימי, למערכת-המכפלה, המהומות ומלחמת הדתות על כל סכנותיהן הן, מצד אחד, פרי הבאושים — מדיניות הממשלה בשטחים הכבושים וכלפי העם הערבי הפלשתינאי; אך מהצד השני הם מראים את התהום העמוקה, את הסכנות החמורות שאליו מוליכה מדיניות הכיבוש והמשך נישול העם הזולת מזכויותיו. תיו. כל זמן שנמשך הכיבוש — גדולות יותר הסכנות הנובעות מהמשכו.

חברי הכנסת, מאורעות מערת-המכפלה מצביעים שוב על העובדה ששלום ויחסי אנוש וכבוד הדדי בין עם ישראל בין העם היהודי והעם הערבי הפלשתינאי ויתר העמים הערביים אפשר להשיג אך ורק אם ממשלת ישראל תשכיל להבין שעליה לסגת מהשטחים שנכבשו ביוני 1967 ולכבד את זכות העם הערבי הפלשתינאי להגדרה עצמית ולכינון מדינתו בצד ישראל. כל דרך אחרת היא דרך הרפתקנית והרת-סכנות. עם זאת אחריות ישירה גדולה גופלת על ממשלת ישראל אם לא תשים סכר להתנהגות הלאומנית הקיצונית, הפאשיסטית, של הרב לוינגר ואנשיו בקריית-ארבע ותקיים את חובתה לכבד ולש-מור את זכויות התושבים המוסלמים לגבי המקומות הקדושים להם בחברון. התנהגותם המתגרה של אנשי קריית-ארבע ברגשות הדתיים והלאומיים של העם הערבי הפלשתינאי עלולה להבעיר אש מסוכנת לשני העמים ולכל האזור.

יצחק יצחקי (הליכוד):

אתה כל הזמן מתקיף. שכחת מה קרה לפני ארבעים שנה.

תופיק טזבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אלא מה, אתה רוצה שאני אשבח את הרב לוינגר, אתה רוצה שאני אשבח את המשטר הצבאי המחפה עליו ומעודד אותו מלמעלה?

אני מסיים: למען שים סכר בפני סכנות חמורות אלה, הנובעות מהתנהגות אנשי קריית-ארבע ודומי-הם במערת-המכפלה, הננו מציעים דיון בנושא במליאת הכנסת.

הו"ר ש. ארכלי-אלמחולני:

רשות הדיבור באותו נושא לחברי-הכנסת יוסי שריד.

יוסי שריד (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לנסות את כוחי קצת בפאזיה לאחר שנשמעו כל-יך הרבה דברי פרווה. לא בדיוק פאזיה, אבל מצב רוח פאזי. באחד מן הלילות הצלולים של סוף חודש יולי 1974 התרחש על הר מהרי שומרון חזיון נדיר אשר נחקק, כנראה, עמוק בלב משתתפיו. כך תיאר

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויומה):
בצורה כזאת מתפקדת המשטרה.

שנתיים לאחר מכן, באוקטובר 1976, ומר מנחם בגין עודנו יושב באופוזיציה, הוא עמד כאן בכנסת לאחר התנגשויות בין יהודים לערבים במערת-המכ-פלה: "אוי לעיניים הרואות ולאזניים שכך שומעות. בחברון העיר, תחת שלטון עברי, נמשכת ההיאבקות בין חיילי-בנינו ובין המתפללים-בנינו, על-פי הצו האזרחי שניתן מן השולחן הזה" — והוא הצביע על שולחן הממשלה. "אי הפקודה הזאת, מי אחראי לה, איכה עשיתם כדבר הזה, אני שואל את חברי הממשלה?"

בשבת האחרונה נאלץ ראש הממשלה, נאלץ הר-שולחן הזה, הריק כרגיל, להוציא "צו אזרחי", בלשונו של מר בגין, כדי לחסום בכוח הצבא, בכוחם של חיילי-בנינו את הרב לוינגר ומרעיו ולפנותם ממע-רת-המכפלה לפני שישתלבו היצרים ויתחוללו מהו-מות בחברון.

מושל חברון לא התיר להם מלכתחילה את הכ-ניסה, אך הם לא שעו לאיסוריו. כי שנים רבות שינו להם כי יש צו חזק מצו המושל. לא רציתי להסתמך על העתונות, המפרסמת ידיעות מאוד מענ-ינות על האירועים בשבת האחרונה, והעדפתי לשאול שני קצינים בכירים בממשל הצבאי, והם סיפרו לי כי כאשר התפרצו 300 תושבי קריית-ארבע לשטח התפילה המוסלמי במערת-המכפלה הם היכו חיילים, דחפו אותם, בעטו בהם, ירקו עליהם, גידפו אותם בגידופים המוזהמים ביותר, קראו להם שלא לציית לפקודות. הקנאים של איאטולה חומייני בקריית-ארבע אחוזי עווית דרווושית ניצלו בפחדנות את התאפקותם של החיילים אשר נצטוו על-פי פקודה שלא להגיב.

דב שילנסקי (הליכוד):
כדי שדברייך יהיו אמינים אולי תגיד לנו את שמות שני הקצינים?

אמנון לין (הליכוד):
אם הסיכוי שלהם הוא כמו של חומייני, מצבם לא כל-כך רע.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אבל אז יהיה מצבנו איום.

יוסי שריד (המערך):
לא אומר את שמות הקצינים. כלפיהם יינקטו יותר אמצעים. אילו הייתי יודע שכלפיהם יגיבו כמו כלפי "גוש אמונים" הייתי מוסר את השמות.

מיכאל דקל (הליכוד):
אולי תגיד "להבדיל"?

יוסי שריד (המערך):
אין להבדיל. אינני מבדיל בין קנאים. קנאות היא קנאות בכל מקום והשפעותיה וחומרתה שוות בכל מקום.

דב שילנסקי (הליכוד):
קנאות לארץ-ישראל — — —
(קריאה: לארץ-ישראל השלמה.)

יוסי שריד (המערך):
אסור להבדיל בין קנאים לקנאים. אני אומר זאת למיטב החברים שלי. ההבחנה היא שורש כל רע.

יוסי שריד (המערך):
חברי-הכנסת דאו מנחם בגין לא היה שם, כידוע, לבדו בסבסטיה. היו אתו עוד 18 חברי כנסת, ויחד, כל חברי הכנסת האלה, הרימו יד על הממשלה החו-קית בישראל.

מיכאל דקל (הליכוד):
מה זה קשור למערת-המכפלה?

יוסי שריד (המערך):
יחד הם נתנו אישור לערער שלטון חוק במ-דינה. מה זה קשור? אני רוצה לומר לך שידעתי שיהיו אנשים שלא יבינו את הקשר, אף שהוא ברור ומובן מאליה. עוד מעט אסביר.

הח"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
הוא בדרך למערת-המכפלה.

יוסי שריד (המערך):
יש קוצר המסביר ויש קוצר המשיג. למען קוצר המשיג עוד מעט אסביר את הקשר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אברהם אבינו הגיע למערת-המכפלה מארם-גו-ריים.

הח"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
תנו לחבר-הכנסת שריד ללכת בדרכו.

יוסי שריד (המערך):
יחד הם נתנו אישור לעירעור שלטון החוק במ-דינה; יחד הם גילגלו עיניים לשמיים בהירים, כאשר החוק והסדר נרמסו בעפר. אך הכוחות ששיחררו מר בגין וחבריו בלילה ההוא, לשלח אותם בממשלת המערך, אינם ניתנים עכשיו לריסון והם משתלחים עכשיו בממשלת הליכוד. השוט שהוגף על ממשלת רבין מייסר עכשיו את ממשלת בגין.

ראש הממשלה, שירד זה מכבר מן ההר, צריך עכשיו לשלוח את יחידות צה"ל להקים מחסומים בדר-כים כדי לבלום ולחסום ולרסן את הכוחות האנטי-דמוקראטיים שהוא עצמו קרא להם דרו.

אך אנשי "גוש אמונים" כאילו אינם מבינים במה חטאם. הרי ראש הממשלה בעצמו, כאשר נשא את דרשת ההר, אמר להם ולכל עם ישראל כי שום חוק איננו מופר. ואם כך, מדוע לא יתמקמו, מדוע לא יתחולו, מדוע לא יעלו בהר-הבית להתפלל ולהדליק גרות חנוכה, מדוע לא יעשו במערת-המכפלה כבתוך שלהם?

עכשיו אתה מבין את הקשר, חברי-הכנסת דקל?

מיכאל דקל (הליכוד):
עדיין לא.

יוסי שריד (המערך):
זה כבר באמת מצב חמור. חשבתי שבמצב זה כבר תבין. אבל אם עד עכשיו לא הבנת אני חושש שלא תבין עד הסוף. זה חמור משמיעתי.

גומיה תעלה בעשן, ר"גוש אמונים" ינחל את הארץ כולה, את כל חלקי יהודה ושומרון.

חברי הכנסת, אנשי "גוש אמונים" אינם מעלי-מים את כוונותיהם. על-פי כל הידיעות הנמסרות מטעם הם מתכוונים לשוב בשבת הקרובה אל מערת-המכפלה ולהתפרץ אליה. אני בא היום להחריע מעל דוכן זה ולהזהיר את כולנו מפני העלול להתרחש בחברון בשבת הקרובה. מן ההכרח לסכל את מזימתם של תושבי קריית-ארבע, הנועדת לשלוח את היצרים ולהבעיר תבערה גדולה של קנאות שיקשה מאוד לכבותה, והיא תכלה כל חלקה קטנה וטובה של סובלנות הדתית, רצון טוב ודו-קיום בשלום.

מסיתים ערבים מגורשים מן השטחים המחוזקים, ומדיחים נעצרים מעצר מינהלי. יש לנקוט אותם צעד נגד תמומי-מוח יהודיים שקנאותם אינה יודעת גבול, אם לא יינקטו הצעדים האלה בעוד מועד ותתלקח, חלילה, האש לא יוכל איש בממשלה, לא יוכל ראש הממשלה, לומר לאחר מעשה כי לא הוזהר מראש וכי הדברים באו לו בהפתעה.

הי"ר ש. ארכלי-אלמזולינו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, באותו נושא.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם אני נדרש להציע לכנסת להעלות על סדר-יומה את שלושת הפשעים של אנשי קריית-ארבע במערת-המכפלה. אני חושב שהמעשים של הרב לוינגר ושל קבוצת חסידיו הפאנאטיים במערת-המכפלה ביום השבת האחרון, על-פי העובדות שציין נאה-יאה חבר-הכנסת שריד — ואין לי מה להוסיף עליהן — הם אות מופת לש-לושה פשעים, שהם לפי דעתי פשעים לאומיים. אילו היינו מדינה מתוקנת, בעבור כל אחד מהם היו המאות האלה יושבים אחר סוגר וברית.

פשע מס' 1, זאת אומרת הפשע הלאומי הראשון, שהם גורמים לנו: מתברר, בגלל מעשיהם, שעצם הרעיון של קריית-ארבע וצמצום קיומו של ישוב יהודי קנאי וחסר סובלנות זה ליד חברון הוא שורש פורה ראש ולענה של שנאה וניכור אשר יערערו כל אפשרות של קיום ביחד יהודי-ערבי. טענו: אנחנו רוצים להיות דגם של חיים ביחד. ובמציאות, במקרה הזה, היהודים הם זרע פורה ראש ולענה של מריבות, של איבה, של ניכור, של מכות ושל שפיכות דמים.

יגאל הורביץ (הליכוד):

ומה בגליל?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כאשר חבר-הכנסת שריד התחיל בשכם באתם בטענות: למה שכם, ולא מערת-המכפלה? עתה אני מדבר על מערת-המכפלה.

מה היא מערת-המכפלה? במערה זו קבור אבי-רהם אבינו. של מי הוא אברהם אבינו — רק של היהודים?

שמאל טולידיאנו (התנועה לשינוי ויזומה): לא.

הי"ר ש. ארכלי-אלמזולינו :

עתון "הארץ" מיום ראשון כותב: "לכל מי ש'עיניים בראשו ברור שבזמן האחרון נעשים מאמצים מוגברים לחבל בדיונים על הסכם השלום בין ישראל לבין מצרים, הן על-ידי אנשי מחתרת פלשתינאיים והן על-ידי פעילי 'גוש אמונים'". אולי גם ל"הארץ" תפנה ותבקש שיכתוב "להבדיל"?

יגאל כהן (הליכוד):

ההשוואה שלך יותר קיצונית.

יוסי שריד (המערך):

חבר-הכנסת יגאל כהן, עם כל הכבוד לא גרמתי עדיין לשום מהומה במדינת ישראל ושום התארגנות לשפיכות דמים, מה שכבר נעשה על-ידי "גוש אמר-נים".

"הארץ" ממשיך וכותב: "אנשי המחתרת הפלשתינאיים עושים זאת על-ידי הטמנת מטעני חבלה באר-טובוסים יהודיים. פעילי 'גוש אמונים' —

(חבר-הכנסת מ. חריש קורא קריאת-ביניים)

את ההפרעות שלהם אני מבין, אבל את ההפרעות שלך, חבר-הכנסת חריש, אינני מבין.

"— פועלים באמצעות בימוי התנחלויות ראווה תגיות ופרובוקאטיות ביהודה ובשומרון, ועל-ידי השתוללות של קנאים דתיים במערת-המכפלה ובחברון. פעולות החבלה היהודיות והערביות מסכנות את סיוכוי המאבק על השלום באותה מידה. הפעולות של שלטונות הבטחון נגד אנשי המחתרת הפלשתינאית עוצמות, בדרך-כלל, במבחינת התקיפות והיעילות הדורשים. אולם אין מגלים לא תקיפות ולא יעילות בפעולות נגד הפרובוקטורים מ'גוש אמונים'".

חברי הכנסת, כשם שאנשי "גוש אמונים" נושאים את שם ההתיישבות לשווא, כדי לנהל מאבק פוליטי מובהק, כך הם נושאים את שם הדת והתפילה לשווא. אנשי הממשל הצבאי מעידים כי לא היו בשבועות האחרונים מעשי התגרות כלשהם מצד ערבים במקום. הסטאטוס-קוו במערה נשמר ולא חלו בו שינויים כלשהם העשויים להסביר את התפרצותם של אנשי קריית-ארבע לשטח תפילה מוסלמי דווקא. להיפך, אני שי קריית-ארבע, הם ולא אחרים, מבקשים לשנות סדרי התפילה הקבועים והמקובלים, במגמה להשתלט על מערת-המכפלה כולה, כאילו לא היתה גם מסגד למוסלמים.

אך כוונתם העיקרית של לוינגר ופלוגותיו היא מרחיקה לכת הרבה יותר: "גוש אמונים" קידש מלחמה גלויה נגד תכנית האוטונומיה. הוא רוצה לקעקע אותה ולנפץ את סיכוייה. האוטונומיה צריכה להיות מבוססת על דו-קיום בין יהודים לערבים. לוינגר ופלוגותיו מבקשים לשמוט את הבסיס הזה מתחת לתכנית השלום כדי שתופיל ותישבר. לשם כך הם חייבים להוכיח, כי דו-קיום בין יהודים לערבים הוא בלתי-אפשרי, הוא מעבר להישג היד. הם מאמינים כי קנאותם תגרור קנאות, שאלימותם תגרור אלימות, שקיצוניותם תגרור קיצוניות, וכך תהיה ההתנגשות בלתי-נמנעת. במקום הרגיש ביותר, בחברון, תפרוץ מלחמת הדתות, מלחמת התרבויות, ותכנית האוטו-

לחתום על הסכם שלום כי "העם שלנו" אינו מס' כים.

אולי יש בממשלה אחרים שהיו רוצים לצאת מהסבך שנכנסו אליו ולחתום על הסכם עם מצרים, אפילו עם לינקג' כלשהו. גם את אלה מטרפדים באופן עקרוני, מטרפדים להם את הלינקג'. מה ש' קרה בהר-חברון זה תזכורת של ארבעים זרקורים שיש בעיה, מעבר לבעיה בין ישראל למצרים. יש הר-חברון, יש גדה ומוכרח להיות לינקג'. לאלה ש' היו רוצים לינקג' "מרוח" כזה כמו אוטונומיה מראה הרב לוינגר כי העניין לא יעבור. ואם יש אנשי שלום בתוכנו — ויש כאלה בכנסת, אולי גם פה ושם בתוך הקואליציה — מה עושים האנשים האלה להם? מחמ' מים את הפאנאטיים בצד הערבי, ויש שם גם בלאו' הכי שפע מאלה. מוסיפים גם להם שמן על מדורתם. מה אתם רוצים שנגיד על החבורה של הרב לוינגר? גר? כמעט הייתי רוצה לקרוא מספר עמוס: על שלושה פשעי הרב לוינגר ומרעיו — האחד, טירפוד חיים-ביחד של יהודים וערבים; שני, חבטות, מכות, אלימות ושפיכות דמים על חיילי ישראל.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:
בלי "שפיכות דמים".

מאיר פעיל (מחנה שלי):
מה זו "שפיכות דמים", כבוד סגן שר הבטחון? האם אתה רוצה שיהרגו חיילים, שיהרגו יהודים או ערבים? אם זורקים אבן בראש חייל — — —

זרח ורהפטיץ (חזית דתית לאומית):
הוא איננו חבר הכנסת. הוא איננו כאן. מה אתה מדבר עליו?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
הרב לוינגר, לפי דעתי, הוא עוכר ישראל, במלוא מובן המלה, גם בלי שהוא חבר הכנסת. האיש הזה גורם לנו נזק חמור ביותר. זה שאיננו חבר הכנסת — אין זה נותן לו חסינות. מה אתה רוצה שאעשה בו? מדובר באדם המתגרה בערבים ומתגרה בצה"ל.
(קריאה: אתה עוכר ישראל ולא הרב לוינגר.)

שלמה הלל (המערך):
חבר-הכנסת ורהפטיץ מציע לך לחרף את הממשלה, לא את הרב לוינגר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
תודה רבה. אני מסכים.

הפשע השלישי: טירפוד כל שיחות פוליטיות.

ח"ר ש. ארכלי-אלמוליו:
אני מציעה שגם במקרה זה ננהג כפי שנהגנו בעבר. אין להרבות בגינויו של אדם שאינו גוכח כאן.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני לוקח עלי אחריות בפני נצח ישראל שק' ראיתי לרב לוינגר, כאן, כפי שקראתי.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויוזמה):
זה דבר חדש שלחברי הכנסת אסור לדבר על ציבור שמחוץ לכנסת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לכאורה — אני מדבר על הממשל הצבאי ועל הכיבוש — עם שכל קצת, עם מידה של שלטון ישראלי הרוצה להוכיח זאת, אפשר לחיות יחדיו. לכ' אורה אפשר. אברהם אבינו הוא אביהם של יצחק ושל ישמעאל. על קברו ניתן להפגין חיים ביחד? מה עושה הרב לוינגר? בדיוק את ההיפך מזה. זה פשע אחד.

הפשע השני — אני שוב מוכרח לחזור — ה' פאנאטיים של קריית-ארבע מוסיפים חטא על פשע בכך שהם מפעילים אלימות רוויית חרפה כנגד צה"ל. ואני רוצה לשמוע את סגן שר הבטחון מנסה להעז להוריד את ההצעה הזאת מסדר-היום.

יזראל עטצי (התנועה לשינוי ויוזמה):
הוא ינסה ויעז.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

הוא לא יעז. האם יוריד מסדר-היום הצעה של אנשים הרוצים להגן על כבוד צה"ל? ראינו את התמונות בעבר בטלוויזיה איך שופכים קינוני מים, ואולי שופכים, על ראשו של אלוף, באותו מקום — קריית-ארבע. ראינו אותם מכים את חיילי צה"ל וה' שוטרים בחברון. מדוע חייב צה"ל להילחם בהם?

אנחנו רואים בעליל כי לפחות בממשל הצבאי יש שכל ויש תבונה שלא לתת להם להשתולל.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:
לממשלה יש.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מסכים. לכן אני רוצה לראות איך אתה מוריד את ההצעה מסדר-היום.

מדוע צה"ל לא נותן להם להיכנס כאוות-נפשם למערת-המכפלה? הממשלה יודעת שאם הם ישתור' ללו שם כאוות-נפשם, סופה של ההשתוללות הזאת שהיא תגרה את הערבים, תושבי חברון, לעשות פעור' לות נגדיות, ויהיה פוגרום נגד פוגרום. לכן יצ' טרכו לעשת סדר. ומי יעשה סדר? בלאו-הכי צה"ל. איזה הוא חכם הרואה את הנולד: כדי למנוע את הטראגדיה הזאת מנסה צה"ל לומר למשחית "הרף". המשחית — במקרה זה הרב לוינגר וקנאיו. הרי לכם פשע שני, שבפאנאטיזמו כי רבה בקריית-אר' בע, הולך אותו רב לוינגר ורוצה לגרות ערבים ומוצא עצמו מכה חיילים יהודים. והחיילים מתנהגים כלפיו באיפוק, מתנהגים בסובלנות ולא שמים אותו אחרי סוגר וברית. יכול מישור לחשוב כי יותר משהחיי' לים מונעים בעדם להשתולל הם נותנים להם מגן.

הפשע השלישי הוא פשע פוליטי. אני לא יודע מה רוצה ממשלת ישראל, אם רוצה הממשלה הזאת לטרפד את הסכמי קמפ-דייוויד; ויש בתוכה כמה ממין המטרפדים, כגון יושב-ראש ועדת החוץ וה' בטחון ועוד כאלה שהיו רוצים שכל ההסכם לא יקום ולא יהיה. ככל שהפאנאטים הללו עושים את המהור' מות בחברון, המהומות האלה מקוממות עלינו את העולם ואומרים: שלטון הכיבוש שלכם בהר-חברון הוא לא שלטון צודק, הוא לא שלטון שלום, הוא לא שלטון סדר. והמטרפדין יגידו: אכן אי-אפשר

חיובי — צריך היה כמוצאי-שבת לעצור את הרב לוינגר.

רוני מילוא (הליכוד):

יכול להיות, אבל אל תגיד שהכול פסול.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

היו עושים כמה דברים: עוצרים ופותרים בהליך כים משפטיים נגד פורקי עול. עוד יותר חשוב, חברי הכנסת דקל, בהודמנות זו היו מורידים את 300 האנשים הללו מקריית-ארבע ומחזירים אותם אל ביתם בישראל. אולי זה היה הצעד הראשון לפרק את המכשלה הקרויה "קריית-ארבע", שהיא פצע, מכה וחד בורה טרייה בכל יחסי ישראל והעם הפלשתינאי. כל עוד הם שם — — —

אמנון לין (הליכוד):

חברי-הכנסת פעיל, תהיה עקבי. תמשיך לפרט: "גוש אמונים", גוש-עציון.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה רואה שאני יודע היכן לעצור. בדמה לך שאני יודע.

שלמה הלל (המערך):

זה בניגוד לממשלה. הוא יודע היכן לעצור.

רוני מילוא (הליכוד):

המשטרה, לעומת זאת, לא ידעה מעולם היכן לעצור.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה רואה שאני יודע איפה לעצור.

(קריאה: מאיר פעיל, אתה חזק בגיאוגרפיה וחד לש בלאומיות.)

אם תושבי אלון-שבות, חסי-חלילה, יעשו דבר דומה — הם יכלו לעשות אותו דבר — זה עניין אחר. באלון-שבות יש אנשים שמידת שפיות הדעת שוררת בהם קצת יותר מאשר אצל הרב לוינגר ומר-עיו. הצעתי את הצעתי כלפי קריית-ארבע. אם הממשלה היתה נוהגת כהלכה היתה צדה שתי ציפורים במכה אחת — היתה צדה את פורקי העול וגם מת-חילה בהליך הטבעי, שבלאו-הכי תצטרכו לעשות, על אפכם ועל חמתכם: פיגוי קריית-ארבע.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אתה זוכר שלא נתנו ליהודים לגשת למערת-המכפלה כאשר מערת-המכפלה היתה בידי ערבים? לא נתנו ליהודים לגשת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יש לי הצעה אליך: אשלח אותך לשם ותייצג את האינטרסים שלנו.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

גם לכותל-המערבי לא נתנו ליהודים לגשת. אחר-כך אתה טוען: עושים פרובוקציה.

יוסי שריר (המערך):

חברי-הכנסת גרוס, קודם תשלח את הילדים שלך לצבא, או נדבר אתך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מוכן לומר זאת עוד פעם.

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו:

הערת הערה כללית כפי שמעירים לכל חבר הכנסת המתקף אדם שאיננו נוכח כאן ואינו יכול להתגונן. ננהג כך גם במקרה זה.

מיכאל חריש (המערך):

היום התקופה, בצדק, את השר מודעי, והוא לא היה כאן.

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו:

השר נסים יצא להגנתו. היה מי שידבר בשמו.

מיכאל חריש (המערך):

יש מי שיגן על הרב לוינגר.

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו:

אני מדברת עם חברי-הכנסת פעיל. מה אתם כי תלינו?

(קריאה: זכותנו לקרוא קריאת-ביניים.)

יוסי שריר (המערך):

אנחנו חוששים שהערת היושבת-ראש תהפוך לתקדים.

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו:

ההערה נכונה. אם יש למישהו הערות נגד ההערה, יש לאן לפנות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כבוד סגן שר הבטחון, אילו הייתם ממשל של-ממש הייתם עוצרים במוצאי-שבת קודש זה את הרב לוינגר ומרעיו — הרי לא יפה לעצור בשבת קודש גוברין יהודאין; בשבת קודש מותר רק לעשות פוגרום במערת-המכפלה; בשבת קודש מותר רק להכות חיי-לים, אבל אסור לאסור את המכים חיילים, זה לא נאה. אולם במוצאי-שבת, אילו הייתם ממשל של-ממש, אילו הייתם שלטון של-ממש ולו שר הבטחון היה שר בטחון של-ממש והרמטכ"ל רמטכ"ל של-ממש — הרי 250 או 300 איש אלה, שפרצו למערת-המכפלה, היו מובאים לחדר המעצר, לחצר המטרה.

מיכאל דקל (הליכוד):

לפי אלימינאציה נשאר רק "ממש" אחד.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לפי אלימינאציה אומר מה אני רוצה לקבוע. ייתכן שעלי-ידי המעשה הזה היתה הממשלה עושה דברים טובים אחדים במכה אחת — פעם אחת מו-כיחה שהממשלה הזאת רוצה למשול — — —

רוני מילוא (הליכוד):

שכחת ששר הבטחון הזיו את תת-אלוף הגואל מתפקידו בגלל מכות שהוכו תלמידים ערבים בבתי-ספר. את זה שכחת. למה אתה שוכח דברים אלה? ישבו והחליטו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לפי התקדים הזה — אני מקבל אותו כתקדים

3. בשעות התפילה תיסגרנה הדלתות בין שני תחומי התפילה או יוצב משמר כדי למנוע הפרעות הדדיות.
4. בשעות שאינן שעות תפילה יוכלו המבקרים והתיירים לבקר בכל המקומות.

ג. זמני התפילה —

1. המתפללים המוסלמים יוכלו להתפלל בתחום הקבוע לתפילתם, משך כל שעות היממה, כל ימות השבוע;

2. המתפללים היהודים יוכלו להתפלל בתחום הקבוע לתפילתם בימות חול ושב, בהתאם לשעות התפילה המקובלות, בימי חג ומועד יהודיים, בהתאם לשעות התפילה המקובלות — ביום-הכיפורים, למשל, משך כל היממה. ביום ו' יישאר ההסדר הקיים בעינו, כלומר תפילת קבלת שבת וערבית. בימי חג מוסלמי, ש' אינם חופפים חגים יהודיים, יישאר גם כן ההסדר הקיים בעינו. הסדרים מיוחדים ייקבעו, כנהוג עתה, לגבי ימי חג חופפים."

זהו ההסדר הקיים ואשר צריך להיות מקיים במערכת-המכפלה. החלטת הממשלה כאמור הודעה לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת ולגורמים השונים שלהם נגיעה לעניין, לרבות הממונים על המערה.

החלטה זו, אגב, נעשתה בהסכמת שני הצדדים, כלומר גם הממונים המוסלמים על המערה.

החלטת הממשלה קובעת, בין השאר, כי צה"ל יוסיף להיות אחראי לבטחון ולסדר באזור מערכת המכפלה. ואכן צה"ל מקפיד לפעול לביצועה הקפדני של החלטת הממשלה, תוך התחשבות בעובדה כי מערכת-המכפלה משמשת מקום מקודש לשתי הדתות כאמור ובעובדה כי החלטת הממשלה לא חילקה את המערה אלא את זמני התפילה ודרכי הגישה, כך שכל אחד יוכל להתפלל לאלוהיו ולבקר את קברי קדושי בכבוד הדדי וללא הפרעות.

דין אחד ואמת-מידה אחת לטיפולו של צה"ל בהפרות סדר במערכת-המכפלה — בין הפרות סדר של יהודים ובין הפרות סדר של מוסלמים; לאמור — הקפדה על ביצוע החלטת הממשלה, הימנעות מהתססת רוחות מיותרת, שמירה על האיוון העדין ביחס כלפי שתי הדתות והפקת לקחים מכל אירוע של הפרת הסדר באתר.

ההסדרים שקבעה הממשלה בהחלטתה הוכיחו עצמם כאופטימאליים בנסיבות הקיימות ואין איפוא כל טעם וסיבה לשוב ולבחון אותם.

צה"ל יוסיף לנקוט את האמצעים הדרושים לשם קיום הסדר באתר, ויקפיד ככל הניתן על מניעת הפרתו, כשם שנהג בעבר. וכל זאת ללא הפליה בין יהודים למוסלמים ובמידת האופק והריסון העצמי המחייבת עלי-מנת לטפח — ולא לערער — את יחסי השכנות בין יהודים וערבים.

לפיכך אבקש להסיר מסדר-היום את שלוש ההצעות שהוגשו, לאור העובדה שצה"ל טיפל וימשיך לטפל בקיום הסדר במקום.

מאיר פטיל (מחנה שלי):
חבר-הכנסת גרוס, גם אתה נגד זה שיהודים יתפללו בחצר הר-הבית.

מה זה אומר? אם הממשלה אכן תעשה מה שאני מציע, אכן נוכל לומר לבסוף: מעז יצא מתוק.

ח'ירי ש. ארבל-אלמזלני:
רשות הדיבור לסגן שר הבטחון, לחשובה.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף על שחבר-הכנסת טובי איננו כאן, אבל כמה הערות פתיחה. קינה מרגשת נשא חבר-הכנסת טובי על הפעילות שנעשו ל"צדיקים" הידועים מעיר האבות חב"ר. אותם אנשים שדיבר על-אודותם חבר-הכנסת חור פיק טובי, הידועים לכולנו מאז מאורעות תרפ"ט עד מלחמת-השיחור ועד היום הזה. מעשי הרצח השפלים ביותר, בעבר ובהווה — מקורם בעיר חב"ר. וצריך להעמיד דברים בפרופורציה כאשר מדברים. ולמרות זאת אני רוצה לומר לחבר-הכנסת פטיל כי תושבי קריית-ארבע, היחסים שלהם עם הערבים בחב"ר רון הם טובים, בדרך-כלל, ומתנהלים בצורה הוגנת. והלואי וכל-כך הרבה יהודים היו מתפרנסים בחב"ר רון הערבית כפי שערבים מתפרנסים בקריית-ארבע היהודית.

באשר לנושא — סדרי הגישה, הביקור והתפילה במערכת-המכפלה נקבעו זה מכבר בהחלטת הממשלה, לאור הנסיון שהצטבר במשך שנים ועלי-מנת למנוע מתיחויות וחיכוכים, תוך כיבוד מנהגי התפילה ורגשותיהם של בני שני הדתות, שמערכת-המכפלה משמשת להם מקום קדוש.

אני רוצה לצטט לפניכם החלטת הממשלה מיום 4 באוגוסט 1975, שנבדקה שנית על-ידי ועדה בחדוש ספטמבר 1978 ואושרה מחדש. וזו לשון ההחלטה: "מחליטים לאשר בהסדר דה-פאקטו את הצעת שר הבטחון כדלקמן: לאור הנסיון שהצטבר במשך שנים בסדרי התפילה והביקורים במערכת-המכפלה, ועל-מנת למנוע מתיחויות וחיכוכים, תוך כיבוד מנהגי התפילה ורגשותיהם של בני כל הדתות, הגעתי למסקנה שיש צורך לארגן את סדרי הגישה, הביקור והתפילה במערה כדלקמן:

א. דרכי הכניסה והיציאה —

1. השער המזרחי יישמש לכניסתם ויציאתם של מתפללים מוסלמים.

2. השער הדרומי-מערבי — לכניסתם ויציאתם של מתפללים יהודים;

3. השער המערבי — לכניסתם ויציאתם של תיירים ומבקרים בני כל הדתות.

ב. תחומי התפילה —

1. למתפללים יהודים — אולם אברהם ושרה, אולם יעקב ולאח, המרפסת והחצר הפנימית המחברות בין שני האולמות הללו;

2. למתפללים מוסלמים — אולם רבקה ויצחק, אולם הג'אוליה, אולמות היוספיה.

חבל במרקם היחסים הטוב בין יהודים וערבים בכל מקום ובנושא הזה. לכן עלינו לדון על הנושא בבית הזה ולא להתעלם ממנו. אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

אני שואלת את חבר-הכנסת שריד : האם אתה מסכים להצעת חבר-הכנסת וירשובסקי, להעביר את הצעתך לוועדה ?

יפ"י שריד (המערך) :
מסכים.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

חברי הכנסת, אפריד בהצבעה בין הצעתו של חבר-הכנסת שריד לבין שתי ההצעות האחרות. לגבי הצעת חבר-הכנסת שריד יש שתי הצעות : האחת — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום ; השנייה — להעבירו לוועדה.

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-

היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה —

מיעוט

ההצעה שלא לכלול בסדר-היום של הכנסת

את הנושא שהעלה חבר-הכנסת י. שריד

נתקבלה.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

אנחנו עוברים להצבעה על שתי ההצעות של חבר-הכנסת פעיל וטובי. לגביהן יש שתי הצעות : האחת — לקיים דיון במליאת הכנסת ; השנייה — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום.

יפ"י שריד (המערך) :

אני מבקש להפריד בין שתי ההצעות.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

אני מניחה שאין התנגדות להפרידה. אם כך, אני מעמידה להצבעה בנפרד את הצעתו של חבר-הכנסת פעיל.

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-

היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה שלא לכלול בסדר-היום של הכנסת

את הנושא שהעלה חבר-הכנסת מ. פעיל

נתקבלה.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

אני מעמידה להצבעה את ההצעה של חבר-הכנסת טובי.

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-

היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה שלא לכלול בסדר-היום של הכנסת

את הנושא שהעלה חבר-הכנסת ת. טובי

נתקבלה.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

רשות להצעה אחרת, הקשורה בהצעת חבר-הכנסת שריד, לחבר-הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לכאורה אפשר היה להירגע מדברי סגן שר הבטחון ולומר : הנה, יש הוראות וצה"ל ימשיך לשמור על קיומן של הוראות אלו. אולם לא מדובר על קיומן של הוראות משטרתיות, של גוף שצריך לדאוג לשמירת החוק והסדר, אלא מדובר על פעולה של אנשים קנאים, המזיקה, לדעתי, לכוונות של כל האנשים היושבים בבית הזה.

אינני מתכוון לעשות עתה וכאן את הוויכוח על ארץ-ישראל השלמה, על שטחי מולדת, על דברים כגון אלה, כי לא זה המקום ולא זו השעה. אבל בוודאי גם הרוצים שישראל תשלוט בשטחים שמעבר לקו-הירוק מעוניינים, או צריכים להיות מעוניינים, שיישמרו השקט והכבוד ההדדי בין הערבים ובין היהודים. והפעולה שנעשתה — ואני מניח שהיא נעשתה ביועצין — באה לגרות וללבות את היצרים של יהודים וערבים בנקודה רגישה ביותר — לא בקשר לקרקעות, לא בקשר לנכסים ולא בקשר לשטחים אל בקשר לאמונה ולדת, נושא שהוא רגיש ביותר ויכול לפוצץ כל כוונה להיווצרות יחסים טורבים.

לכן אני פונה לחברים שדעתם שונה לחלוטין מדעתי ולא היו מוכנים לעשות כל פשרות וויתורים שאני מוכן להם, ואשר דווקא הם רוצים לבנות את היחסים בינינו ובין הערבים בכל שטחי ארץ-ישראל בצורה מכובדת — —

רב שילנסקי (הליכוד) :

ארץ-ישראל, לרבות יהודה ושומרון ?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אינני רוצה לעשות אתך את הוויכוח הזה כעת וכאן.

רב שילנסקי (הליכוד) :

אמרת ארץ-ישראל. אני רוצה לדעת מה זה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

לא בעיני, בעיניך, ארץ-ישראל שאתה מעוניין בה. אני חושב שאתה צריך, כמי שמעוניין בשמירת הסדר ובכיבוד הזכויות, לתמוך בכך שסדר זה יישמר. במקרה שעליו מדובר לא היתה הפרת חוק ייש-רתית אלא היתה פעולה מדינית מכוונת לחבל בדבר שאנו מעוניינים לשמור עליו — יחסים תקינים בין יהודים וערבים בכל מקום ומקום, ובוודאי בענייני דת. ואל נהיה חזקים, כי גם לנו יכולים לעשות זאת, ולא נהיה מאושרים מכך.

לכן אני חושב שזהו נושא רגיש וחייבים לדון בו בוועדת החוק והבטחון או בוועדה אחרת שתקבע ועדת הכנסת.

אבל איננו יכולים, כחברי הבית הזה ששלטון החוק והיחסים הטובים בין ערבים ויהודים חשובים לנו ויקרים לנו וכולנו מעריכים אותם, להוריד את הנושא הזה מסדר-היום ולומר : צה"ל ישמור הלאה. כי יש מישהו שיהיה מעוניין להעסיק את צה"ל ול-

5. קיום מופעי תרבות בלילות שבת וחג בתל-אביב

(קריאה: שולה, זה לא תקציב על משרד הדתות.
הרגעי, בבקשה.)

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):
אני מכיר אישית היטב את מר שלמה להט, ואי-
נני מצליח לרדת לסוף דעתו.

שימשתי כסגן ראש העיר תל-אביב אצל ארבעה
ראשי ערים שבאו אחרי מר דיזנגוף ע"ה. לא מר
רוקח ע"ה, ולא מר לבנון, ייבדל-לחיים-ארוכים, חב-
רי המפלגה הליבראלית, לא מר נמיר ע"ה, ולא מר
רבינוביץ, ייבדל-לחיים-ארוכים, חברי מפא"י, לא העלו
על דל מחשבותיהם לפגוע בקדושת השבת. ודווקא
מר להט, המייצג את הליכוד, נענה לקריאת הזר-
זרים ומוותר על חיי הנצח בתקווה לקצור פירות
פוליטיים בציבור, ואינו יודע שיהיו אלה פירות ביי-
אושים.

חברי הכנסת, חז"ל אומרים במסכת שבת: "מתנה
טובה היתה להקדוש-ברוך-הוא בבית גגווי והוא נתנה
לעם ישראל ושבת שמה". אנו מתפארים בפני אומות
העולם שמקור הנוהג לשבות ולנוח מעמל השבוע
ביום השביעי בא מהעם היהודי. ומה מוזר הדבר
שהעם היהודי במדינתו מכרסם בקדושת השבת עד
כדי ביטולה, חס-ישראל. חז"ל אומרים: "אמר להם
הקדוש-ברוך-הוא לישראל: אם תזכו לשמור שבת
מעלה אני עליכם כאילו שמרתם כל המצוות שבת-
רה, ואם חיללתם אותה מעלה אני עליכם כאילו חי-
לתם כל המצוות". זו גדולתה של השבת שהשוותה
כנגד כל המצוות שבתורה, שקולה היא כנגדן. ומי
שקורא לחילול שבת קורא לחילול כל המצוות שב-
תורה, חס-ישראל.

כבוד היושבת-ראש, חילול השבת בתל-אביב הוא
תקדים מסוכן ביותר לעיר ולמדינה כולה. זהו מאבק
שאיננו יכול להישאר במסגרת המוניציפאלית בלבד.
השלכותיו יהיו הרבה מעל ומעבר לזה. זהו גושא
יסודי שבעת הצטרפותנו לקואליציה הממשלתית היה
ברור לכל שותפי הקואליציה שלא ייתכן שינוי לרעה
כלשהו בסטאטוס-קוו במה שנוגע לשמירת השבת.
פוגעת במיוחד העובדה שדגל חילול השבת הונף
דווקא על-ידי איש הנמנה עם מפלגת הליכוד. מוס-
דוניה חייבים לקרוא למר להט לסדר ולהעמיד על
חומרת מעשיו, והם חמורים יותר משניתן לשער.

שאלתי את מר להט, שעבדתי אתו שנים לא מע-
טות: האינך רואה את הסכנה הגלומה בפתיחת מוס-
דות עירוניים בלילות שבת? שאלתי אותו: הרי
לאחר פתיחת "הקאמרי" ו"הבימה" בשבת, שהם מוסד
עירוני ומוסד לאומי, ייפתחו כעבור שבועות מספר
כל בתי-הקולנוע בתל-אביב, הגאלריות, באזורים, תע-
רכות ועוד ועוד, אם לעיריה מותר לעבור על חוקי-
העזר שלה — למה יהיה אסור להם? אם לעיריה
מותר להפר את חוק המדינה — חוק שעות עבודה
ומנוחה — למה יהיה אסור להם לפתוח את היכל-
התרבות, את הגאלריות במעלה רחוב גורדון, את התע-
רכות השונות ועוד ועוד? במחייב אתה יבוא, חס-
ישראל, הקץ על השבת בתל-אביב. במעשיה תיתן ה-

יהודה ש. אברמוביץ (אגודת ישראל):

אנו עוברים לארבע הצעות לסדר-היום, של חב-
רי-הכנסת: יהודה מאיר אברמוביץ, פנחס שינמן, מר-
דכי זירשובסקי וקלמן כהנא, בנושא: קיום מופעי
תרבות בלילות שבת וחג בתל-אביב. רשות הדיבור
לחברי-הכנסת אברמוביץ.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בשבוע של חנו-
כה, שבו ציין עם ישראל את נצחוננו על מלכות יוון
שגזרה גזירות על ישראל שנועדו להפכו לגוי ככל
הגויים, באותו השבוע, יותר מאלפיים שנה מאוחר
יותר, נדרשים יהודים לחקוק על ברית עירם אחת
מיסמאות המתיוונים: "אין לנו חלק ונחלה בשבת
היהודית". אך כאן כן עתה יונה נס המרד, שסופו
נצחון היהדות המאמינה והשרשית על-פני ההתייוו-
נות של הורסי שבת קדשנו.

שלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

היהדות הכפיתית. למה כדורגל מותר, ותיאטרון
אסור?

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

גזירות מגזירות שונות גזרו בימי החשמונאים,
אך בין הקשות היתה הגזירה שנועדה לחלל את יום
השבת, לפגוע בציפור-נפשה של אומתנו. וכאן בא הקץ
להבלגה.

בתולדות עמנו יש מאבק מתמיד בין שומרי ה-
תורה והמצוות לבין הממריסים והמחריבים היוצאים
מתוכם. בשנות המדינה נוצר, כביכול, איזון ושמו
סטאטוס-קוו בלעז. —

שלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

הדבר הכי ניד במדינה הזאת.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

— — — — —
אך כשגם הוא מופר נשמעת הקריאה "מי
לה' אלינו". ואין ספק שמסביב לקוראים יתרכזו רב-
בות יהודים. הם יחד יתלכדו לעמוד בפרץ, וסופם
שינצחו.

רבותי חברי הכנסת, שישים שנה ידעו אבות
העיר תל-אביב להוקיר את נכסי הרוח של עמנו.

שלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

מועדוני לילה, "סטרטיפטיו", כדורגל, כדורסל, אלה
נכסי הרוח שאתם מסכימים להם, כי אלה המצבי-
עים שלכם; ולתיאטרון — לא?

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

שישים שנה נשאה העיר בגאון את התואר "העיר
העברית הראשונה". עתה קם ראש העיר ורוצה לה-
פוך את הקערה על פיה, והוא מבטיח לתושביה להם
ושעשועים, בתיקפה ותיאטרונים בלילות שבת.

שלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אתם רוצים להילחם באלימות. מה קורה כשהכול
סגור?

הח"ר ש. ארכליאלמזולטו:

רשות הדיבור לחברי הכנסת שיגמון, באותו נושא.

פנתם שיגמון (חזית דתית לאומית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, צר לי מאוד על שעלי להיות נזעק למען שבת הקודש מבמת הכנסת, כי נתגלה רצון מצד ציבור נכבד, כמו עיריית תל-אביב—יפו וראש העיר שלה, לפגוע בחומת השבת ולפרוץ פירצה בשארית שמירת השבת בפרהסיה, ש- היא עדיין נחלתה של העיר תל-אביב.

לצערי לא אוכל לומר כי אמנם נשמרה עד כה השבת כהלכתה בכל חלקי העיר, ולפיכך השתדלו להבטיח בהסכם הקואליציוני, שנחתם עם ראש העיר, כי בשבתות ובמועדי ישראל לא יקוימו מופעים ואירועים למיניהם באולמות ובמקומות פומביים, פרט למופעים כגון אלה שהתקיימו בשנת 1973, ובלבד שלא יהיה בהם חילול שבת בפרהסיה. כן הודגש בהסכם שהנהלת העירייה תקפיד על מניעת חילול שבת בפרהסיה ותעשה לבלימת המגמה של פתיחת בתי-הקולנוע הנוספים בשבתות, במועדים ובחגים. שבועות עב-רו עד שנחתם הסכם קואליציוני זה, שכוונתו הייתה למנוע יומות לחילול שבת בתל-אביב מצד גורמים פרטיים ומסחריים ולשמור על-ידי כך על צבינה של העיר ודמות השבת בה.

לא שיערנו ולא פיללנו כי יתגלה רצון מצד ראש העיר עצמו להיות יוזם חילול שבת בפרהסיה בתוך העיר, על-ידי פתיחת תיאטרון עירוני "הקאמרי" ותיאטרון לאומי "הבימה" בלילות שבת. פתאום נמצאנו עומדים בפני עובדה מוגמרת של חילול שבת גדול, כשפורסם דבר הצגת מחזה בליל שבת הקרוב. באולם "הקאמרי". עדיין לא יבשה הדיו על ההסכם שנחתם, תם, עדיין היינו בתוך שבוע ימי המשתה של נישואי ההסכם, וכבר בגידה בשבת קודש, בריחה מההסכם שנחתם, ובעיקר פגיעה בכבדת-נפשנו, היא השבת, ומנה יתד ופינה להתרחבות חילולי השבת בממדים גדולים; כי אם העירייה בעצמה מחללת שבת במוסדותיה בריש גלי ולעיני כול, אם בארונים נפלה שללבה מה יגידו איוויו הקיר? מכאן הסכנה של התפשטות רחבה של חילולי שבת בכל העיר, מן הקצה אל הקצה, וההשלכות הן מרובות על שאר ערי ישראל.

גברתי היושבת-ראש, לא נעים לי לצאת חוצץ נגד ראש העיר, מר שלמה להט, המגלה במעשה זה התכחשות לערכי שבת קדשנו, שיותר מאשר אנו שומרים עליה — היא שומרת עלינו.

יסלח לי ראש העיר על שאני יוצא בתקופתו נגד מחשבותיו ורצונו לגרום לחילול שבת מחפיר בתל-אביב. נזכר אני בסיפור המתהלך מסביב לאירועי שיתו של בעל החפץ-חיים, שכשהודיעו לו כי בבית אחד הבעירו אש ומבשלים בשבת קם בעל החפץ-חיים ורץ בבהלה למקום הבעירה, נכנס אל הבית מבלי לשאול רשות והתחיל להוכיח את מחללי השבת על רשעם. עמדה בעלת-בית כנגדו ושאלה: וכי כך דרכו של יהודי תלמיד-חכם, להתפרץ ולהיכנס בתוך בית חברו פתאום? על זה ענה הרב בתמיהה: כלום דרכו של אדם להתעכב על ענייני דרך-ארץ וגימסו בשעה שרואה אש בוערת בבית חברו?

עירייה גושפנקה רשמית לחילול שבת המוני בתל-אביב, והוא לא ייעצר בתל-אביב, תל-אביב תהא הדוגמה לכל הארץ. מה שיותר בתל-אביב המטרופוליטן — יותר מקל-וחומר בכל פינות המדינה, וכדי בויוו ופנפן.

חברי הכנסת, מבית זה חייבת לצאת קריאה נחרצת לראש עיריית תל-אביב: חזור בך; בטל את חילול השבת בתל-אביב. אל תהיה ראש העיר הראשון בעיר העברית הראשונה לפרוץ פירצה כה חמורה בחומת השבת. לא תהיה תפארתך בדרך זו.

ויורשה לי לומר מלים מספר לראש הממשלה: כבוד ראש-הממשלה מר מנחם בגין, אנו מעריכים ומוקירים את פניותיך למר להט ובקשותיך שלא יכ-איב לשומרי תורה ומצווה וימנע ריב ומדנים בין אחים. ואנו מבקשים ממך: אנא, עשה הכול כדי שמר להט יחזור בו ולא יפתח את התיאטראות ובתי-השעשועים לא בשבת הבאה ולא בשבתות הבאות. כבוד ראש הממשלה, אתה, שמעל במה נכבדה זו שיבחת לא אחת בחמימות של יהודי נאמן את סגולותיו של יום השבת — האם אינך חרד שמא בימים שאתה ניצב בראש העם יוטל כהם הכתם החמור בעיר תל-אביב? שבימי הנהגתך כראש הממשלה, ובימים שבהם שלט בתל-אביב איש מפלגתך, נפרצה חומת השבת בעיר העברית, תל-אביב—יפו? אנא, כבוד ראש הממשלה, עשה כל מה שבכוונך כדי למנוע זאת.

אני פונה גם לשר הפנים שיפעיל את כל השפעתו כדי למנוע את חילול השבת בתל-אביב, ולשר הפנים יש דרכים לעשות זאת.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מעל במה זו צריכה לצאת הקריאה לראש העיר וחבריו משורות הליברלים וחירות: שובו, שובו מדרככם. אל תרמסו את המרגלית היקרה ששבת שמה, אותה שבת שהביאה דילה את עם ישראל מכל העמים, ומאז הוענקה לנו שמרה עלינו במשך כל הדורות מפני טמיעה והתבוללות.

יום השבת הוא אחד הערכים הסוציאליים החשובים ביותר בחיי חברה תרבותית; מאתנו למדו אר-מות העולם לנוח ביום השביעי. אך אצלנו אין השבת רק יום מנוחה. משמעות השבת ביהדות איננה רק מנוחת הגוף כי אם, ובעיקר, התעלות רוחנית והתקרבות להקדוש-ברוך-הוא, שקידש במנוחתו את היום הזה. ביום השבת מתקדשת, מתחזקת ומתחדשת הברית שבין ישראל לאלוקיו. בכל הדורות היתה השבת נשמת העם; למענה מסרו נפשם ונזוהרו בשמירתה. וכאן, בישראל, שנבקצו אליה, בעזרת-השם, יהודים משבי-עים גלויות שבהן שמרו השבת, כאן, לצערנו, נעשו נסיונות בלתי-נלאים לכרסם בקדושת היום.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, על כולנו לעמוד כחומה בצורה למען שבת קדשנו. השבת היא האות בין השם וישראל — "כי אני ד' מקדשכם". מהכנסת, המייצגת את כל חלקי העם, צריכה לצאת הקריאה הנוחשה לראש עיריית תל-אביב וחבריו לש-מור על האות המציין את הקשר שבין העם לבוראו. זו הערובה לאחדותנו ולהמשך קיומנו בארצנו.

שעות עבודה ומנוחה, תשי"א—1951. זכורה לנו הצ"הרתו מלאת החיבה והרגש של ראש-הממשלה מר מנחם בגין לערך השבת, מעל במת הכנסת, והיא מחיבת את המדינה בכל אתר ואתר.

חברי הכנסת, כל הנימוקים שהבאתי עד כה מחייבים את ראש העיר תל-אביב לשמור ולקיים ולא להפר ולא להתנכל לשבת קדשנו בכל מיני מעללים עקשניים שאינם מתאימים לראש העיר. השבת המחוללת בתל-אביב תובעת איפוא את עלבונה, וזע-קתה עולה עד לשמיים. כל הטענות כאילו יש בפתיחת התיאטרון משום פתרון לנוער היושב בלילות שבת על הברזלים הן טענות שווא, ואין להן כל אחיזה, כי נוער זה אינו בא כלל לתיאטרונים וכל זה אינו מהווה יותר מאשר עילה לפרוץ פירצה בחומת ה"שבת.

גברתי היושבת-ראש, בשנת תרס"ט נוסדה העיר העברית הראשונה תל-אביב והשנה, שנת תשל"ט, תחוג העיר תל-אביב—יפו את שנת ה-70 לייסודה. האם מתכוון ראש העיר להוציא מבית גגו מתנה והיא חילול שבת בפרהסיא ולהגישו לציבור תושבי עירו לכבוד המאורע החגיגי הזה?

לפני ראש העיר הנוכחי היו ראשי ערים שכינה כמה קאדנציות כראשי ערים בתל-אביב, הן מאלה שהלכו לעולמם והן מאלה החיים בקרבנו, לאריכות ימים ושנים. כולם רשמו, כל אחד לפי נופך משלו, דף מזהיר בתולדות העיר תל-אביב וגם ידעו לשמור על גבולות היחס לערך הנעלה והמחודש ששבת שמו. שום ראש עיר מאלה לא הרשה לעצמו להפעיל את מוסדות העיריה מתוך חילול שבת. הנה קטע מדבריו של ראש העיר הראשון לתל-אביב, מר מאיר די-זנגוף המנוח, מטי"ו בתמוז תרצ"ג: "לדעתי צריכה היתה האסיפה להיקרא לא-ידווקה מטעם הרבנות. אין כאן שאלה שבת בלבד אלא שאלה ציבורית ולא-מית. אסור לחלל שבת בפרהסיא. לכל עם ועם יש מסורת של השקפות, אמונות ומנהגים השומרת עליו. זהו צביונו של עם הנותן לו קיום. איני לו ליחיד ואני לו לקיבוץ שייבדל מתוך עמו. עלינו להישמר מחילול שבת בפרהסיא, שלא להעמידנו מאוץ למי חנה, ובעיר העברית חמורה העבירה יותר מאשר עכו"ם. זקוקה היא העיר לחותם יהודי מיוחד. גדולה הפירצה, רב הצער ואף-עלי-פי-כן יש אווירה של שבת בתל-אביב, ודאי שתחוקן ותשופר מכוח הזמן והרצון הטוב." אלה היו דברי ראש העיר דאז.

שלמית אלתי (תנועה לזכויות האזרח):

אתה שמעת על התפרעויות? אתה שמעת על הרס רכוש? אתה יודע איפה הנוער נמצא? הוא לא נמצא בבתי-הכנסת. זה שקר ואיוולת וכפייה דתית של מיעוט. תיאטרון אינו פרהסיא. אילו דברים, איוה שקר.

מנחם שינמן (חזית דתית לאומית):

מדוע לא שמעת? היית צריכה לשמוע.

והיום, האם יש לדמות יחס ליחס? אולי יהד-הדו באזניו של ראש העיר דבריו וצוואתו של המשורר הלאומי הגדול חיים נחמן ביאליק, אשר בשנת תרצ"ג הביע דעתו בקשר לשבת קדשנו בתל-אביב כדלה

חברי הכנסת, אש זרה עולה ומתלקחת בתל-אביב, העומדת ללכות כל חלקה טובה של שבת קדשנו בעיר. האם אפשר לחשות? האם ניתן להבליג אף-עלי-פי שזה בניגוד לנימוס ודרך-ארץ, במיוחד כלפי ראש העיר? הלא אם נחשב את דרכו של ראש העיר במעשה זה של פתיחת התיאטרון נימצא למדים כמה עבירות עוברת העיריה בבתי-אחת על-ידי כך:

1. העיריה עוברת על צו התורה, שניתן בסיני, יום השביעי שבת לה' אלוהיך, לא תעשה כל מלאכה, כי היא מקיימת תיאטרון שבו מחללים שבת בפרהסיא, הן העובדים והעוסקים בהצגות, הן הסדרנים ומוכרי הכרטיסים והן ציבור המבקרים המגיע ממרחקים למאות אלפים ומחלל שבת כצופה לה"צגה וכבא באמצעות כלי-תחבורה שונים לחזות במ"חזה. ידוע שהשבת שקולה כנגד כל המצוות שבחורה וכל יחיד, על-אחת-כמה-יכמה ציבור כמו עיריית תל-אביב, חייב לעמוד איתן על המשמר של "זכור וש"מור את יום השבת לקדשו".

יעמדו בפני עיני ראש העיר דבריו של מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק, זכר-צדיק-לברכה, ויחדרו לתוך לבו ומחשבתו למען ישנה את דרכו לטובה. ואלה דבריו של הרב קוק, זכר-צדיק-לברכה: "אות השבת הוא חתום בהאופי העצמי שלנו. ואל יחשבו מחלליו אשר ממנו יצאו שיוכלו לכחד את האות הזה מעצמם, כי חתום הוא גם כן במעמקי נשמתם. כל הווייתם הפנימית דורשת מהם את ההתגלות של האות. הנשמה המתעלפת בתוכיותה היא סובלת את מכאוביה, וסוף-כל-סוף היא תנצח, אחר סבל מרובה. הכול מוכרח לשוב אל מקורו: "ושמרו בני ישראל את השבת", וכל זמן שאינם שבים אל המקור, נגד עצמם הם גל-חמים, הם עצמם הם מינים ובוזים." עד כאן דברי הרב קוק, זכר-צדיק-לברכה.

2. יש בפתיחת התיאטרון "הקאמרי" משום עבירה על חוק שעות עבודה ומנוחה, כי כל עבודה המבוצעת במסגרת הפעלת התיאטרון היא עבירה על החוק הנ"ל. מוכרי הכרטיסים, הסדרנים, המציגים, מפעילי התאורה, כולם הם עבריינים כלפי החוק הזה. האם ייתכן שהעיריה בכבודה ובעצמה לא תשמור על חוק הנוהג במדינה?

3. מעשה זה הוא נגד חוק-העזר שנתקבל על-ידי עיריית תל-אביב. איך תופיע העיריה כשהיא בעצמה עוברת על חוק שהיא מחוקקת? הלא לא ניתנו היתרי עבודה לשבת זו ואין כל רשות וסמכות להעסיק עובדים. באיזו רשות איפוא תבוצע ה"עבודה?"

4. מעשה זה הוא גם בניגוד להסכם הקואליציה-יוני שנחתם בין הנציגים הדתיים בעיריית תל-אביב ובין ראש העיר, וזאת לאחר ימים רבים של עמל איך באה הפרה כה גסה של דברי ההסכם כשעדיין המלך במסיבו ואפילו חלוקת התפקידים לא בוצעה?

5. סעיף 11 בהסכם הקואליציוני הממשלתי, ש"נחתם עם הקמת הממשלה בראשותו של מר בגין, מציין במיוחד, בין שאר הסעיפים ברבר שמירת השבת במדינה, כי יוקפד על ביצועו הלכה למעשה של חוק

כהלכתה והנה קם ראש עירייה נורא ואיום ופרץ את החומה. אינני אוהב להתגרות בחבר-הכנסת אברמוביץ, שאני מכבדו ומוקירו. אבל בימיו של חבר-הכנסת אברמוביץ, כשהוא היה סגן ראש העירייה, הכפילה עיריית תל-אביב את מספר הצגות הקולנוע מחמש לעשר בכל ליל שבת, והוא ידע על כך, אולי מילמל משהו, אבל למעשה החריש. מספר מופעי התרבות בתל-אביב הלך וגדל בחמש השנים האחרונות בכל התחומים, וידעו זאת הנציגים הדיתיים.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

אבל יש הבדל עצום בין מוסד עירוני לבין מוסד לא-עירוני. אני לא הסכמתי. אני נלחמתי גם נגד זה. מי כמוך יודע זאת.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

חבר-הכנסת אברמוביץ, אתה כבר דיברת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

חבר-הכנסת אברמוביץ, אני הקשבתי לך בשקט.

אם באמת ראת את הדבר הזה כמשהו הנוגד את השקפתך ודעתך היית צריך לקום ולזעוק או להת-פטר מהקואליציה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אבל אז הוא קיבל שלמונים מחברי מועצת העיר ריה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

לא רק ששמו על הסטאטוס-קוו אלא הרחיבו והרחיבו אותו.

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, הצביע-עות הזאת היא גדולה ואין לה שיעור, כי בתל-אביב הזאת, העיר העברית הראשונה, כל "סטריפטז", כל מופע קאבארט, אפשר לראות בליל שבת. כל סרט פורנוגרפי אפשר לראות בערב שבת. יש עשרה בתי-קולנוע.

מאיר כהן (הליכוד):

איפה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

על כתובות תשאל אחר, אצל כמה מנציגי עיריית תל-אביב.

אבל ללכת לתיאטרון, ללכת להצגה, ללכת לקונ-צרט קאמרי — זה אי-אפשר, כי זה פוגע בכלל היחיד המקודש אצלנו, הדיבר ה"11 בהסכם הקואליצ-יוני האומר: לא תסטה מהסטאטוס-קוו.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו חייבים לשקול את הבעיה הזאת ולהיווכח שלמעשה אפשר לראות ולשמע כמעט כל מופע תרבותי בליל שבת, חוץ ממופעי תרבות רציניים כמו קונצרטים והצגות תיאטרון. זאת לא מפני שהדבר מפרע לחוק מסוים — הוציאו מתחת לאדמה את חוק שעות העבודה והמנוחה ואת חוקי-העזר העירוניים המופרים ברגל גסה בכל התחומים — אלא מפני שזה נחשב להפרת הסטאטוס-קוו, ועל זה אי-אפשר לעבור לסדר-היום ועל זה אי-אפשר לשתוק.

לן: "לצערי איני יכול להשתתף באסיפה החשובה שנ-ערכה הערב בבית-העם לשם מחאה גדולה על חילול השבת כעירנו. אבל מצטרף אני בכל לבי לזעקתכם המרה והגדולה על התופעות המגוננות של חילול שבת בפר-הסיה, ההולכות ומתרבות בעירנו. השבת היא המתנה הטובה והנעלה ביותר שהנחילה אומתנו לבני-האדם כולם. בלעדי השבת אינני מצויר לי תרבות אנושית אמיתית וקומה שלמה של צלם אלוקים בעולם. כל מי שבא לארץ-ישראל מצפה למצוא כאן את השבת בתפארתה ובשלמותה, וחילול שבת כלשהו ברבים פוצע כל לב יהודי נאמץ פצע אנוש לאין מרפא. השבת היא ששמרה על קיומנו בכל ימי הגלות, וכפיות-טובה מאין כמוה היא לחללה בודון ולפגוע בה כאן בארץ אבות, במקום יצירתה וגידולה הראשונים."

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

מדוע כדורגל וכדורסל בסדר, ותיאטרון — לא?

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):

"חטא לאומי הוא שאין לו כפרה. אין אני מצויר לי בשום-פנים חיים לאומיים שלמים בלי שבת שלמה. אל דומי לכם ואל שקט עד אשר לא תשיבו את השבת לכבודה ולהדרה כימי עולם" — עד כאן מדברי המשו-ר רר חיים נחמן ביאליק.

גברתי היושבת-ראש, אני פונה לראש העיר לחזור בו מכוונתו לפגוע בשבת, שהיא הערך העליון שב-אומתנו — — —

שלמה הלל (המערך):

הוא כבר חזר בו. בשביל מה אתה צריך את כל העניין הזה? הלא ראש הממשלה הודיע שהוא חזר בו. אתה לא סומך על ראש הממשלה? הוא הודיע כבר.

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):

אל יחבל בחומת השבת, שמסרנו את נפשנו עליה בכל הדורות. יזכור ראש העיר שהוא פותח מלחמה נגד חומת המגן שהגנה עלינו בכל התקופות ולאור ההיסטוריה של עמנו. אין זוכים בנצחון במלחמה נגד השבת וגם המנצח, כביכול, יוצא בסופו-של-דבר מנוצח. אל יהיה ראש העיר ראשון בין ראשי העיר של תל-אביב המגלה אי-אכפתיות וקשיות-עורף כלפי השבת. שר ההיסטוריה ירשום בעט ברזל ובציפורן שמיר יחס כזה לשבת קדשנו. אך עדיין ניתן לתקן את המעוות, ויקנה ראש העיר את עולמו אם יתרום ויתעלה לעשות למען שמירת השבת בעידו.

הבעיה שהתעוררה מסביב לשבת בתל-אביב ראווה שתהיה נדונה במליאת הכנסת.

הי"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

רשות הדיבור באותו נושא לחבר-הכנסת וירשו-בסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני אדם חי-לוני ואינני שומר שבת, אבל אינני חושב שבימי חיי אומר דברים צבועים ודברי בלע בקשר לשבת כפי ששמעתי אותם היום מעל במת הכנסת. אפשר לחשוב שאנחנו שמרנו בעירנו תל-אביב את השבת

דקת לגבי הציבור הדתי אני תובע ממנו, אני בתור איש חילוני המייצג ציבור חילוני הדורש תרבות כליל שבת, התעלות בנוסח שלו ולא התעלות בנוסח של הרב אברמוביץ, מפני שהוא רוצה לראות הצגה טובה ולשמוע קונצרט טוב. אם יש די חברים במור עצה העירונית הדורשים זאת — ואני מציע להעלות את מספר חברי המועצה לשניים או לשלושה — ייקבע בעיר אזור שבו תהיה תרבות, ולא נישאר במצב כזה שבו כל הדברים שהם ספק-תרבות יהיו מותרים אבל תרבות של-ממש תהיה אסורה במצוות מהתורה. אני חושב שזה בזיון וצביעות.

נקודה נוספת: גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, נתקלנו כאן בתופעה מוזרה מאוד: כל גדולי העם ושועיו נזעקו נגד ראש עיריית תל-אביב. לא באתי כאן להגן על ראש עיריית תל-אביב אלא להת-ייחס לבעיה עירונית, מוניציפאלית, של תל-אביב ולתאור: כך רוצים תושבי תל-אביב, כך רוצים תושבי העיר. הם רוצים הצגות מעין אלה. אבל לא, בגלל האיום לפרוש מהממשלה וליצור משבר קוא-ליציוני או בגלל האפשרות שיאמרו: אנחנו דורשים לא שר נוסף בממשלה אלא רק שני סגנים ואיסור ההצגות כליל שבת — דברים שהם מאוד מאוד חשובים בחיי התרבות של תל-אביב — בגלל דברים אלה נאסרה ההצגה. ראש ממשלת ישראל, שאני בטוח שיש לו עיסוקים חשובים יותר, התערב בגלל זה ולחץ על ראש עיריית תל-אביב.

גברתי היושבת-ראש, אני חושב שאנחנו עושים כאן גם חטא גדול לכל הנושא של שלטון מוניציפלי, שלטון מקומי, במדינת ישראל. מה נקרא שלטון מוניציפאלי? מה נקרא שלטון מקומי? פירושו של דבר שאנשים בנה העיר הזאת יכולים לקבוע אילו אורחות חיים יהיו להם, מה יהיה הצביון של העיר כליל השבת, מה יהיה מותר ומה יהיה אסור. וכי אשר אבות העיר מנסים לגנון במקצת את חיי התרבות במדינת ישראל, ואולי בהתחלה בתל-אביב, מיד אימרים: זה לא; ומשאירים את היתר על כנו. אם זו שמירת הדת, אם זו שמירת התרבות בישראל, אם זה שלטון חוק במדינת ישראל, הרי אינני יודע לאן אנחנו הגענו. וברוח זו דיברו כאן קודמי מעל במה זאת. אומר חבר-הכנסת שיגמן: איפה נשמרים חוקי-העזר של תל-אביב? הם לא נשמרים עשרות בשנים בהסכמת החוגים הדתיים.

פנחס שיגמן (חיות דתית לאומית):
בהסכמתך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):
אדוני, אני פניתי לראש עיריית תל-אביב והפ-נית את תשומת-לבו לכך שעל-ידי זה הוא מפר את החוק, והוא אמר: הם הנציגים הדתיים אין לי בעיות. אתך יהיו לי בעיות? כך שומרים וכך מכבדים את השבת בתל-אביב. וכאן רוצים להגן עליה ולסמוך, כביכול, חומה שאינה קיימת. מה שקיים זה חומה של צביעות ושקר המבוססת על סטאטוס-קו, ולא על חוקי המדינה ולא על חוקי התורה.

לכן אני חושב שעלינו להתמודד עם בעיה זאת בצורה גלויה. אינני מדבר על "נוער תברולים". אי-

אני חושב, בית נכבד, שאנחנו חייבים לראות, גם החילוניים וגם הדתיים, מה נקרא שבת בתל-אביב. שבת בתל-אביב היא שבת בלי תרבות של-ממש, בלי אפשרות ללכת לקונצרט ולהצגה. האם זו באמת הכ-וונה של אבות העיר ושל אורחי העיר? האם לחיים כאלה התכוונו: קולנוע — כן; הצגת תיאטרון — לא? אני חושב שאם יעשו היום משאל בתל-אביב לא ימצאו יותר מ-5%—7% שירצו בכך. אנחנו רוי-אים את הייצוג הזה גם בתוך מועצת העירייה עצמה. מתוך 31 חברי מועצת העירייה 4 נבחרו למועצה כתר-צאה מהרצון לשמור על הדת ולילות שבת; 27 הא-חרים מייצגים זרם וקו שונים לחלוטין.

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, יש כאן בעיה נוספת: הרב אברמוביץ הגיש בזמנו הצעת חוק ואמר שהואיל ויש חוגים דתיים בערים השונות במדינה הרוצים חופי רחצה נפרדים, הרי אם יש חבר במועצה עירונית בת 17 חבר, או 2 חברי מור-עצה במועצה עירונית גדולה יותר הדורשים חוף נפרד — מוכרחים לקבל את זה, ועל מועצת העירייה להחליט על כך. אני ראיית את זה כנכון, ותמכתי בזה, כי אמרתי שגם לציבור הדתי יש הזכות ליהנות מחוף הים באותם מקומות שבהם יש לנו ים, נהר או משהו מעין זה. אבל כאשר אני מבקש אותו ה-דבר, ואני מבקש שאם 2 או 3 חברי מועצה מעלים הצעה שבליילות שבת יהיו מופעים של תרבות, העיר-יה צריכה לקבל את זה — — —

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

אתה מבקש דבר נגד התורה, חילול שבת.

רב שילנסקי (הליכוד):

הרב אברמוביץ, חבר-הכנסת וירשובסקי אמנם תמך בכ בעניין חוף הים, אבל כל הזמן הוא דורש ממך תמורה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):

ראשית, חבר-הכנסת שילנסקי, אינני דורש תמו-רה.

פנחס גרופר (הליכוד):

חבר-הכנסת שילנסקי, אבקש שלא להפריע.

שולמית אלוני (תנועה ליזכויות האזרח):

מה שהוא מבקש זה הבנה לצרכים של הציבור, ואין אף לאחד מוגופול לקבוע מה זה עונג שבת.

פנחס גרופר (הליכוד):

למה אתם מפריעים? למה?

רב שילנסקי (הליכוד):

אמרתי את זה ללא כל קשר לזיכוח זה.

הד"ר ש. ארבל-אלמזליוני:

חברת-הכנסת אלוני, למה לך להפריע לחבר-הכ-נסת וירשובסקי?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):

לא ביקשתי תמורה ואינני מבקש תמורה. אני רק מצוין שאותה הבנה שאני החילוני גיליתי כלפי חבר-הכנסת אברמוביץ כאשר הוא העלה תביעה צו-

"קולטור-קאמף" הזה מתקיים כבר הרבה זמן בצורה הצבועה והמכוערת ביותר, מפני שכאשר ניהלו את המשא-ומתן הקואליציוני רק דיברו איך לנסח את המשפט בפרהסיא; כבר ידעו אילו בתיקולנוע יישארו פתוחים. אנחנו מנציחים את השקר וממסדים אותו. אני חושב שזה יותר רע למדינת ישראל מאשר הפריה גלויה של הסטאטוס-קוו על-ידי פעולות תרבות בתחומים מסויימים בליל שבת, אפילו תוך שמי-רת רגשותיהם של דתיים.

גברתי היושבת-ראש, אילו דובר יותר בבני-ברק — לא הייתי קם ומדבר כאן. אילו דובר על שכונה חרדית בירושלים — לא הייתי מדבר כך. אבל על תל-אביב החילונית, על תל-אביב הוועקת לתרבות בלילות שבת — אני תושב העיר הזאת שנים רבות — אני חושב שיש לי הזכות לומר: תנו לאנשי תל-אביב לקבוע בעצמם, בלי התערבות, את אורחות חייהם ואת הצורה שבה הם מכבדים את השבת, את התרבות ואת היושר. מה שהם ילמדו ממה שקרוהו מה זה הוא שאפשר לחטוא, אפשר לעבור ג'ל חוק, אפשר לרמות ובלבד שלא יסטו מהסטאטוס-קוו ולא יקראו לחזיר "חזיר".

גברתי היושבת-ראש, הנושא חשוב ומחייב דיון ממצה ורציני בבית הזה כלפי כלל ישראל. לא נברח מזה אלא נסתיר עוד יותר בשקר את הבעיה הקיימת וגדלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו: רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהנא, באותו נושא.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, גם אני מרשה לעצמי להעלות כהצעה לסדר-היום את הדיון בנסיון לבטל את השבת, חלילה, בעיר ואם בישראל, העיר העברית הראשונה, העיר העברית הגדולה תל-אביב. הנסיון הזה נעשה במשך שנים על-ידי ראש העיר שלה, מ' להט. בעבר יום מ' להט פתחת בתי-קולנוע ובתי-שעשועים בשבת וכעת, עם היבחרו לקא-דנציה השנייה, הוא זומם הצעות חדשות, שביניהן — כדבריו — פתיחת "הקאמפי", "הבימה" ואולם רקאנטי להצגת מחזות מהרפרטואר המקובל וכן להפעלת מוסדות רבים בעיר בלילות שבת.

רבותי, תרשו לי להזכיר כי כאשר הממשלה הנוכחית עלתה לשלטון שמחו רבים משלומי אמוני ישראל. הם שמחו מפני שקיוו שמצב הדת ישתפר במדינה ושהיחס לקדשי ישראל, וביניהם לשבת, יהיה טוב יותר מאשר בעבר. היו להם סימוכין לתקוותם זו. הממשלה הזאת קמה רק בזכות קולותיהם של חברי סיעות דתיות וחרדיות שבכנסת. לולא הן לא היה יכול ראש הממשלה להציג את ממשלתו, לולא הן לא יכול היה לקיים אותה. אבל שלומי אמוני ישראל גם הסתמכו על עמדותיו הידועות מהעבר ועל הצהרותיו הממודשות של ראש הממשלה, הצי-הרות המכירות בקדושתה של השבת ומדיניותה את חשיבות שמירתה; והציבור הדתי על כל חלקיו מכיר גם עתה תודה לראש הממשלה על גישתו זו ועל עמדתו זו.

אך עם הכול אין באפשרותנו להתעלם מביקורת

גני יודע אם "נוער הברזלים" ילך בלילות שבת להצגות תיאטרון, אבל יש חוגים רחבים שבמקום לשחק קלפים ובמקום לנהל שיחות בטלות ילכו בערב אחד פנוי לתיאטרון ויראו הצגה עברית טובה או ישמעו קונצרט טוב. זה יעשה לנשמתם ולהתעלותם כאזרחים וכיהודים הרבה יותר מאשר ישיבתם בבית וצפייתם בטלוויזיה וידיעתם שיש סטאטוס-קוו דתי המאפשר להם ללכת ל"בני-קלאב" אבל לא להצגה. אני חושב שהחוגים הדתיים היו צריכים להבין את הדבר הזה ולא לקיים את הטורף שלהם כלפי ראש הממשלה וכלפי הממשלה בעניין זה, כי בסופו-של-דבר תתקיימה הצגות ותהיינה הצגות בלתי-חוקיות, ותקצר היד מלהישע. אני יכול להבטיח לחבר-הכנסת אברמוביץ שלא רק במופעים פרטיים, כביכול, אלא בכל המופעים, לרבות מופעי תרבות של גופים עירוניים, יש כירסום גדול, ואתה יודע זאת.

אני מציע לקבוע שבאתם אזורים שבהם גרים אנשים חרדים לא יעלו את ההצגות, כפי שעשו בהל-אביב ואמרו: בקולנוע זה לא נציג.

(חבר-הכנסת י.מ. אברמוביץ קורא קריאת-בניינים)

אינני יודע.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל): זה לב לבה של תל-אביב.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

חבר-הכנסת אברמוביץ, אני מציע לך שלא לערוך אתי חשבון גיאוגרפי. אבל אם יעמוד בך הכוח אני מציע לך ללכת בשבת אחרי-הצהריים — אני אומר ללכת, לא לנסוע — למגרשי הכדורגל בתל-אביב ולראות מה נעשה שם, וגם את המסחר מסביב. הדבר נעשה בהרשאת העירייה וכל החוגים —

(קריאה: אין הגבלות זמן בנאומים?)

אני חושב שאני מן המקצרים בנאומים. אני כבר מסיים את נאומי, אם זה מרגיע אותך.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:

כל עוד לא אמרתי לך להפסיק בדברייך אתה רשאי להמשיך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

תודה רבה, אבל אני חושב שזו באמת היתה פגיעה בי, כי אני משתתף בדרך-כלל, לקצר בדברי. אני מדבר הפעם מתוך כאב, מפני שאינני מדבר כדי לקנטר את הדתים או את הממשלה. אני רואה שבמסווה של דת, כביכול, במסווה של אמונה ונצח ישראל רוצים להנציח את השקר ולייפוט אותו באמונה. אין בזה כל אמת. אם חבר-הכנסת אברמוביץ, אם חבר-הכנסת שינמן ואולי גם מר בסוק יראו מה שנעשה במשחקי הכדורגל בשבת אחרי-הצהריים ידעו הם כמה פרוצה חומת השבת.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אני חושב שאסור לנו לברוח מהנושא. אנחנו חייבים להתמודד אתו. אומר רים לנו: אסור לעורר את הנושא כי זה מעורר "קולטור-קאמפי". יש לי חדשות בשביל כלונג: ה-

ומרעישים על כך שיש לשמור חוק. אלה שדורשים לשמור חוק שוכחים פתאום שגם בעניין זה יש חוקים. כאן הם מוכנים להתעלם מהחוק. יש חוק שעות עבודה וימי מנוחה, בו אין מתחשבים כאשר יוצאים לחלל את השבת; יש חוקי-עזר עירוניים, בהם אין מתחשבים אלה אשר בפיהם תמיד נשמעת התביעה לשמור על הסדר ועל החוק. בקשה להימנע מנסיעה בכביש מסויים בשבתות היא לדבריהם פגיעה בחוק. לעומת זאת עבירה בפועל על החוק האוסר פתיחת תיאטראות ובתי-קולנוע בשבת לא נחשבת בעיניהם.

קיים מודוס ויווני של סטאטוס-קוו במדינה. על סטאטוס-קוו זה מסתמכים לא פעם חוגים חילוניים כשאנו מבקשים לשמור על זכויותיהם של שומרי התורה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
הם כבר הפסיקו להסתמך כי הצלחתם לזעזע אותם יפה מאוד בשנה האחרונה.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
אבל מותר לרמוס סטאטוס-קוו זה ולכרסם בו כשרוצים להתיר דברים שהיו מקובלים כאסורים עד עתה. כאמור, הרי רק בשנים האחרונות הפרו בתל-אביב סטאטוס-קוו זה, כשהחלו לפתוח בתי-קולנוע אחדים. וכעת כבר מסתמכים על כך שבתי-קולנוע אלו פתוחים ורוצים להוסיף חטא על פשע. להוחמי החופש מותר הכול. אני זוכר איך רעשה הכנסת כשר-חברת כנסת אחת קיבלה מכתב איום אנונימי, מכתב שעד היום לא ידוע מי עמד מאחוריו ואם לא היתה זו פרובוקציה. וכעת מופיעה בעתון מכוונו, בעמוד השני שבו, לא פחות ולא יותר מאקראי "לה" עלות עם חבל על ראש העץ" שר וחבר כנסת אשר לוחמים נגד פתיחת תיאטרון "הקאמרי" בשבת. מור דעה שכזאת, אשר המפרסם שלה מוכר, מתפרסמת בעתון שהוא לוחם גדול למען חופש ונגד אלימות ונגד פשע מאורגן ובלתי מאורגן. איך הייתם רועשים כאן אילו היה מישור חומד לו לצון כזה מהצד שכ-נגד?

ללא גיבוי המפלגות שלו מנסה מר להט לעשות מעשיו. הוא נפגש עם ראש הממשלה. נאמן על ראש הממשלה שמר להט הבטיח לו מה שראש הממשלה אמר. אך מה היא ההבטחה? שבשבת הקרובה לא תיערך הצגה ב"הקאמרי", ואנו, לא דווקא על השבת הקרובה נאבקים. ומר להט מתכוון אפילו להבטחה זו. הוא עוד ישקול. ואחרי שברוב טובו יותר על שבת זו, הרי לשבתות הבאות הוא מבטיח לנו כי ימשיך בתעלוליו. אמרו חז"ל: כל המצר לישראל נע-שה ראש. מר להט כנראה סבור שיבטיח לעצמו להיות ראש עליידי זה שציר לישראל, ואולי הוא סבור כי מחובתו, לאחר שנעשה ראש, להצר ליש-ראל. ייאמר למר להט: מאמר זה מתייחס לרשעי אר-מות העולם; אם במחיצתם נוח לו, הרי תפארתו ודאי לא תהיה בדרך זו.

הכנסת נתבעת לתת את דעתה לקדשתה של השבת ולמניעת התפשטות חילולה. על הראשונים אנו מצטערים, דואבים וכוכים, ואל תוסיפו עליהם. מחו-בתנו להפחית מחילולי השבת ולא להוסיף עליהם,

גם בתחום זה. הרבה הובטח, מעט נעשה. אינני רוצה לחזור על דברים שאמרנו אנהנו ושניצלו גם אח-רים בקשר לכמה הופעות ציבוריות ממלכתיות שהיו כרוכות בחילול שבת, ושבנקל היה אפשר למנוע אותן ולא לגרום להיווצרותן. מצער במיוחד שהי-ממשלה לא מצאה אפשרות לצמצם באורח משמעותי את חילולי השבת בתעשייה ולבטל היתרי עבודה ש-ניתנו. הודעתו האחרונה של פרופסור זאב לב המטפל בתחום זה, שיש גישה חיובית וטובה מצד ראש הממ-שלה בעניין זה אך שהשרים האחרים מעכבים את ביצוע המשימות האלה אומרת דייה.

יורשה לי להביא דוגמה בולטת לידיעת הבית. אחרי התכתבות ענפה הצלחתי להביא לידיעת שר העבודה והרווחה שאכן מפעל הנייר בחדרה מעסיק בשבת יותר פועלים מאשר הותר לו על-פי היתר העבודה. השר החליט להעמיד לדין את המפעל. כשר-פניתי כעת, חודשים אחדים לאחר מכן, למפקח הע-בודה הראשי הודיעו לי הנ"ל כי "תביעה משפטית בגין העבדת עשרים וארבעה עובדים יהודיים בימי המנוחה השבועית בניגוד לחוק הגושה, אבל לצערי יעבור כנראה זמן די ממושך עד אשר בית-הדין האזורי יתפנה לשמעה". שוב יש מקום לשאול את השאלה: מה העילו כאן חכמים בתקנתם ושרים בהב-טחותיהם? יעבור עוד זמן והעבריינין שומע וצוחק.

ובכן, לצערנו המצב בכללו הינו רע. למצב רע זה מיתוסף כעת הנסיון של מר להט לבטל את השבת, חלילה, כליל. אנו שומעים מצדדים שונים טענה משו-נה ביותר: הרי בין כך יש כבר חילול שבת סי-טוני, הרי בין כך משחקים כדורגל ונוסעים וכן הלאה וכן הלאה, למה לא נגיר את הרצועה עוד יותר? זה מזכיר את שאלת חז"ל: מי שאוכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום כדי שיהא ריחו נודף עוד יותר?

מאידך גיסא מסבירים לנו מה מועט יהיה חילול השבת הכרוך בפתיחת "הקאמרי". הרי כרטיסים יימכ-רו רק לפני שבת, וכן הלאה. אבל אנו הלא יודעים ועדים כי יהיה כאן שוב חילול שבת סיטוני, ויהיה כאן דבר החמור הרבה יותר מאשר מכירת כרטיסים. יהיה זה חילול השם אם עיריית תל-אביב היא היא אשר תחלל בריש גלי את השבת ותזמין תושבים של העיר ושל שכנותיה להשתתף בחילול שבת זה. חיי-לול השם הינו דבר חמור עוד יותר מאשר עבירה על המלאכה מסויימת בשבת. ההצגה וכל הכרוך בה, הפומביות שלה והרשמיות שלה, ההסעות, הנסיעות והחרת הרצועה — אין לך חילול השם גדול מזה. כאילו ממנער העם משבת קדשו.

אבירי הליבראליסם, המטיפים לאיכות החיים של האזרח — אני מתכוון גם לחבר-הכנסת וירשובסקי — שוכחים שמול האזרח הזה, אשר באים כאילו להיטיב עמו, הם פוגעים קשות בהרבה מאוד אלו-רחים במדינה הזאת ופוגעים במהותה ובדמותה של האומה. אמר מי שאמר שהשבת שמרה על האומה בעבר והיא אף שומרת עליה כעת. בגולה אלה השומ-רים שבתם הם הבטוחים עד כמה שאפשר מהתבוללות. האם נבוא כעת למען נוחות מדומה או מיתית לבטל, חלילה, את שבת קדשנו? לא פעם וזעקים אצלנו

עולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
ל-80% מתושבי תל-אביב אתה לא נותן להביע דעה.

שר-הפנים י. בורג:
אני לא מתפלמס.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
— — — אתה מדבר על פירוד. אני חושב שמה שאתה עושה, אדוני השר, זה דבר חמור ביותר.

שר-הפנים י. בורג:
אתה תשתוק כי דיברת קודם על שקר ומזימה וצביעות וכל הדברים האלה. אל תדבר.

עולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
זה באמת שקר, מזימה וצביעות.

שר-הפנים י. בורג:
יכולת גם את להציע הצעה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
יש לך רשות דיבור להצעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
זה רק מוכיח שמה שאמר חבר-הכנסת וירשו-בסקי על צביעות, זה נכון: זו ההתנהגות של השר.

שר-הפנים י. בורג:
דווקא מפני שאני שר הפנים אין בדעתי להי-כנס לפולמוס בעניין זה עם ראש העיריה מעל הבמה הזאת. אני מקווה שהוא יבין את זעקת החברים שלא באה משום חשבונות אלא בגלל כאב אמיתי.

עולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אולי כאב מחלקת החינוך?

שר-הפנים י. בורג:
האדם ששובת ביום השביעי, תובע מעצמו כמה דברים שאינם מן הנוחים בחיים, יש לו זכות וצריך להבין אותו. השבת אינה זקוקה לא להגנה שלי ולא להגנת יתר החברים, אלא השאלה היא כיצד העיריה תנהג ומהו תיאטרון עירוני בתוך העיר הזאת. אשר על כן אני מקווה שהוויכוח הזה יישמע גם בבית עיריית תל-אביב, ולכן אני מציע את הצעות חברי-הכנסת שהזכרתי אברמוביץ, שינמן וכהנא להעביר לוועדה, ואת הצעתו של חבר-הכנסת וירשובסקי להסיר מסדר-היום.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
האם זאת לא צביעות — — — ?

עולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
זאת פגיעה בכבוד הכנסת וזילזול בכנסת. לא היה דבר הזה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
את לא רוצה שיגיע תורך?

עולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
לא, אני מוכרחה ללכת לבית הנשיא. רציתי רק להביע את שאט הנפש.

וודאי שמצווה על כך ממשלה שבראשה עומד מר בגין והנשענת על סיעות דתיות בכנסת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שר-הפנים י. בורג:
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כולם דיברו בלהט ואני אנסה לדבר בהגיון.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אתה רוצה לקבל ממני הכשר שאתה היחיד שמי-דבר בהגיון?

שר-הפנים י. בורג:
לא אגלה סוד כשאמר איפה האמונה שלי והי-אודה שלי. ודאי לא תהיה זו הפתעה אם אומר שאני מציע לכנסת להוריד מסדרי-יזמה את הצעתו של חבר-הכנסת וירשובסקי ולהעביר לוועדה את הצעתם של חברי-הכנסת שינמן, אברמוביץ וכהנא.

יופי שריד (המערך):
כבר בזה אין הגיון. במשפט הראשון שלך אין הגיון.

שר-הפנים י. בורג:
אתה רוצה לעבוד שעות נוספות. אני עובד אור-תן. הערב עלי להיות עוד בתל-אביב. מדובר לא על הגדרה מהותית או הלכתית או סוציולוגית מה היא שבת ומה הוא חילול שבת. הזעקה של המ-ציעים באה כנגד הרחבת פרצה שלצערנו קיימת וש-עתה מנסים להרחיבה שבעתיים. מדובר לא בבת-י-קולנוע פרטיים אלא בתיאטרון שנקרא תיאטרון עיר-רוני וחי על תמיכה של העיריה. השאלה, האם בעיר יהודית צריך תיאטרון עירוני לחלל את השבת או לא. כל מה שאמרו החברים או קראו קריאות-ביניים, על זה אמר חבר-הכנסת כהנא בצדק: על הראשונים אנו מצטערים ועכשיו אתם באים להוסיף?

אשר לעניין הקואליציה, יש בזה מהות יותר עמו-קה. יכול אתה להיות מרוצה מהסטאטוס-קוו, יכול להיות בלתי מרוצה, אבל לא אחדל מלשבח את בן-גוריון ז"ל, כאשר הוא קבע בשעתו שיש למנוע מלחמת תרבות, ואין עצה אחרת — — —

עולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אתם גורמים למלחמת תרבות ולחנק של המדינה. אתם הורסים את הכנסת. זה שאתה לא מאשר הצעה של האופוזיציה אלא רק של הקואליציה זה הורס את הכנסת.

שר-הפנים י. בורג:
אני לא יכול להתחרות אתך לא באוקטאבות ולא בהתנהגות. אני משבח את בן-גוריון שהבין שמי-טעם זה צריך למנוע כל דבר שמגביר פירוד וללכת בכל דרך כדי להגביר את האיחוד.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
על-ידי זה שאתה רוצה להוריד את ההצעה שלי ולהעביר את האחרות, אתה מסלף — — —

לגמור עם הכניעה לתכתיבים של המפלגות הדתיות. כפי שאני בעד חופש הפולחן הדתי, כך אני נגד כפייה דתית. אם הדתיים רוצים שיכבדו את אמונתם, הם צריכים לכבד ולא להתערב באורח החיים החילוני של רוב אזרחי המדינה.

היות שהצעתו של חבר-הכנסת אברמוביץ מכוונת להצטרף ולהחמיר הכפייה הדתית, אני מציע לא לכ"ל לול אותה בסדר-היום של הכנסת.

הד"ר ש. ארבל-אלמזליון:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להצעה אחרת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה ומתוודה, נרשמתי לפני כמה ימים באופן מכאני כדי להוריד את הצעתו של חבר-הכנסת פנחס שינמן מסדר-היום. החלטתי בנפשי שאם כבוד שר הפנים יציע להעביר את כל ארבע ההצעות לוועדה או יציע שכל ארבע ההצעות יידונו במליאה, כלומר, יתנהג בלי "איפה ואיפה", אבטל את ההצעה שלי. אינני יודע אם זה היה משפיע על מישורו אבל זה היה ביטוי להערכתי את ישרו ואת הגינותו הממלכתית של שר הפנים המוכן לדון בנושא כולו, השבת והתיאטרון "הקאמרי" בתל-אביב, עם כל מה שנוגע מכך.

לפי דעתי, התנהגות השר, אם לומר בכל העדינות, היא של "איפה ואיפה", וזה לא נאה. ראויה הצעתו של חבר-הכנסת וירשובסקי שתידון בוועדת הפנים כמו ההצעות האחרות. אם אתה רוצה להוריד אותה, תוריד את כולן.

זרח ורחפטיץ (חזית דתית לאומית):
אותו דבר הצבעתם בקשר להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת טובי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
גם את שלי הורידו. כאשר חבר כנסת מצביע, זה לא "איפה ואיפה", אבל כאשר שר אשר שולט בעניינים לא מתנהג כהלכה זו "איפה ואיפה". הוא היושב בשלטון, הוא השולט באימות, והוא יכול להתנהג אחרת. לא היה קורה ולא כלום אם היו דנים בוועדת הפנים גם בהצעתו של חבר-הכנסת וירשובסקי.

שרי-הפנים 5. בורג:
מה לעשות, אני נגד דבר אחד ובעד דבר שני.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
גם שם אתה לא אותו הדבר. אתה ירא מחברי הכנסת אברמוביץ וכהנא. אילו חבר-הכנסת וירשובסקי היה בקואליציה, היית מעביר גם את הצעתו לוועדת הפנים.

לגופו של דבר, מדוע צריך להוריד את ההצעה של חבר-הכנסת פנחס שינמן? הוא בעד עונג שבת?

יוסי שריד (המערך):
נניח שכן.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני כן. יש עונג שבת ויש עונג שבת בתל-

הד"ר ש. ארבל-אלמזליון:
לכמה חברי הכנסת יש הצעות אחרות. רשות הדיון לחבר-הכנסת צירלי ביטון.

פנן שר הבטחון מ. צפורי:
חבר-הכנסת ביטון איננו קשור, אסור לו לדבר.

הד"ר ש. ארבל-אלמזליון:
אני מספיק ערה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע לא לכלול בסדר-היום של הכנסת את הצעתו של חבר-הכנסת אברמוביץ. אני רוצה להגיד בראשית דברי שאני מכבד כל אדם באמונתו. לבטח אין לי כל דבר נגד האנשים המאמינים בתום לב, ויש ביניהם הרבה חושבים משכונות מצוקה, מופלים, מגוצלים, שחיים בקושי מעמל כפיהם.

נגד אנשים מאמינים אלה לא רק שאין לי שום דבר אלא למענם ויחד אתם אני נאבק לשיפור רמת חייהם. אני מתנגד בכל תוקף לאלה ההופכים את הדת למכשיר בקנוניות הפוליטיות שלהם ובמאבקם לתפוס עמדות כוח בממשלה ובמדינה. אני מתנגד לזה שהם מנצלים כוח זה לכפייה דתית. והם, בעזרת תמיכה מצד הממשלה והממשלות הקודמות, כופים על רוב האוכלוסיה בארץ, שהיא חילונית, אורה חיים דתי בניגוד למצפונם ולהשקפת עולמם.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
איזה עבירה אתה לא יכול לעשות?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני תמיד מקופה. יש לי חמש דקות להביע את ההימנעות שלי, תן לי.

חמור ביותר הוא שעד היום קיימים במדינת ישראל בענייני אישות רק החוקים הדתיים. וכך קורה שבשנת 1979 קובעים בישראל חוקים מימי הביניים. החוצפה והתאבון של עסקני הדת גברו עם עליית הליכוד לשלטון, וחלה החמירה בכפייה הדתית.

הקטטות סביב חופש התנועה בשבתות נמשכות, כנראה שלא הספיק הקרבן מבני-ברק. ובנשק היעיל שיש בידי המפלגות הדתיות — האיום בפרישה מהקואליציה — הן מתכוונות לבטל חוקים שכבר נתקבלו, כמו חוק ההפלות ועוד, ורוצים לקבוע גם בענייני תרבות.

ראש-העיר תל-אביב, שלמה להט, קיבל לא מעט קולות, למעשה את רוב הקולות, מתושבי תל-אביב החילוניים מתוך אמונה להבטחותיו שביא לליברא-ליזאציה בחיי העיר ויאפשר פעולות תרבות בלילות שבת. והנה הפעילו שוב המפלגות הדתיות את איום הפרישה מהקואליציה, גייסו לכך גם את ראש-הממשלה בליטון, והכניעו את ראש-העיר להט. עכשיו הוא יכול לטעון: "אני רציתי להנהיג מופעים ופעולות תרבות בליל שבת אבל לחצו עלי". כך יכול ראש העיר להיות בסדר גם כלפי החילוניים וגם כלפי הדתיים.

חברי הכנסת, צריך לגמור עם הצביעות. צריך

חברי הכנסת, הוא מתנער, מתכחש, כאילו לא היו דברים מעולם.

נניח שחברי-הכנסת וירשובסקי מייצג 10% מתור שבי תל-אביב. אני חושב שהוא מייצג 80%-90% מתור שבי תל-אביב. האם 10% אלה אינם יכולים לבוא לידי ביטוי בפורום פארלאמנטארי? האם אינם מיוצגים כאן? אינך רוצה שיהיו מיוצגים. אתה רוצה למנוע מהם באופן שרירותי את האפשרות להביע את דעתם, למסור את רחשי לבם, נטייתם ואמונתם. רק את אמונתך תראה.

(שר-הפנים י. בורג קורא קריאת-ביניים)

אדוני שר הפנים, אבקש ממך לשתוק. יעצת את ההצעה ה"חברית" הזאת לחברי-הכנסת וירשובסקי, ואין סיבה להפלות אותך לטובה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני:
אי-אפשר להגיד לשר לשתוק.

יוסי שריד (המערך):
אי-אפשר להגיד לחבר הכנסת לשתוק. לו היית מעירה לשר כאשר אמר לחברי-הכנסת וירשובסקי ל-
תוק — — —

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני:
לא שמעת.

יוסי שריד (המערך):
לפעמים יש שמיעה סלקטיבית.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני:
אין לי שמיעה סלקטיבית. היושב-ראש אינו יכול לשמוע כל קריאת-ביניים של חבר הכנסת או של שר ממקום הישיבה שלו. אם לך שמיעה חדה יותר, טוב מאוד. אני שומעת מה שהנאם מדבר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
כבוד השר אמר זאת לחברי-הכנסת וירשובסקי מעל הבמה.

רוני מילוא (הליכוד):
מרוב דיבורים היום כבר טחו אוזנינו.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני:
אילו הייתי שומעת, הייתי מעירה לשר הפנים.

יוסי שריד (המערך):
אני מוכן להגיע להסכם עם גברתי היושבת-ראש. אני מוכן לחזור בי מדיבורי בתנאי שתדרשי אותה דרישה משר הפנים, שהוא יחזור בו מדיבורו. אני מוכן להסכם ג'נטלמני כזה. אין ויכוח על כך ששר הפנים אמר לחברי-הכנסת וירשובסקי לשתוק. התנגדות וולגארית בכנסת היא לא רק כאשר חבר כנסת קושר עצמו באויקים. זו התנגדות בלתי פארלאמנטא-רית גם כאשר אתה משלח רסן.

אספר לכם סוד איום ונורא. לפני ארבעה ימים חיללתי את השבת האחרונה יחד עם ראש עיריית תל-אביב. חיללנו את השבת בפרהסיא. אספר לכם איפה חיללנו: במגרש הכדורגל של קבוצת בני-יהודה כאשר

אביב. אותו ראש עיר, שלא אני בחרתינו אם כי הוא ידיד שלי, הנהיג בשנה-שנתיים האחרונות מושג ה"נקרא "שבת תרבות" במוזיאון תל-אביב. זה מופע שחציו תרבותי וחציו פוליטי. כן הנהיגו "שבת תר-בות" גם בפרברים שונים, בבתי-עם, במועדונים, במועדונים לילה, כדי לעודד בשבת את החילוניים, שאינם יודעים — כמו אחיהם הדתיים — ליהנות באופן עמוק מהחוויה התרבותית שלה. ליהנות ממופעים של תרבות, אני יכול להבין אתכם. אבל אתם צריכים לשאוף שהאדם בדרכו לתיכון הנפש ייגמל מכדורגל ויעבור אל "שבת תרבות", ומ"שבת תרבות" אל ה"תיאטרון. אתה צריך לקוות שבעזרת-השם אולי יפ-סיק להתחפר במגרשי הכדורגל וילך לחסות באהלם של תרבות ושל תיאטרון, ואם-ירצה-השם, הוא יסיים את התהליך בבית-הכנסת. אפילו מנקודת השקפתכם חשוב שתעזרו ליהודים לחזור בתשובה בדרכי גועם. יש מי שרוצה לשאוף קצת שאר רוח בשבת. תנו לאלה הרוצים ליהנות מתרבות כזאת, תנו להם את הפתח הזה. אני במקומכם הייתי אומר בבקשה. יש לפתוח דווקא אפיק תרבות. מה קמתם דווקא על זה? בשנה האחרונה אתם עושים עלינו קולטור-קאמפף.

מנחם אלנברג (התנועה לשינוי ויזמה):
מי זה עלינו?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
על החילוניים. בסופו של דבר בחשבון אחרון מלחמת התרבות שלכם מזיקה לאינטרסים של קיום הדת וההלכה בקרב היהודים בישראל. גם בלי להזכיר את שפיכות הדמים בירושלים ובתל-אביב.

אני מציע להוריד את הצעתו של חבר-הכנסת שיגמון מסדר-היום. אתם צריכים ללמוד לחיות אתנו תוך קיום יחד, כך שאני אלק בערב שבת ברחוב דיזנגוף אל "הקאמרי" והרב אברמוביץ, עם כל הכבוד, ילך על-ידי לבית-הכנסת ושנינו נוקיר אחד את השני. לא כפי שחברי-הכנסת שיגמון אומר: אני אלק בערב שבת לבית-הכנסת בגלל המצווה וההנאה שלי, ואתה תצטרך להחליט, או שתשב בבית, תשתה קפה, תלהג עם חברים ותשחק קלפים — אני לא — או שתצפה בטלוויזיה; ואם תרצה לראות תיאטרון, בשום אופן לא.

השאלה היא: מה לכם כי נטפלתם? נעזור לצי"ץ לחזור ולקומם קמעה איוו תרבות דווקא בלילות שבת כי נדמה לי שזה מה שחסר לתל-אביב.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני:
רשות הדיבור לחברי-הכנסת יוסי שריד, להצעה אחרת.

יוסי שריד (המערך):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אהיה רחמן בן רחמן ואקצר. אני רק רוצה להביע צער שדווקא השר הוותיק ביותר בממשלה איננו מגלה הבנה לאי"ב פארלאמנטארי או לאי"ב ציבורי, זה השר שחובש את ספסלי הממשלה זמן ממושך, יותר מכל שר אחר. לי עצמי נדמה שתמיד היתה לנו ממשלה ותמיד היה לנו בורג. זה כנראה נכון. אף-על-פי-כן, שר הפנים התמידי הזה, כאשר מוזכר בדבר כלי-כך אלמנטארי,

עניין התיאטרות כן תפרוש. זה לא מתקבל על הדעת.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):
בעניינים פוליטיים יש חילוקי דעות. בענייני ש-
בת — אין.

יוסי שריד (המערך):
ראש עיריית תל-אביב צריך היה להבין זאת.

כיוון שהנושא אינו יורד מסדר-היום, אני מציע להעבירו לוועדה.

הו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שר-הפנים י. כורנ:
גברתי היושבת-ראש, בקיצור נמרץ. המפד"ל פר-
שה מן הקואליציה בגלל משבר בחינוך דתי בשנת
1951. המפד"ל פרשה מן הקואליציה ב-1957 בגלל
שאלת "מי הוא יהודי". המפד"ל, בניגוד להמלצתי,
פרשה בשנת 1976 בגלל שמירת שבת. זו הערה רא-
שונה. כאן מדובר על שבת.

הערה שנייה. אשמח אם חברי הכנסת יקראו את
דברי בפרוטוקול. הם יחליטו אם השמיעה של חבר
מסויים של הכנסת היא נכונה ומדוייקת.

הו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמרי רון, להצעה
אחרת.

אמרי רון (המערך):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני אסביר
מדוע אני רשום לרשות הדיבור. נרשמתי לרשות
הדיבור להצעה להסיר את הצעתו של חבר-הכנסת כהנא
מסדר-היום.

(קריאה: אינך צריך להצטדק.)

אני מצטדק מפני שאני אמור לייצג מישוה מ-
סיעת הליברלים ומסיעת הליכוד שצריך להגן על
ראש-העיר להט. בהעדר מגן כזה אני מנסה להגן
עליו.

אני מציע להסיר את הצעתו של חבר-הכנסת כהנא
מסדר-היום כי חבר-הכנסת כהנא קרא לשלמה להט
"מצטרף לאגף הרשעים" ו"עושה תעלולים". כיוון
שאנשי סיעתו של שלמה להט אינם מגינים עליו אני
מגן עליו.

גברתי היושבת-ראש, מה שנעשה פה — ואני
אומר זאת מנקודת הראות שלי — הוא שמשניאים
את היהדות הדתית, את הדת ואת שמירת השבת על
עם ישראל החילוני. והדבר נעשה פה לא בפעם
הראשונה. אני אינני כל-כך ותיק בכנסת אבל אני
רואה מה נעשה בחודשים האחרונים, ובכלל זה —
תופעה שבצבא ושמרים על השבת הדתית ועל חוקי
השבת ומלמדים את תורת השבת, אבל את הבחורות
הדתיות הוציאו ממנו. בחיים האזרחיים מנסים להש-
ליט חוקים מעבר לסטאטוס-קוו. חברי הכנסת, אם
אני רוצה לטייל בשבת במכונית, מותר לי. אבל אם

שיחקה עם קבוצת בית"ר ירושלים. גם קבוצה ירו-
שלמית מעורבת בחילול שבת. חיללנו שבת בפר-
הסיה, בריש גלי, ויחד אתנו היו שבעת אלפים איש
תושבי שכונת התקווה, שלא לדבר על עשרות אלפי
אזרחים במדינת ישראל שחיללו שבת במגרשים השו-
נים של הכדורגל.

מאיר פטיל (מתנה שלי):
מה היתה התוצאה?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ומאות אלפים אחרים חיללו שבת על-ידי האזנה
לראדיו ולטלוויזיה.

יוסי שריד (המערך):
לא הייתי מספר סיפור זה ולא הייתי מודה על
חטאי אלמלא שיחה עם ראש העיר שאמר לי: יוסי,
אני אומר לך, נציגי המפד"ל ידעו היטב לפני שבו-
עיים—שלושה כאשר חתמו על ההסכם הקואליציוני על
העניין. אמרתי להם שאני עומד לפתוח — — —

(קריאה: זה לא הוגן. ראש העיריה אינו נמצא
כאן. לא נהוג לצטט מה שאדם אמר לך.)

הו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
חברי הכנסת, הדברים האלה אינם ציטוט.

יוסי שריד (המערך):
נציגי המפלגות הדתיות ביקשו להבטיח לעצמם
קודם-כול את המשרות, את ה"גיבנים", את המנגנונים.
הם ידעו היטב שהעניין עומד על הפרק. אחרי שהב-
טיחו לעצמם את ה"גיבנים", את המשרות, את המ-
אבים, את המנגנון ונקודות השליטה, את הכוח ואת
העצמה והשימו עצמם כלא יודעים, הם ידעו שיוכלו
להפעיל את הלחץ והסחיטה האלה כדי שהתיאטרואל
לא יפתחו.

צר לי רק על דבר אחד — בזה אסיים — שראש
העיר התפעל מאיום סרק, מאיום שאין בו ממש. אני
שואל את חברי הכנסת, ואולי גם את שר הפנים,
האם אפשר להאמין ששמפלגה בישראל תפרוש מן
הממשלה לא בגלל ענייני שלום ומלחמה — אנחנו
עכשיו בעיצומו של משא-ומתן לשלום, אך לא על
דבר כזה יפרשו מהממשלה — לא בגלל נסיגה לגבו-
לות 1967 בחזית סיני, כאשר זה בסתירה מפורשת
למצעה, לא בגלל התנהגות כלפי "גוש אמונים", זה
"הבן יקיר לי אפרים" של המפד"ל, זו המדיניות הג-
דולה של ובלון המר ובן-מאיר, שהפכה לפרקמטיה
קטנה, המדיניות הגדולה של המפד"ל, אותו דבר
עצמו לפני חמש-עשר שנים.

רוני מילוא (הליכוד):
איפה אתה היית כאשר המפלגה שלך חתמה על
הסכמים עם המפד"ל?

יוסי שריד (המערך):
הכלכלה הישראלית קורסת תחתיה, על זה הם לא
יפרשו מן הממשלה. אפילו אני, שיש לי דעה מסו-
יימת על המפד"ל, איני יכול להעלות על דעתי שעל
כל אלה המפד"ל לא תפרוש מן הממשלה ואילו על

חיל בהצעה של חברי-הכנסת אברמוביץ. יש הצעה להעביר את ההצעה של חברי-הכנסת אברמוביץ לו"ר עדה.

(קריאה: מדוע לא להצביע על כל ההצעות?)

איי-אפשר לאחד את ההצבעה על ההצעות של חברי-הכנסת אברמוביץ, שינמן וכהנא.

מאיר פטיל (מחנה שלי):

אפשר להסיר מסדר-היום את כל שלוש ההצעות בבתי-אחת.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

לגבי כל אחת משלוש ההצעות יש שתי הצעות: האחת להעביר לוועדה, והשנייה, שלא לכלול בסדר-היום. המציעים הם שונים ומשום כך רציתי שצביע בנפרד על כל הצעה. אבל אם יש הסכמה, אני מעמידה להצבעה זו מול זו שתי ההצעות: האחת, להעביר לוועדה, והשנייה, שלא לכלול בסדר-היום, לגבי שלוש ההצעות של חברי-הכנסת אברמוביץ, שינמן וכהנא.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר לוועדה את הנושא

שהעלו חברי-הכנסת י.מ. אברמוביץ, —

פ. שינמן וק. כהנא — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול בסדר-היום את

הנושא שהעלו חברי-הכנסת י.מ. אב-

רמוביץ, פ. שינמן וק. כהנא — מיעוט

ההצעה להעביר לוועדה את הנושא שהעלו

חברי-הכנסת י.מ. אברמוביץ, פ. שינמן וק.

כהנא נתקבלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

אנו עוברים להצבעה על הצעת חברי-הכנסת ויר-שובסקי. אני מעמידה להצבעה זו מול זו את ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום ואת הצעת חברי-הכנסת שריד להעביר את הנושא לוועדה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר לוועדה את הנושא

שהעלה חברי-הכנסת מ. וירשובסקי — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול בסדר-היום את

הנושא שהעלה חברי-הכנסת מ. ויר-

שובסקי — רוב

ההצעה שלא לכלול בסדר-היום את הנושא

שהעלה חברי-הכנסת מ. וירשובסקי נתקבלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

חברי הכנסת, תם סדר-היום של ישיבה זו.

הישיבה הבאה ביום ב' הבא בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה נעולה בשעה 17:27.

אני עושה תאונה, יש סעיף חדש בפוליסת הביטוח, שהפוליסה אינה מכסה את התאונה בשבת.

יתקאל פלומין (הליכוד):
מה?

אמרי רון (המערך):

כך קראתי בפוליסה של חברת ביטוח מכובדת.

(קריאה: בבנק המזרחי?)

לא, בחברה מכובדת.

אם מופיע ראש עיר פעם אחת כגבר ואומר: אני רוצה פה חיים תרבותיים-רוחניים; אלפי בני-נוער מתעסקים באלמות, בפשע ובסמים, ואני רוצה לערוך להם ערבי שבת לא בנוסח הדתי אלא בנוסח החי-לוגי-התרבותי — — —

חיים קופמן (הליכוד):

אלה ילכו לתיאטרון "הקאמרי"?

אמרי רון (המערך):

ההצגה "סוחר הגומי" שעמדה להיות מוצגת בתיאטרון "הקאמרי" היא בעלת ערכים תרבותיים. כאן הרוח, וכאן רוח המסחר הקואליציוני בשבת. זהו החי-נוך החמור ביותר שקואליציה זו נותנת לעם ישראלי.

אני מציע איפוא להסיר את הצעתו לסדר-היום של חברי-הכנסת כהנא מסדר-היום, ולשלוח מעל במה זו ברכת "ישר כוח" לשלמה להט.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

אנו עוברים להצבעה.

אני רוצה לשאול את המציעים אם הם מסכימים להצעה להעביר את הצעותיהם לוועדה. חברי-הכנסת אברמוביץ?

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

חברי-הכנסת שינמן?

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):
כן.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

חברי-הכנסת כהנא?

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
כן.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

חברי הכנסת, אעמיד להצבעה כל הצעה בנפרד כי לגבי כל אחת מן ההצעות יש שתי הצעות. ונת-

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קע"ג-קע"ה

- א. דיווח על המפגש השנתי השלישי בין הפארלאמנט האירופי והכנסת.
- ב. חוק דיגי העונשין (האונת סתר), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 2), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק יסודות המשפט, תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק הבנקאות (רישוי), תשל"ט-1978 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק האחריות למוצרים פגומים, תשל"ט-1978 (קריאה ראשונה).
- ז. אי-ביצוע מדיניות פיזור האוכלוסיה - הצעת חבר-הכנסת מ. קצב.
- ח. הצעות לסדר-היום.
- ט. שאילתות ותשובות.
- י. חוק יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- יא. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק יסוד: בתי-המשפט (קריאה ראשונה).
- יג. חוק בתי-המשפט (הוראות מעבר), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק העונשין (תיקון מס' 5), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 24), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ט-1978 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק שכר מינימום, תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- יח. הצורך בהגברת פעילות תנועות הנוער בארץ - הצעת חבר-הכנסת מ. סבידור.
- יט. העדר רופאים בירוחם - הצעת חברי-הכנסת י. זי. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וז. שטרן-קטן.
- כ. השביתה בצי הסוחר - הצעת חברי-הכנסת מ. אלגרבלי, י. זי. אמיר, מ. כהן, מ. פעיל וז. שטרן-קטן.
- כא. הצורך בהמשך הייעול ושיפור המינהל בממשלה וברשויות המקומיות - הצעת חבר-הכנסת י. רום.
- כב. הצורך בשינוי נוהגים ביורוקרטיים בשירותים ה-ממשלתיים והציבוריים - הצעת חבר-הכנסת א. רובינשטיין.
- כג. הקמת רשות לפיתוח הגליל - הצעת חבר-הכנסת י. כהן.
- כד. מצב החינוך הגבוה והמחקר המדעי במדינת ישראל - הצעת חבר-הכנסת א. אבן.
- כה. הדרכים לסיום שביתת המורים העל-יסודיים - הצעת חבר-הכנסת א. כץ.
- כו. הצורך בייעול גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף - הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האוזנר, ד. גולומב וז. אליהו.
- כז. חוק המועצות החקלאיות (עונשין), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז-1977 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק התקנים (תיקון מס' 3), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- ל. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קע"ג-קע"ה

- 449-453. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח - הצעות חברי-הכנסת מ. עמאר, מ. פעיל, מ. וירשובסקי, א. אבטבי וד. שילנסקי.
- 454-455. מעמדם של עובדי מדינה - הצעות חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו וא. מלמד.
456. מ. עמאר (המערך): תיפקוד הממשלה ומשר-דיה.
457. מ. כהן (הליכוד): טיפול שירות המבחן בצעי-רים באזור חיפה והסביבה.
458. ז. עטשי (התנועה לשינוי ויזמה): הסכנה להי-שגי מבצע ליטאני.
- 459-461. ההתרחשויות במערת המכפלה - הצעות חב-רי-הכנסת י. שריד, מ. פעיל ות. טובי.
- 462-465. קיום מופעי תרבות כלילות שבת וחג בתל-אביב - הצעת חברי-הכנסת י. מ. אברמוביץ, פ. שינמן, מ. וירשובסקי וק. כהנא.

ג. הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון מס' 2), תשל"ט—1978

(הצעת קבוצת חברי כנסת)

הגיש דין-וחשבון חיובי לפי סעיף 18(ג).

3. הוספת סעיף 8א

אחרי סעיף 8 לחוק העיקרי יבוא:

"8א. על אף האמור בסעיפים 7(א) ו-8, רשימה שלא מילאה את התנאים הנדרשים בסעיפים הא-מורים אך זכתה בבחירות במאנדאט אחד לפחות תהיה זכאית למימון הוצאות הבחירה שלה על-פי הוראות חוק זה. באם הרשימה היא רשימת בת או קיבלה המימון מסיעת אם יגיע המימון לסיעת האם לפי הודעה משותפת בכתב של בא-כוח סיעת האם ובא-כוח רשימת הבת."

4. תיקון סעיף 18

במקום סעיף קטן 18(ד) לחוק העיקרי יבוא:

"(ד) לא היה הדין-וחשבון חיובי:

- (1) לגבי סיעות המקבלות מימון על-פי סעיף 4(ב), יורה שר הפנים להפחית 5% מסך כל הוצאות מימון הבחירות, בחמישה תשלומים שווים, מההוצאות השוטפות לפי חוק מימון מפלגות, תשל"ג—1973.²
- (2) לגבי סיעות המקבלות מימון על-פי סעיף 4(ב), יורה שר הפנים כי היתרה בסך 5% לא תשולם."

1. תיקון סעיף 3

בסעיף 3 לחוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה), תשל"ח—1978¹ (להלן — החוק העיקרי), אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ד) בנוסף לאמור בסעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ג) יממן אוצר ממדינה הוצאות מימון לרבות ריבית ועמלות בנקים חוקיים בהוצאות לצורך מימון הבחירות בהתאם להוראות חוק זה; התשלום יהיה תוך 15 יום מקבלת חוק הרשויות המקומיות מימון בחירות) (הוראות שעה) (תיקון מס' 2), תשל"ט—1978."

2. תיקון סעיף 4

במקום סעיף קטן 4(ב) לחוק העיקרי יבוא:

"(ב) זכתה סיעה או רשימה בבחירות במאנדאט אחד לפחות —

- (1) אם יש לה סיעת אם — ישולמו לה 100% מן הסכום המגיע לה לפי סעיף קטן (א) מייד אחרי פירסום תוצאות הבחירות.
- (2) אם אין לה סיעת אם — ישולמו לה 95% מן הסכום המגיע לה לפי סעיף קטן (א) מייד לאחר פירסום תוצאות הבחירות; ית-רת 5% תשולם לה מייד אחרי שמבקר המדינה

¹ ס"ח תשל"ח, עמ' 188; תשל"ט, עמ' 17.

² ס"ח תשל"ג, עמ' 52.

דברי הסבר

מימון ובמקרה שדין-וחשבון מבקר המדינה לא יהיה חיובי יורה שר הפנים לנכות מהסיעות המ-קבלות מימון שוטף לפי חוק המפלגות סך של 5% מכלל הוצאות מימון הבחירות ב-5 תשלומים שווים ולרשימות שאינן מקבלות מימון לפי חוק המפלגות לא ישולמו 5% הנותרים. ובאשר לסיעות או לרשימות שלא הגישו בקשה למימון הוצאות אך זכו בבחירות למאנדאט אחד לפחות, הן יהיו זכ-איות למימון הוצאות הבחירות לפי הוראות חוק זה.

הצעת חוק זו באה לתקן את המצב הקיים שבו הסיעות והרשימות מקבלות רק 60% מקדמה למי-מון הוצאות הבחירות בעוד שההוצאה בפועל היא 135% על-פי החוק. ומאחר ומימון אוצר המדינה הוא כ-60% מקדמה ו-40% הנותרים מתקבלים רק לאחר הבחירות נמצא שכל הסיעות והרשימות מו-ציאות כבר לפני הבחירות את כל הסכום כאמור לעיל בתוספת ריבית בנקאית, עמלות בנקים וכ-דומה, שאינם מתקבלים חזרה על-ידי אוצר המ-דינה. תיקון זה בא להבטיח שהסיעות והרשימות תקבלנה כבר עם היוודע תוצאות הבחירות את ה-

ד. הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון)

(הצעת חברי-הכנסת ר. מילוא וא. רובינשטיין)

1. תחלפת סעיף 24

במקום סעיף 24 לחוק יסוד: הכנסת יבוא:

"24(א) הכנסת תדון בכל מספר חברים ותצביע רק אם התקיים מניין חוקי. בקריאה ראשונה, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית

של הצעות חוק מניין חוקי הוא 30 חברי הכנסת. בכל הצבעה אחרת המניין החוקי הוא 25 חברי הכנסת.

24(ב) אישר יושב-ראש הכנסת בכתב, כי נתקיים מניין חוקי יהיה אישורו ראיה מכרעת לקיומו של המניין החוקי."

ה. הודעות שר האוצר בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בעניין קיצבאות ילדים * ; מסקנות הוועדה המשותפת של ועדת הפנים ואיכות הסביבה וועדת הכספים בעניין השבתת בתי הקולנוע **

בוועדה הממלכתית לעניין השלטון המקומי ("רע" דת זנבר"), אשר עוסקת ביסודיות בכל נושא המסים ברשויות המקומיות.

2. לסעיף 7

אבדן ההכנסה אשר נגרם לרשויות המקומיות כתוצאה מהפחתתו של היטל העיגונים נלקח בחשבון במסגרת התקציבים הכוללים של הרשויות המקומיות, ולפיכך אין צורך להקציב לנושא זה הקצבה מיוחדת.

בברכה

ש. ארליך

לכבוד

מר י. שמיר

יושב-ראש הכנסת

1. קיצבאות ילדים

אין לנו הערות בקשר למסקנות ועדת העבודה והרווחה מיום 28 בפברואר 1978.

2. שביתת בתי-הקולנוע

להלן הערותינו למסקנות בנושא זה:

1. לסעיף 6.

לא נראית לנו ההמלצה להקים ועדה מיוחדת לבחינת נושא היטל העיגונים. נושא זה ייבחן

* הונחו על שולחן הכנסת ביום כ"א באדר א' תשל"ח (28 בפברואר 1978).

** הונחו על שולחן הכנסת ביום ו' באדר ב' תשל"ח (15 במארס 1978).

ו. הודעת משרד התחבורה בעקבות מסקנות ועדת הכלכלה בדבר בטיחות התעופה האזרחית בנמל התעופה בן-גוריון ובמרחב האווירי של ישראל *

קשר עין מתמיד עם המסלול בהיותם באזור ההקפה לנחיתה בנמל גישת ראייה. הותקנה מערכת ויזואלית לנחיתה. על מסלול 26 Vasis.

4-5. הקמת מסלולי הסעה והארכת מסלול 21 נמצאות בשלבי התיכנון הסופי. פרויקט זה הוא מורכב ועלותו הכוללת המשוערת מגיעה ל-400 מיליון לירות, משך הביצוע 3-4 שנים; מתכנים לאישור הממשלה.

6. המחלקה העוסקת בחקר תאונות במינהל התעופה האזרחית לא תוגברה בגלל הקפאת תקנים בשירות המדינה. בשלבים סופיים של הכנה נמצאת טיוטת תקנות שלפיה תוקם ועדת משמעת ציבורית לבטיחות הטיסה, שסמכותה תהיה הטלת עונשי התליית רשימות וביטולם.

7. השדה המשני הרשמי לנמל-התעופה בן-גוריון בצפון הארץ הוא רמת דוד. השדה האלטרנאטיבי הדרומי ייקבע לאחר סיום המשא-ומתן עם מצרים והשלמת תכנון הפריסה של צה"ל בנגב.

8. הרשות המטפלת בהרחקת המזבלה "חיריה" שינתה במקביל את נתיב ההמראה במסלול 30 בנמל-התעופה בן-גוריון כדי להרחיק את המטוסים מאזור המזבלה. כמו כן פורסמה אזהרה בפירסום מים בין-לאומיים הבאה להתריע בפני הטייסים על הימצאות ציפורים באזור נמל-התעופה בן-גוריון והרשות פועלת באמצעים שונים להרחקת מטרד הציפורים. נרכש ציוד אלקטרוני ואופטי וכן ציוד הדברה על-ידי שמורות הטבע העוזרת בנושא. כמו

בעקבות מסקנות ועדת הכלכלה בנדון להלן דיווח אודות ביצוע ההמלצות:

נושא בטיחות הטיסה והתפעול המיבצעי של המערכת האווירית האזרחית בנמל-התעופה בן-גוריון הם מן הנושאים המרכזיים שבהם טיפלה רשות שדות התעופה בשנה האחרונה.

הרשות טיפלה ומטפלת גם כיום בכל מכלול הבעיות הקשורות בנושא הבטיחות, לרבות הנושאים שהועלו על-ידי ועדת המשנה שמונתה על-ידי ועדת הכלכלה של הכנסת:

1. נציגי הרשות נפגשו עם מומחים מחברת "מיי-טר" מארצות-הברית ובחנו את שיפור המכ"ם הקיים וכן תכנונו רכישה של מכ"ם טרמינאלי אמין לעתיד הנראה לעין עם פתיחת מסלול 21 בנמל-התעופה בן-גוריון. במקביל בודקים אפשרות שימוש במכ"ם של חיל-האוויר, דבר שהוא יעיל וזול למשק הלאומי; הנושא יוכרע סופית בחודשים הקרובים.

2. נרכש מדמה "סימולטור" עבור אימון פקחי הטיסה, וקורסים כבר מתקיימים במיתקן זה על-ידי מדריכים שהם פקחי טיסה ותיקים. נקבעה תכנית הדרכה שנתית ומערכת קורסים המקיפה את כל המערכת.

3. הושלמה החלפת התאורה על מסלול 26, והותאמה לתאורה כפי שכבר קיימת על מסלול 30, כדי להקל על הטייסים לזהות את המסלול ולקיים

* הונחו על שולחן הכנסת ביום ט"ו באדר א' תשל"ח (22 בפברואר 1978).

התחבורה להקמת מערכת בקרה משותפת אחת ל-חילי-האוויר והתעופה האזרחית.

10. לרשות שדות-התעופה הועמדו כל המקורות הדרושים להשקעות בתשתית וכוו"אדם הדרושים לשיפור רמת הבטיחות.

11. משרד התחבורה מקיים קשר שוטף עם איגוד הטייסים לבירור בעיות הבטיחות.

כן מופעלים אמצעי התרעה שונים. יש ירידה משמעותית במספר פגיעות הציפורים במטוסים.

9. הכללים שחלים בפרוודורים האזרחיים חלים גם על כל מטוסי הצבא המשתמשים בפרוודורים אלה. קיימת מערכת חלקית של בקרה משותפת. עקב הצימצום הצפוי של המרחב האווירי פועל משרד

ז. הודעת משרד התחבורה בעקבות מסקנות ועדת הכלכלה בעניין האמרת מחירי חלקי חילוף לרכב וריבוי תאונות דרכים *

סעיף 4. משרדנו בדק פעם נוספת את מתח השי-ווק המאושר בצו הפיקוח ולא מצא מקום להמלצה על הפחתתו. יתירה מזו, משרדנו עומד בלחץ חזק מאוד של היבואנים להעלאת מתח השיווק, ונימוקיהם עמם.

סעיף 5. תיקון לצו הפיקוח על מחירי מוצרי תע-בורה, שפורסם בחודש ספטמבר שנה זו מסדיר הע-ברת מידע בדבר מחירי מוצרי התעבורה בצורה בר-רה ומובנת לכל אחד, לידיעת הצרכנים. הצו מחייב כל יבואן ויצרן מקומי בפירסום מחירון לצרכן שממנו ניתן ללמוד בבירור את המחיר הסופי לצרכן ללא התחשבות בשלבי הביניים השונים. כמו-כן יופקדו על-ידי צו זה מדי חודש המחירונים החדשים במש-רדנו כדי לאפשר לנו לענות על תלונות הציבור במה-ירות וביעילות.

תיקון נוסף בוצע בצו המוסכים. תיקון זה מחייב כל מוסך בהצגת שלט במידות 100X60 ס"מ ברקע לבן ובאותיות אדומות המציג בהבלטה את המחיר לשעת עבודה שלקוח יידרש לשלם.

פעולה נוספת בוצעה על-ידי המורשה לטיפול בת-לונות הציבור המביא את דבר אפשרויות הגשת התל-ונות באמצעות סרטוני פרסומת בטלוויזיה לידיעת ה-ציבור, וזאת בנוסף לפעולות שננקטו בכיוון זה על-ידי משרד התחבורה בלשכות האינפורמציה של עיריית תל-אביב-יפו.

למותר לציין כי משרד התחבורה שוקד על ב-יצוע המלצות הוועדה ושואף לצמצם את מחירי החלפים הבטיחותיים, הן בדרך של הקטנת נטל המיסוי והאחדת שיעוריו והן בדרך של מתן אינפורמציה לציבור ופיקוח אפקטיבי.

בעקבות מסקנות ועדת הכלכלה בנדון, להלן דיווח ביצוע ההמלצות:

סעיף 1 של ההמלצות קובע שיש לצמצם את תח-ור לת צו הפיקוח על מחירי חלפים ולהחילו על חלפים שמשווקיהם הם בעלי מעמד מונופולי בלבד.

בדיקת אפשרויות הביצוע העלתה כי קיימת היום מיגבלה חמורה ליישום ההמלצה, כאשר שיעורי מס הקנייה לסוגי החלפים המומלצים להסרת הפיקוח אינם אחידים ומתחלקים לארבע דרגות מס קנייה שונות. הסרת הפיקוח בתנאים אלה היתה מביאה בהכרח להאחדת המחירים כלפי מעלה כאשר אין ספק כי הפרשי המס היו מגיעים לכיסי המשווקים.

ביצוע ההמלצה יתאפשר, לאור זאת, רק יחד עם ביצוע המלצה מס' 3 של הוועדה בהתאם למפורט להלן.

סעיף 2 של ההמלצות, בנושא ההסברה באמצעות אירגוני הצרכנים, אינו בתחום סמכותנו. למרות זאת פנינו בהודמנויות שונות באמצעות אמצעי התקשורת אל הקהל הרחב בהסברה בנושא מחירי חלקי החילוף וכן בנושא שעת העבודה במוסכים, כמפורט בסעיף 5 להלן.

סעיף 3 מהווה למעשה גם את פתרון ההמלצה מס' 1.

עם המרת מס הקנייה במלואו במס ערך מוסף ניתן יהיה להסיר את הפיקוח, וכן להגיע למחיר לצרכן אשר לא יכלול מתח שיווק על מרכיב המס, פתרון אשר יבטיח תחילה של 40%-45% מן המחיר לצרכן.

* הנוחו על שולחן הכנסת ביום א' באדר א' תשל"ח (8 בפברואר 1978).

